

Громадська думка про правотворення

Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів/

№ 5 (87)
(березень 2015 р.)

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

*Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення зміни до статті 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей».....*2

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

І. Беззуб

*Регіональна політика в Україні: сучасний стан та стратегія реформування.....*3

С. Полтавець

*Окупація земель суверенної держави: уроки політичної історії.....*13

Т. Миськевич

*Проблеми дерегуляції бізнесу в Україні.....*21

Л. Присяжная

*Изменения в Законе «Об акционерных обществах».....*27

О. Кривецький

*Закон про військову поліцію.....*32

ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

*Аудиторський рубікон.....*36

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

*Крим у фокусі ЗМІ.....*49

*Інформація електронних ЗМІ.....*55

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

*Спрос на иностранную валюту в марте среди украинцев может снизиться.....*77

*Рост потребительских цен в марте может замедлиться, после рекордного скачка в феврале.....*78

*Огляд валютного ринку.....*78

*Моніторинг економічного законодавства.....*83

*ЩОДЕННИК БЛОГЕРА.....*96

КИЇВ 2015

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення зміни до статті 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей»

Документом встановлюється таке:

«1. Доповнити статтю 10 Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 45, ст. 2043) пунктами 4 і 5 такого змісту:

«4. Статті 2–9 цього Закону діють з дня набуття повноважень органами місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей, обраними на позачергових виборах, проведених відповідно до Конституції України, цього та інших законів України, з додержанням засад загальних, рівних, вільних і прозорих виборів, а також публічності та відкритості виборчого процесу як основних принципів виборчого права, встановлених Конституцією України та міжнародними договорами України, що закріплюють загальновизнані міжнародні стандарти забезпечення прав людини і є частиною національного законодавства України, у тому числі з обов'язковим дотриманням стандартів ОБСЄ щодо проведення демократичних виборів, із забезпеченням:

– участі у спостереженні за виборами міжнародних безсторонніх спостерігачів, зокрема від Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ, Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи, інших міжнародних організацій та іноземних держав, а також інших офіційних спостерігачів;

– безпечних умов діяльності та безперешкодної участі офіційних спостерігачів у виборчому процесі;

– виведення усіх незаконних збройних формувань, їх військової техніки, а також бойовиків та найманців з території України;

– недопущення незаконного втручання у виборчий процес, у тому числі з боку незаконних збройних формувань;

– дотримання принципів політичного плюралізму і багатопартійності, рівності прав і можливостей участі у виборчому процесі;

– свободи передвиборної агітації, рівних можливостей доступу до засобів масової інформації та відновлення з цією метою українського теле- та радіомовлення, обігу українських друкованих засобів масової інформації на всій території Донецької та Луганської областей;

– дотримання гарантій вільного волевиявлення та таємного голосування, виборчих прав внутрішньо переміщених осіб, які були змушені покинути місця проживання в окремих районах Донецької та Луганської областей;

– прозорого підрахунку голосів, установаження підсумків голосування і результатів місцевих виборів.

5. Передбачений цим Законом особливий порядок діяльності органів місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей реалізується виключно органами місцевого самоврядування, що обрані на позачергових виборах, призначених і проведених відповідно до Конституції України, цього та інших законів України».

Відповідний законопроект зареєстровано за № 2378.

Крім того, Верховна Рада України визнала тимчасово окупованими ряд територій Донецької та Луганської областей. За постанову про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями № 2396 проголосували 280 народних депутатів.

Відповідно до прийнятої зміни, населені пункти Донецької та Луганської областей, на які поширюється особливий порядок місцевого самоврядування, визнаються тимчасово окупованими територіями до моменту виведення всіх незаконних збройних формувань, їх військової техніки, а також бойовиків і найманців з території України і повного відновлення контролю над державним кордоном України.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

І. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Регіональна політика в Україні: сучасний стан та стратегія реформування

Глобальною тенденцією сучасного світу є зростання ролі регіонів як одиниць регіонального рівня управління держави, які здатні, з одного боку, зменшити навантаження на органи центральної влади, перебравши на себе частину їх повноважень, а з іншого – максимально враховувати потреби місцевих жителів при прийнятті рішень. Цей процес є результатом децентралізації, регіоналізації, демократизації та глобалізації.

Державна регіональна політика – це сукупність організаційних, правових та економічних заходів, які здійснюються державою у сфері регіонального розвитку країни з врахуванням поточного соціально-економічного стану регіонів та стратегічних завдань. Заходи спрямовуються на стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіону, раціональне використання їх ресурсного потенціалу, створення нормальних умов життєдіяльності населення, забезпечення екологічної безпеки та вдосконалення територіальної організації суспільства. Впровадження регіональної політики пов'язане з необхідністю вдосконалення регіонального управління.

Державна регіональна політика являє собою складову частину загальнодержавної стратегії економічного та соціального розвитку України. Сучасна надмірна централізація управління, недосконала фінансово-

економічна база місцевих органів влади призвели до виникнення значних диспропорцій у територіальній структурі економіки, накопичення на місцях господарських, економічних та соціальних проблем.

Системні потрясіння, які відчули на собі регіони України впродовж кризового періоду, нові виклики, які склалися в сучасний період, формують нові вимоги щодо досягнення збалансованого розвитку регіонів; розв'язання специфічних проблем регіонів та окремих населених пунктів (у т. ч. депресивних територій, малих міст, периферійних та гірських територій); стимулювання міжрегіональної співпраці та кооперації тощо. У свою чергу, це потребує узгодження цілей, пріоритетів, завдань та заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування стосовно як розв'язання нагальних проблем регіонального розвитку, так і досягнення довгострокових стратегічних цілей.

Основним інструментом регіонального розвитку в Україні залишаються субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів. Розмір цих субвенцій не є великим, останнім часом така субвенція становила 0,3 % державного бюджету щорічно. Фактично ці кошти між регіонами, особливо в останні чотири роки, розподілялися поза будь-якими правилами, що породжувало все нові і нові приводи до зростання міжрегіональної напруженості та звинувачень держави в несправедливому ставленні до регіонів.

На думку учасників XIV Міжнародного економічного форуму, який відбувся у Львові 27–28 листопада 2014 р., використання безвідповідальними політиками об'єктивних міжрегіональних відмінностей у власній політичній діяльності призвело до проявів політичного відчуження між регіонами. Тепер до традиційних українських проблем регіонального розвитку – асиметрія розвитку регіонів, замкненість регіональних політичних, інформаційних, освітніх, частково економічних просторів і їх слабка включеність у загальноукраїнський простір; невідповідність між економічною потужністю регіону та його показниками соціального благополуччя та якості життя – додалося жорстке військове протистояння та поява сотень тисяч вимушених переселенців.

До цього, можливо б і не дійшло, якби в Україні протягом років Незалежності впроваджувалась адекватна, у її європейському розумінні, державна регіональна політика, базована на принципах солідарності, неупередженості, прозорого та справедливого фінансування регіонального розвитку.

Виходячи із загроз, що сьогодні посилюються зовнішньою агресією та внутрішніми проявами сепаратизму, питання української солідарності, єдності українського простору, міжрегіональної взаємодії для швидкого розвитку України стає завданням номер один для всіх державних органів, органів місцевого самоврядування, посадових осіб, активістів, підприємців, науковців, митців тощо.

Тому, в Україні потрібно створити нову, європейську за змістом та українську за духом державну регіональну політику, яка має сприяти загоєнню ран, породжених війною та творити нову якість розвитку регіонів,

громад та країни.

Все це потребує чітких правових, конституційних змін, цілеспрямованої державної внутрішньої політики в цілому, що стало б підґрунтям подальших реформ регіональної системи управління.

Фактично законодавство у сфері регіонального розвитку, яке сформувалося протягом 1991–2014 рр., мало створити цілісну та взаємоузгоджену систему, що визначає перелік стратегічних та планувальних документів у сфері регіонального розвитку, визначає інституції, що формують та реалізують державну регіональну політику та реалізують проекти регіонального розвитку, а також визначити та закріпити джерела фінансування регіонального розвитку. Проте чинні на сьогодні закони та нормативно-правові акти, на жаль, не є гармонізованими між собою. Вони побудовані на різних концепціях, містять різні пріоритети та різні способи правового регулювання.

У сфері державної регіональної політики діють Конституція України, Указ Президента України від 25.05.2001 р. № 341 «Про концепцію державної регіональної політики», закони України «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про Генеральну схему планування території України», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про державні цільові програми», «Про транскордонне співробітництво», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України», акти Президента України, Кабінету Міністрів України.

5 лютого 2015 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про засади державної регіональної політики», розробку якого було розпочато Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України ще у 2008 р. за активного залучення експертів проектів технічної допомоги Європейського Союзу. 1 березня 2015 р. Президент України П. Порошенко підписав Закон «Про засади державної регіональної політики» (№156-VIII), який набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

Прийнятий Закон закладає фундамент для нового законодавства про регіональний розвиток в Україні, яке базується на кращих європейських практиках, та дає підстави для перегляду на його основі усього масиву законодавства, що в тій чи іншій мірі має відношення до реалізації державної регіональної політики.

Державна регіональна політика (ДРП), як складова частина внутрішньої політики України, реалізовуватиметься на принципах законності, співробітництва, паритетності, відкритості, субсидіарності, координації, унітарності, історичної спадкоємності, етнокультурного розвитку, сталого розвитку, об'єктивності. Принцип субсидіарності, зокрема, передбачає передачу владних повноважень на найнижчий рівень управління для найбільш ефективною реалізації.

Об'єктами ДРП є територія регіонів, макрорегіонів, мікрорегіонів, групи регіонів (або їх частин), міст, сіл, селищ, об'єднані за критеріями та в

порядку, встановленому Кабінетом Міністрів.

Законом, серед іншого, затверджено низку термінів, зокрема:

макрорегіон – частина території України у складі декількох регіонів чи їх частин, об'єднаних за спільними ознаками, яким притаманні спільні проблеми розвитку, у межах якої реалізуються спеціальні для цієї території програми регіонального розвитку;

мікрорегіон – частина території регіону, що характеризується територіальною цілісністю та особливостями розвитку, у межах якої реалізуються спеціальні для цієї території проекти регіонального розвитку;

моніторинг та оцінка результативності реалізації державної регіональної політики – періодичне відстеження відповідних індикаторів на основі офіційних статистичних даних та інформації центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та проведення на підставі даних моніторингу оцінки результативності виконання індикаторів шляхом порівняння отриманих результатів з їх цільовими значеннями;

програма регіонального розвитку – комплекс взаємопов'язаних завдань та заходів довготривалого характеру, спрямованих на досягнення визначених цілей регіонального розвитку, оформлений як документ, що готується та затверджується у встановленому законодавством порядку та реалізується через проекти регіонального розвитку, об'єднані спільною метою;

проект регіонального розвитку – комплекс взаємопов'язаних заходів для розв'язання окремих проблем регіонального розвитку, оформлений як документ за встановленою законодавством формою, яким визначаються спільні дії учасників проекту, а також ресурси, необхідні для досягнення цілей проекту протягом установлених термінів.

Суб'єктами ДРП є Президент, ВРУ, КМУ, центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи.

Реалізація ДРП має здійснюватися на основі системи взаємопов'язаних документів: Державна стратегія регіонального розвитку України; План заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України; регіональні стратегії розвитку; плани заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку; інвестиційні програми (проекти), спрямовані на розвиток регіонів.

Для координації діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування із забезпечення формування та реалізації ДРП Законом передбачено утворення Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку (консультативно-дорадчий орган) та заснування регіональних агенцій регіонального розвитку за участю асоціацій підприємців, органів місцевого самоврядування, вищих навчальних закладів, наукових установ, громадських об'єднань.

Фінансування заходів ДРП передбачається за рахунок: міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам; фінансових ресурсів суб'єктів регіональної політики, державних та приватних партнерів об'єднаних на принципах державно-приватного партнерства, міжнародних

інституцій; капітальних видатків державного бюджету; державних цільових програм, у тому числі програм подолання депресивності територій; угод щодо регіонального розвитку; програм і заходів, включаючи інвестиційні програми (проекти), що реалізуються за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.

Кабінету Міністрів протягом шести місяців доручено: подати на розгляд ВРУ законопроекти про внесення змін до законодавчих актів України, що впливають із цього Закону; привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; забезпечити перегляд і приведення міністерствами та іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Зарубіжний досвід, врахований у Законі, відкриває додаткові можливості для створення в Україні адаптованої до законодавства ЄС системи об'єктів та повноважень суб'єктів регіональної політики; системи документів, що стосуються формування та реалізації державної регіональної політики; механізмів її фінансового забезпечення та шляхів здійснення моніторингу.

За словами віце-прем'єр-міністра, міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Г. Зубка, державна регіональна політика є однією з невід'ємних складових реформ в країні, особливого значення це питання набуло у зв'язку з підписанням Угоди про асоційоване членство України в ЄС.

Голова Верховної Ради В. Гройсман заявив, що прийняття чинним парламентом Закону дасть змогу вивести з тіні близько 3 млрд грн, які будуть розподілятися вручну не чиновниками в Києві, а прозорою, доступною, зрозумілою для кожного системою. Крім того, він зазначив, що новий Закон дасть можливість регіонам залучати додаткові джерела фінансування, у тому числі й за рахунок коштів Європейського Союзу.

Виклики, що постають перед Україною в умовах глобалізації, зумовлюють необхідність пошуку інноваційних підходів до формування її регіональної політики, модернізації системи управління регіональним розвитком.

Цікавий досвід розвитку регіональної політики накопичено у Європейському Союзі. Регіональна політика ЄС найбільш яскраво демонструє характерні риси підходу ЄС до формування напрямів своєї політики, її оперативність і гнучкість. Зародившись у післявоєнні роки у формі заходів надзвичайного характеру, на сьогодні регіональна політика перетворилася в постійно діючий фактор, без якого неможлива повноцінна інтеграція.

Період становлення регіональної політики ЄС триває із середини 70-х і до середини 80-х років ХХ ст. Він пов'язаний зі вступом до ЄС Великобританії, Данії та Ірландії, виникненням необхідності відродження старих промислових регіонів Великобританії, що занепали. У цей час створюються засади активної регіональної політики ЄС через організацію низки спеціалізованих структурних фондів, передусім Європейського фонду

регіонального розвитку (ERDF). Ресурси фонду спрямовуються на подолання регіональних і структурних диспропорцій всередині Спільноти. Кожній країні-члену ЄС встановлюються квоти від обсягу асигнувань цього фонду для розвитку інфраструктури чи підтримання фірм у регіонах, яким надається допомога. Оскільки система квот була предметом постійних суперечок між державами-членами ЄС, то у 1979 р. була проведена реформа діяльності цього фонду, яка передбачала поступову відмову від квотування. З того часу ресурси фонду визначаються ЄС на довгострокову перспективу і спрямовуються до відсталих регіонів за встановленими критеріями.

Наступний період розвитку регіональної політики ЄС тривав із середини 80-х років ХХ ст. і до початку ХХІ ст. Це – період удосконалення регіональної політики ЄС. В Єдиному європейському акті (1986 р.) прописується необхідність економічної та соціальної єдності, чим закладаються основи для проведення спільної регіональної політики, яка ґрунтується на засадах солідарності. У 1988 р. проводиться чергова масштабна корекція регіональної політики ЄС, під час якої визначаються п'ять пріоритетів роботи фонду: сприяння розвитку й зміні структури відсталих регіонів; конверсія або перебудова регіонів, які зазнали відчутних втрат внаслідок промислових спадів; подолання застійного безробіття в регіонах; сприяння включенню молоді в професійну діяльність; реформа спільної сільськогосподарської політики. Згодом визначається і шостий пріоритет – розвиток і зміна структури регіонів з низькою щільністю населення. Витрати на ці заходи подвоюються і досягають 31 % усіх витрат Спільноти.

Останній, третій період регіональної політики ЄС розпочався на початку ХХІ ст. і пов'язаний із впливом процесів глобалізації. У цей час відбувається докорінна реструктуризація фондів у зв'язку з прийняттям «Порядку денного 2000» – фінансового плану ЄС на 2000–2006 рр. Кожний напрям спільної політики ЄС набуває регіонального забарвлення. Постійно зростає увага до ролі і меж застосування принципу субсидіарності, а також до взаємодії різних спільних політик на регіональному рівні. У текстах ЄС регіональна політика дедалі частіше замінюється поняттям політики згуртування, що означає переплетіння регіональної і соціальної політики, які вже не розглядаються ізольовано. Політика згуртування передбачає одночасне згуртування як по горизонталі – між регіонами, так і по вертикалі – між прошарками суспільства (соціальна політика).

Відбувається трансформація мети й сутності регіональної політики. Вона спрямовується на формування нової, активної ролі регіонів у розвитку ЄС. В умовах глобалізації регіони починають відрізнятися між собою вже не тільки за соціально-економічними критеріями, а й за «глобальним критерієм» – рівнем включення в глобальні процеси. Розвивається взаємозв'язок між регіональними і глобальними партнерами на субрегіональному рівні, а не з державами. Тим самим формується новий принцип територіальності без звичного поділу на «центр» і «периферію».

На сьогодні ЄС має кілька інструментів для проведення регіональної

політики: Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF), Європейський соціальний фонд (ESF), Європейський сільськогосподарський фонд (EAGGF) і Фінансовий інструмент орієнтації рибальства (FIFG). На додаток до них Фонд згуртування підтримує екологічні та транспортні проекти в країнах, де ВВП нижчий 90 % від середнього по ЄС.

Країнам, що готуються до вступу в ЄС, допомога надається через два фонди: Інструмент структурної політики для підготовки до вступу (ISPA) – для фінансування екологічних і транспортних проектів та Спеціальну програму підготовки до вступу для сільського господарства і сільського розвитку (Sapard).

Структура регіональної політики ЄС містить два компоненти: внутрішню регіональну політику, що охоплює країни-члени ЄС і забезпечує співпрацю між регіонами через внутрішні кордони ЄС, і зовнішню регіональну політику ЄС, яка передбачає співпрацю з країнами, що не входять до ЄС. Остання, по суті, є транснаціональною політикою, зорієнтованою на досягнення вищого рівня взаєморозуміння і стимулювання ефективнішої політики та підвищення прозорості діяльності і пріоритетів регіональної політики. Саме з нею пов'язана регіональна політика ЄС щодо нашої країни.

ЄС підтримує регіональну політику в Україні через низку програм і проектів. В європейські регіональні процеси Україна включена через Європейську політику добросусідства (ЄПД), у межах якої, починаючи з 2006 р., особлива увага стала приділятися розвитку східного регіонального співробітництва. Продовженням східного вектора ЄПД стало «Східне партнерство», яке, не визначаючи членство в ЄС як остаточну мету партнерства, було покликане забезпечити активне співробітництво у дво- та багатосторонньому форматі як із ЄС, так і між країнами-партнерами для приведення їх законодавства, економіки й адміністративного управління та інших сфер до європейських стандартів.

Програма Європейського Союзу «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» (ППРРУ) є новим проектом, який реалізуватиметься через бюджетну підтримку, технічну допомогу та проекти Twinning спільно з адміністраціями країн-членів ЄС. Метою проекту є сприяння суспільному, економічному та територіальному згуртуванню країни.

Реалізація проекту надасть можливість підвищити потенціал українських органів державної влади та інших зацікавлених сторін щодо розробки та впровадження ефективної політики регіонального розвитку, сприятиме поліпшенню законодавства у сфері регіональної політики, забезпеченню стабільного та передбачуваного фінансування регіонів і міст, фінансовій автономності місцевих органів самоврядування, більшій конкурентоспроможності регіонів та соціально-економічній інтеграції.

Експерти Ради Європи та проекту ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» також взяли участь у розробленні проектів Порядку використання коштів Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР) та Порядку підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і

проектів регіонального розвитку, що можуть реалізуватися за рахунок коштів ДФРР (у 2015 і подальших роках).

Уперше, за часи існування фонду, передбачається можливість фінансування всіх типів інвестиційних програм та проектів регіонального розвитку, а не лише будівництва чи реконструкції об'єктів переважно соціальної інфраструктури.

Експерти зазначають, що успішність механізму стимулювання розвитку регіонів через Державний фонд регіонального розвитку значною мірою залежить від бажання та вміння регіональних влад та недержавних суб'єктів розвитку областей правильно застосувати нові підходи використання коштів ДФРР.

Протягом 2014 р. проект ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» надавав методичний та експертний супровід процесу розробки регіональних стратегій розвитку (на основі адаптованої до українських умов методики розробки стратегій) в Сумській, Полтавській, Київській, Рівненській та Івано-Франківській областях.

Крім того, ЄС прагне визначити доречні дії з підтримки заходів на базі громад, що стосуються тимчасового розміщення та розселення переміщених осіб, їхньої інтеграції у приймаючих громадах та скорішого відновлення на постраждалих від конфлікту територіях, що перебувають під контролем уряду України. Ця ініціатива є частиною довгострокової підтримки ЄС Програми реформування політики регіонального розвитку, що впроваджується урядом України. Ціль ініціативи полягає в тому, щоб зміцнити потенціал місцевих органів влади та інших зацікавлених сторін у розробці та реалізації ефективних програм регіонального розвитку. У ситуації, що склалася наразі в Україні, це означає, у тому числі, забезпечення своєчасних і адекватних стратегій реагування та допомоги населенню в тяжкому становищі, пов'язаному з прибуттям великої кількості людей, які тікають від війни та анексії їхніх рідних міст, а також у спробах відновити мінімальні рівні послуг на територіях, які повернулися під контроль уряду.

З метою підвищення ефективності державної політики у сфері регіонального розвитку шляхом залучення мережі аналітичних організацій громадянського суспільства для розробки, аналізу та моніторингу стратегій регіонального розвитку в Україні та впровадження рекомендацій з вдосконалення стратегій регіонального розвитку на строк до 2020 р. Інститут громадянського суспільства за підтримки Представництва Європейського Союзу в Україні розпочав реалізацію нового проекту «Регіональна політика в Україні: громадський моніторинг стратегій регіонального розвитку». Партнерами проекту також є Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Українська асоціація районних та обласних рад», Офіс Ради Європи в Україні.

Основні завдання проекту: залучення 25 аналітичних центрів з кожного регіону України до діяльності в складі Асоціації регіональних аналітичних центрів з метою аналізу державної політики у сфері регіонального розвитку та підвищення її ефективності; вироблення методології для розробки

стратегій регіонального розвитку, аналізу відповідності стратегій регіонального розвитку цілям державної регіональної політики, аналізу здійсненості стратегій регіонального розвитку, моніторингу стратегій регіонального розвитку; підвищення обізнаність представників аналітичних інститутів громадянського суспільства у сфері розробки, аналізу відповідності та здійсненості, моніторингу регіональних стратегій розвитку; зміцнення інституційного та аналітичного потенціалу Асоціації регіональних аналітичних центрів тощо.

У рамках цього проекту, який реалізується Поліським фондом міжнародних та регіональних досліджень у партнерстві з Асоціацією регіональних аналітичних центрів, Інститутом громадянського суспільства, Всеукраїнською асоціацією органів місцевого самоврядування «Українська асоціація районних та обласних рад», Офісом Ради Європи в Україні за підтримки Європейського Союзу та Швейцарсько-українського проекту підтримки децентралізації в Україні (DESPRO) проводилися круглі столи, де обговорювалися сучасні проблеми територіального розвитку та реалізації регіональної політики в Україні, а також пропозиції щодо підвищення її ефективності в контексті можливих сценаріїв розвитку інтеграційних процесів. У заходах взяли участь авторитетні українські та зарубіжні експерти, представники органів державної та місцевої влади, учені, працівники освіти, лідери відомих громадських організацій, журналісти.

Так, 19 листопада 2014 р. у Херсонському державному університеті відбувся круглий стіл «Творчий клас регіону: експертне бачення стратегії регіонального розвитку Херсонщини». Учасники заходу наголосили на необхідності при формуванні нової стратегії регіонального розвитку узгоджувати стратегії розвитку сусідніх областей, враховувати плани розвитку великих підприємств та результати соціологічних досліджень, проведених у регіоні.

Виступаючи на круглому столі «Розробка стратегії регіонального розвитку в Чернігівській області: досягнення та перспективи» (3 грудня 2014 р.), віце-президент Палати регіонів Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи Н. Романова зазначила, що в розробці стратегій розвитку регіону треба застосовувати західні підходи, тобто мають брати участь професійні консалтингові компанії, які врахують особливості регіону та представлять їх у привабливому ракурсі для потенційних інвесторів.

Експерт Ю. Паперний та голова Комітету з питань культури, туризму та міжнародного співробітництва Громадської ради при Чернігівській ОДА Ю. Ткач упевнені, що подібні стратегії треба писати не в короткостроковій перспективі, а хоча б років на 20–25, маючи перед собою реалістичну картину того, що планується досягти за цей час. Для цього пропонується зробити ставку на якість, а не кількість пропозицій, враховувати особливості кожного регіону, не слідкуючи сліпо загальнодержавній програмі розвитку, та впроваджувати практику лобювання стратегій.

Про європейський досвід реалізації стратегічних переваг регіонів для України розповіли іноземні експерти на Міжнародній конференції «Стратегії

регіонального розвитку України: моніторинг розробки та виклики впровадження» (20–21 лютого 2015 р.).

Як зазначив керівник сектору регіонального та місцевого розвитку/децентралізації влади Представництва ЄС в Україні Д. Папенхейм, регіональна політика – найважливіша політика Європейського Союзу, яка створює робочі місця та впливає на конкурентну позицію регіону.

Досвідом у сфері організації регіональної політики своїх країн поділилися угорський експерт Ш. Колеш, експерт із Чехії П. Вагнер, латвієць Е. Барткевич.

Практичні поради щодо розробки та реалізації стратегій європейського зразку надав експерт із Литви Д. Сосунов. Для розробки стратегії він порадив формувати групу не більше як з восьми учасників, не включаючи до них політиків, мерів, директорів та голів структурних підрозділів, користуватися додатковими послугами з точки зору залучення експертів до процесу та визначити конкретну людину, яка відповідає за розробку стратегії.

З. Попова, експерт з децентралізації/місцевого самоврядування, наголосила на можливості кооперації між антагоністичними групами в контексті Балканської кризи ХХ ст.

ЄС виділить 55 млн євро на підтримку децентралізації та реформ регіональної політики в Україні. Відповідну фінансову угоду 27 листопада 2014 р. підписали єврокомісар з питань розширення та європейської політики сусідства Й. Ган та в. о. міністра економічного розвитку і торгівлі України В. Пятницький. Угода буде впроваджуватися до 2020 р. Кошти секторальної бюджетної підтримки будуть надходити в державний бюджет у чотири етапи, з 2015 до 2018 р.

Таким чином, впровадження регіональної політики має сприяти поглибленню територіального поділу праці, спеціалізації виробництва, створенню виробничих структур, які б відповідали географічним та економічним умовам кожного регіону. Ефективне використання науково-технічного потенціалу, розвиток підприємництва, впровадження різних форм господарювання сприятиме насиченості ринку товарами та послугами, задоволенню потреб людей, має позитивно вплинути на стан соціального забезпечення людей.

Узагальнюючи сутність та зміст діяльності щодо впровадження державної регіональної політики, можна зробити висновок, що ця діяльність повинна сприяти демократизації процесів управління кожним регіоном та місцевого самоврядування, удосконаленню інтеграційних зв'язків між органами державного управління та регіональними органами влади. При цьому правові та економічні відносини й регулятори між державою і регіональними органами влади повинні будуватися на конституційних засадах за принципом верховенства загальнодержавного права та законів *(Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: веб-сайт «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» (<http://surdp.eu>); Офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://rada.gov.ua>); Офіційний сайт Профспілки працівників освіти і*

науки України (<http://pon.org.ua>); ПроОСББ.інфо (<http://proosbb.info>); Урядовий портал (www.kmu.gov.ua); Незалежне Бюро Новин (<http://nbnews.com.ua>); Європейська правда (www.eurointegration.com.ua); Офіційний веб-сайт м. Івано-Франківськ (<http://www.mvk.if.ua>); Представництво Європейського Союзу в Україні (http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm); Інститут громадянського суспільства (<http://www.csi.org.ua/www/>); Центр досліджень прикордоння (<http://sufront.org/uk>); Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень (<http://pfirs.org/en/>); Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні (<http://municipal.gov.ua>); Центр Разумкова (<http://www.uceps.org/ukr/index.php>); Политолога.нет. (<http://politologa.net>); Дзеркало тижня. Україна (<http://gazeta.dt.ua>); Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» (<http://ecos.kiev.ua/news/list/>); Офіційний сайт Кам'янець-Подільської міської ради (<http://kamrod.gov.ua>); Офіційне інтернет-представництво Президента України П. Порошенка (<http://www.president.gov.ua>); Західна інформаційна корпорація (<http://zik.ua>); Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (<http://www.minregion.gov.ua>).

С. Полтавець, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ, канд. політ. наук

Окупація земель суверенної держави: уроки політичної історії

Поняття «окупація» в перекладі з латини occupation означає «захоплення», «оволодіння». Відповідно до норм міжнародного права, режим «окупації», попри свій протиправний характер, все ж підпадає під дію кількох конвенцій, зокрема: 4-ї Гаазької конвенції (1907 р.); Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни (1949 р.); Гаазької конвенції про захист культурних цінностей на випадок збройного конфлікту (1954 р.). Держава-окупант має право стягувати податки на захопленій території, вимагати від населення підкорятися встановленим нею нормам та законам. Разом з тим окупаційна влада позбавлена права змушувати громадян, які проживають на захоплених нею територіях, допомагати їй (окупаційній владі) у проведенні військових дій проти їх вітчизни.

Міжнародне право твердить, що окуповану територію заборонено включати до складу держави-окупанта. На окупованій території повинні забезпечуватись основні права людини та громадянина, у тому числі право на майно, приватні та особисті права. Міжнародні правові норми передбачають право громадянина зберігати вірність своїй державі. Водночас окупант має право посилити кримінальну відповідальність та запровадити окремі норми

до кримінального законодавства на захоплених територіях, які передбачають посилення покарання за порушення безпеки його військових формувань чи власності. Недотримання державою-окупантом норм міжнародного права тягне за собою політичні, моральні та матеріальні санкції за злочини, які є особливо небезпечними, включаючи й кримінальну відповідальність конкретних посадових осіб чи звичайних громадян. Така відповідальність може наступити за умови порушення державою-окупантом чи її представниками законів і звичаїв війни та за злочини проти миру, людяності, безпеки людства й міжнародного правопорядку.

У свою чергу, даючи визначення поняття «окупована територія», професор Лондонської школи економіки С. Хемфріс зазначив: «Територія вважається окупованою, коли вона перебуває під безпосереднім контролем ворожої армії. Таке формулювання було записано в Гаазькій конвенції 1907 р.». Водночас фахівець вважає, що «закон про окупацію» не має ніякого статусу в міжнародному праві, за виключенням того, що «так вважає» держава, яка такий закон прийняла... Як грузинський, так і український закон не може «створити» окупацію, або «оголосити» про неї. Вони (ці закони) можуть лише привернути увагу міжнародної спільноти до того, що відбувається.

Наведені вище розгорнуті роз'яснення щодо терміна «окупація» зроблені для більш повного розуміння актуальності проблеми, яку маємо намір розглянути. Черговий сплеск громадської зацікавленості зазначеною проблематикою був спровокований окупацією Росією української території, зокрема півострова Крим. Звісно, міжнародна спільнота засудила такі дії сусідньої держави стосовно суверенної території України.

Так, наприклад, Генеральна Асамблея ООН 27 березня 2014 р. прийняла Резолюцію щодо територіальної цілісності України. У ній ООН, зокрема, зауважувала на порушення Росією таких міжнародних правових документів, як: 1) ст. 2 Статуту ООН, у якій ідеться про зобов'язання всіх держав утримуватись в їх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави і вирішувати всі міжнародні суперечки мирними способами; 2) Резолюції 2625 від 24.10.1970 р., якою було схвалено Декларацію про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН, у якому закріплений принцип про те, що територія держави не повинна бути об'єктом надбання іншою державою... і будь-яка спроба, спрямована на часткове або повне порушення національної єдності і територіальної цілісності держави, або її політичної незалежності, є несумісною з цілями і принципами, закладеними до Статуту ООН; 3) Заключний акт Конференції з безпеки і співробітництва у Європі від 01.08.1975 р. (Гельсінкі); 4) Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994 р. (Будапешт); 5) Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією від 31.05.1997 р. У згаданій Резолюції Генасамблея

ООН засудила проведення на території Криму та м. Севастополь референдуму та зазначила, що він (референдум) не має законної сили, а також закликала міжнародну спільноту не визнавати будь-яку зміну статусу Автономної Республіки Крим.

У зв'язку з вищенаведеним нас цікавлять випадки окупації частин територій однієї державою іншою, які відбулися в період з кінця 80-х років ХХ ст. і до сьогоднішніх днів. Ще одне суттєве уточнення – мова йтиме про характер та особливості протікання подібних конфліктів на території, яка в минулому входила до складу СРСР. Такий вибір не випадковий. Спробуємо довести, що принципи, яких дотримувалися держави-окупанти, та способи, за допомогою яких подібні окупації відбувалися, є досить схожими, а частогусто вони є абсолютно ідентичними. Крім того, важливо зауважити, що, з нашої точки зору, за подібними агресивними діями окупанта стоїть не спроба захисту інтересів якоїсь етнічної групи населення на захопленій ним (окупантом) території, а забезпечення геополітичних інтересів у цьому випадку Росії, яка намагається втримати у своїй політичній орбіті якомога більшу кількість територій та держав. Крім того, ми намагатимемось уникати детального опису історії початкових етапів таких територіальних конфліктів, а звертатимемо увагу перш за все на політичні, соціально-економічні та геополітичні їх наслідки.

Хронологічно найперший факт окупації бере свій початок з лютого 1988 р. Саме тоді сесія обласної ради, Генеральна Асамблея ООН Азербайджанської РСР прийняла рішення про вихід зі складу цієї держави та приєднання до Вірменії. Конфлікт починався з організації мітингів, страйків, акцій непокори. На території Нагірно-Карабахської Автономної Області за підтримки Вірменії було утворено сепаратистські «органи влади». У кінці 1991 та на початку 1992 р. на цій території розпочалися військові дії, було захоплено м. Ходжали. За два роки з 1992 по 1994 р. конфлікт, крім до наших днів, поширився ще на шість районів Азербайджану. За даними МЗС Азербайджану, було окуповано 17 тис. кв. км земель, загинуло понад 18 тис. людей, більше 50 тис. отримали поранення, було знищено чи зруйновано 877 населених пунктів, при загальній кількості населення 7,5 млн осіб кількість переміщених осіб становила 800 тис. осіб. Разом з тим біженці чи переміщені особи розміщувалися в палатних містечках та були позбавлені елементарних побутових зручностей.

Інша важлива проблема, про яку згадували вище, це незаконне постачання російської зброї у Вірменію. З 1993 по 1996 р. остання отримала, крім звичайної стрілецької зброї, 84 танки Т-72, 50 БМП, 32 оперативно-тактичні ракети Р-17 з дальністю до 300 км, здатних нести ядерні заряди. Крім того, за інформацією, оприлюдненою МЗС Азербайджану, з кінця 1998 по жовтень 1999 р. Вірменія отримала від Росії 18 винищувачів МіГ-29 та МіГ-25, зенітно-ракетні комплекси «С-300В» на загальну суму 2 млрд дол. США. Юридичного оформлення така «співпраця» між Російською Федерацією та Республікою Вірменія набула під час підписання 29.08.1997 р. Договору про дружбу, співробітництво та взаємну допомогу. Факт

підписання такого договору Азербайджан розцінив як свідчення того, що Вірменія налаштована на ескалацію конфлікту, а Російська Федерація у свою чергу не виконує свої зобов'язання як країна-співголова Мінської конференції ОБСЄ. За період з 1998 по 1999 р. Вірменія та Росія погодили такі питання військового співробітництва: військове посилення 102-ї російської військової бази та передачу на безоплатній основі їй (Росії) землі строком на 25 років; формування 426-ї авіаційної російської авіаційної групи; постійне базування у Вірменії російських МіГ-29 та ін. У 2000 р. було підписано домовленості між Вірменією та Росією про спільне бойове чергування військ ППО. Як бачимо, навіть побіжне перерахування «особливостей» окупації Вірменією частини Азербайджанської суверенної території дає змогу зробити однозначний висновок про чергову спробу Росії через вірменську окупаційну політику забезпечити собі політичне й військове домінування в цьому регіоні та створити і всіляко підтримувати тут «тліючий конфлікт».

Інша проблема, яка залишається невирішеною, це проблема припинення вогню. Відповідні домовленості було підписано між Вірменією та Азербайджаном у травні 1994 р. За період із травня 1994 по травень 1998 р., за даними азербайджанської сторони, Вірменія порушувала угоду 1271 раз, у результаті загинуло 188 осіб, було поранено 366.

Як бачимо, аналогічні проблеми існують сьогодні в процесі розгортання військового конфлікту на території Донецької Луганської областей та АРК.

Ще одна важлива деталь – це реакція міжнародної спільноти на окупацію частини території однієї держави іншою. Спроби залагодити конфлікт мирно міжнародне співтовариство почало здійснювати з лютого 1992 р. За цей час у рамках так званого Мінського процесу ОБСЄ була створена Мінська група з підготовки однойменної конференції, до участі в якій були залучені Азербайджан, Вірменія, США, Росія, Франція, Німеччина, Польща, Білорусь, Туреччина, Фінляндія, Швеція. Разом з тим Рада Безпеки ООН за зазначений час прийняла низку резолюцій (822, 853, 874, 884), у яких передбачалося виведення вірменських військових формувань з території Азербайджану та повернення переміщених осіб на місця постійного проживання. Відбулася низка зустрічей: Гельсінська додаткова зустріч Ради ОБСЄ, Будапештський та Лісабонський саміти ОБСЄ. За цей час було узгоджено приблизно 75 % тексту «Угоди про припинення збройного конфлікту...», але принципові питання: повне звільнення окупованих Вірменією територій, включаючи Шушинський та Лачинський райони Азербайджану, так і не були підписані сторонами цього територіального конфлікту.

Азербайджанські експерти вважають, що будь-яка економічна діяльність на цих територіях є протизаконною. Так, зокрема, директор Центру політичних інновацій та технологій Мубаріз Ахмед-оглу був переконаний, що транспортування до Нагірного Карабаху блакитного палива газопроводом «Тех-Степанакерт», який належить Росії, буде мати протизаконний характер з політичної, юридичної та моральної точки зору. Разом з тим економічні

витрати Азербайджану через окупацію цих земель, за різними оцінками, становили близько 22 млрд дол. США, повністю припинено пряме транспортне сполучення з Нахічеванською АР, а всі транспортні потоки з цією територією проходять через Іран. Тільки щоб покрити ці додаткові витрати з бюджету Азербайджану щороку виділяється сума в розмірі 2,5 млн дол. США.

Спроби «розхитати ситуацію» на території Азербайджану продовжились і пізніше, так, наприклад, у 2000-х роках на півночі країни почала діяти група, яка ставила собі за мету проголошення «Аварської держави» в північних районах Азербайджану.

Багато в чому подібним з «азербайджанським» був сценарій захоплення Російською Федерацією територій Грузії. Разом з тим юридичний статус окупованих територій Азербайджану до сьогодні не визначено, не «окреслено» окремим законом. Водночас положення вітчизняного закону «Про забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованій території України» повторюють статті аналогічного, прийнятого в Грузії у жовтні 2008 р. «Закону Грузії про окуповані території». Одночасно є деякі суттєві відмінності. Найголовніша з них у тому, що між Грузією і Російською Федерацією до сьогодні не відновлено дипломатичні відносини, які М. Саакашвілі розірвав у серпні 2008 р., реагуючи на російську агресію.

У грузинському законі є посилання на згадану вище Гаазьку конвенцію 1907 р. Крім того, у ст. 1-2 грузинські законотворці окреслюють міжнародні договори, які порушила Російська Федерація, окупувавши Абхазію та частину Південно-Осетинської автономної області. У цих статтях окреслюються кордони, на які поширюється суверенітет Грузії в тому числі: «межі внутрішніх вод», «надра», «кордони виключної економічної зони», «континентального шельфу» «підводного і повітряного простору» тощо. У вітчизняному законі ці положення сконцентровано в ст. 1-3.

У ст. 3 грузинського закону йдеться про введення «надзвичайного стану та особливого правового режиму на окупованих територіях». У нашому законі немає згадки про «надзвичайний стан».

У ст. 4 грузинського закону вводиться «обмеження на свободу пересування громадян по окупованих областях». Порушення цієї статті карається відповідно до норм Кримінального кодексу Грузії. Аналогічна норма є й в українському законі шляхом внесення змін до Кримінального кодексу України та доповнення останнього статтею 332¹ «Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї». Норми покарання у вітчизняному законі передбачені у вигляді обмеження або позбавлення волі на різні строки залежно від ступеня провини. При цьому і грузинський, і український закони передбачають можливість надання спеціального урядового дозволу для відвідання окупованих територій.

Відповідно до грузинського законодавства заборона на свободу пересування окупованими областями не поширюється на: «осіб без громадянства, або тих які шукають притулку», «людина, яка надає гуманітарну допомогу на окупованих територіях ліками, їжею, предметами

першої необхідності» (ст. 4 грузинського закону).

Стаття 5 грузинського закону регулює «Права власності на нерухомість в окупованій області». **Стаття 6** присвячена «Обмеженню господарської діяльності в окупованій області». За аналогією обмеження цієї статті не стосуються діяльності, яка спрямована на надання гуманітарної допомоги, ліків, предметів першої необхідності за умови надання чітких строків проведення такої діяльності та представлення інформації про характер допомоги, яку вони надали жителям. **Стаття 7** грузинського закону стосується «Прав людини та охорони культурної спадщини». Відповідно до цієї статті, відповідальність за порушення прав людини, визнаних міжнародною спільнотою, покладається на Російську Федерацію. Так само Росія несе повну відповідальність за завдання матеріальних та моральних збитків громадянам, які перебувають в окупованих областях. У **статті 8** йдеться «Про незаконні органи та (посадові особи)». При цьому будь-який уповноважений орган (посадова особа), здійснюючи функції державної влади або місцевого самоврядування, та прийнятий ними будь-який закон не матиме жодних юридичних наслідків та вважатиметься недійсним. **Стаття 9** передбачає, що порушення зазначеного закону підпадає під дію грузинських та міжнародних законодавчих актів. **Статті 10-11** містять «Перехідні положення» та встановлюють час набрання чинності зазначеного закону.

За час існування сепаратистських режимів на території Абхазії та Південної Осетії їх взаємовідносини з офіційним Тбілісі були різними – від жорсткої конфронтації до спроб знайти порозуміння. Слід зауважити, що уряд Грузії попри жорсткість прийнятого ним закону, робить певні кроки, які мають сприяти покращенню відносин з населенням, яке проживає на окупованих територіях. Так, наприклад, вищий законодавчий орган Грузії у 2011 р. прийняв низку змін, що дозволяють видачу «нейтральних посвідчень» людям, які на законних підставах проживають на окупованих територіях. Особливість цього документа в тому, що його наявність дає можливість власнику виїжджати за кордон та отримувати всі соціальні послуги та виплати, як і всім іншим громадянам Грузії.

Водночас тема окупації спровокувала широку дискусію в грузинському суспільстві. Цю величезну поліфонію думок можна поділити на дві найбільші групи: 1) за збереження норм «закону про окуповані території»; 2) за пом'якшення санкцій та заборон. Перші переконані, що Грузія повинна зберегти, а можливо, і зробити жорсткішими норми, вписані в законі, а також вимагати від сусідніх держав, наприклад, Туреччини заборони на перетин її кордонів громадянами з окупованих територій.

Крім того, існує гостра потреба у встановленні та розвитку зв'язків із представниками абхазької та осетинської діаспор, які проживають на території Туреччини та інших сусідніх із Грузією держав для налагодження співпраці з громадськими об'єднаннями на окупованих землях – вважають прихильники жорсткої лінії. Їхні опоненти, навпаки, бачать у прийнятому законі лише негатив. Так, керівник ГО «Центр конфліктів та переговорів» Г. Хуцішвілі, коментуючи у 2013 р. грузинський закон, заявляв, що його

норма, щодо кримінальної відповідальності особи при порушенні порядку перетину кордону між Грузією, Абхазією та Південною Осетією, морально застаріла. Її застосування, вважає він, тільки відштовхує людей, які проживають на цих територіях, та не сприяє налагодженню взаємовигідного діалогу.

Водночас президент Центру з вивчення питань безпеки та міжнародного співробітництва Грузії Н. Чітадзе вважає, що влада Грузії могла б більш лояльно ставитись до громадян Росії у питанні їх відвідання цих територій, але лише за умови, якщо вони вважають їх грузинською територією. Таким людям, переконаний експерт, можна було б видати грузинські візи, але оскільки віз як таких немає, то відсутній і механізм, який давав би можливість легалізувати перебування іноземців на цих територіях, окрім звісно механізму, який прописаний у грузинському законі про окуповані території.

Позиція офіційного Тбілісі однозначна: Південна Осетія та Абхазія окуповані Росією грузинські території. Натомість Москва, за словами міністра закордонних справ С. Лаврова, заявляла у 2013 р., що намагання Грузії повернути ці території собі абсолютно нереальна річ, треба приймати дійсний стан речей, а не думати про геополітичні амбіції. Враховуючи державні інтереси Грузії, тамтешні експерти назвали ряд кроків, яких їх держава повинна обов'язково уникнути: будь-які офіційні відносини з лідерами сепаратистів та спроби визнати їх «офіційний статусу», у тому числі їх визнання стороною конфлікту, стануть початком їх легалізації на міжнародному рівні; відміна економічних санкцій; дозвіл на рух по морю в акваторії, яку контролюють сепаратисти; легалізація паспортів, які видаються на окупованих територіях; відкриття залізничного сполучення між Росією та Вірменією через територію Абхазії. Як видно, серед цього переліку є ті помилки, яких сьогоднішня Україна, на жаль, не уникла. І найголовніше те, що ми (Україна) сіли за стіл переговорів із сепаратистами.

Отже, прийняття відповідних законів у Грузії та в Україні, з точки зору міжнародного права, юридично є виправданим. З іншого боку ефективність цих законів багатьом експертам видається сумнівною перш за все через повне їх (законів) ігнорування з боку російської влади. З іншого боку, як показує, на жаль, невдалий досвід цих країн, санкції практично всього світу стосовно Російської Федерації не є ефективними та мало впливають на її зовнішньополітичну позицію. Невирішеною остаточно проблемою залишається і статус громадян, які проживають на окупованих територіях. Водночас юридичне закріплення у вітчизняних законодавствах двох країн статусу «окупованих територій» гіпотетично в перспективі дасть змогу апелювати до міжнародних інституцій, у тому числі й через подання судових позовів для повернення суверенітету на ці області.

Узагальнюючи, варто наголосити на тому, що геополітична стратегія сьогоднішньої Росії залишається незмінною з часів утворення Московського князівства. Способи, методи, механізми не зазнали кардинальних змін за століття, що минули. Практика «збирання земель» через посилення

військового, соціально-економічного тиску, поширення «смути» на таких територіях залишається актуальною до сьогодні. Так само актуальним для Росії є постійна апеляція до власних громадян про «негативний вплив Заходу» та «месіанство Росії», на превеликий подив це спрацьовує, допускаємо, що «ментальність» – це величина більш незмінна, ніж про це дискутують учені.

З іншого боку окупація територій Азербайджану, Грузії, України та Молдови в черговий раз доводять низьку ефективність існуючої у світі системи безпеки, зокрема йдеться про ООН та ОБСЄ. Країна-окупант у більшості випадків узагалі не реагує на безліч резолюцій та меморандумів. На жаль, найефективнішою стратегією нинішніх «гібридних війн» у черговий раз у світовій політиці стало «право сильного». Саме тому зміна стратегій, методів, способів впливу світових держав на дії держави окупанта повинні у найближчий час серйозно трансформуватися. До певної міри економічні санкції стосовно Росії доводять свою ефективність, але провідні країни світу до сьогодні не в змозі встановити її повну економічну ізоляцію, оскільки не бажають поступатися власним економічним комфортом та мають особисті геополітичні інтереси. Слід лише зауважити, що в середині ХХ ст. подібне «загравання» з іншим окупантом призвело до незворотних наслідків (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел:*
http://www.azembassy.com.ua/%D0%87%20%D1%97,%20%D0%86%20%D1%96,%20%D0%84%20%D1%94105_ua.html;
<http://travelgeorgia.ru/147/>;
<http://rus.postimees.ee/486410/gruzija-vvodit-pasporta-dlja-zhitelej-okkupirovannyh-territorij>;
<http://abkhazeti.info/news/1356040493.php>;
<http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/220319>;
http://censor.net.ua/news/278031/gruzija_nadeetsya_vernut_abhaziyu_i_yujnuy_u_osetiyu_okkupirovannye_rossieyi;
<http://www.rosbalt.ru/main/2013/08/26/1168296.html>;
<http://inosmi.ru/sngbaltia/20140203/217141312.html>;
<http://sockraina.com/news/4903>;
<http://www.vakmos.org/ru/ekspert-r-yi/16683-mubariz-akhmedoglu-transportirovka-rossijskogo-gaza-na-okkupirovannye-territorii-azerbajdzhana-dolzha-byt-prekrashchena>;
http://www.azembassy.tj/index.php?option=com_content&view=article&id=193&Itemid=225;
http://www.azembassy.tj/index.php?option=com_content&view=article&id=194&Itemid=226;
http://www.azembassy.tj/index.php?option=com_content&view=article&id=216&Itemid=247).

Проблеми дерегуляції бізнесу в Україні

Україна завжди розглядалася зовнішніми інвесторами як достатньо перспективна країна. Увагу зарубіжних підприємців привертають, насамперед, її вигідне географічне положення, володіння третіною світового чорнозему та наявні ресурси індустріальної бази. Фахівці вбачають неабиякий потенціал у вітчизняній харчовій та легкій промисловості, у хімічному секторі, у сфері машинобудування. Американський фінансист і мільярдер Д. Сорос під час свого візиту до України відзначив енергетичну галузь та аграрну промисловість як найбільш привабливі для інвестування.

Між країнами світу існує величезна конкуренція, тому зрозуміло, що кожен інвестор обирає з них ту, у якій простіше вести бізнес. Потрібно визнати, що умови для здійснення підприємницької діяльності в Українській державі ніколи не вирізнялися особливими перевагами. Крім того, військові дії на Сході країни значно ускладнили ситуацію та виступили своєрідним каталізатором соціальних і політичних конфліктів, загостривши довгострокові економічні проблеми. Як наслідок, інвестиційний клімат у країні продовжує погіршуватись. Державна служба статистики показує, що обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку України за минулий рік зменшилися на 12,247 млрд дол. Зрозуміло, що в умовах глибокої кризи фінансової системи України, коли офіційний показник інфляції продовжує стрімко зростати, а національна валюта щодо долара просідати, ведення бізнесу в Україні стає справою дедалі складнішою, а подекуди й неможливою. Основні галузі внутрішнього виробництва – торгівля, будівництво й промисловість – уже зазнали значних проблем та в разі зменшили свої показники, деякі технологічні процеси все ще йдуть за інерцією. Дедалі більше підприємств в Україні визнають себе збитковими. Хоча в щорічному рейтингові легкості ведення бізнесу, що публікується Всесвітнім банком, наша країна показала прогрес, піднявшись на 16 пунктів: у січні поточного року Прем'єр-міністр України А. Яценюк повідомив, що за попередніми підрахунками 2015 р. ми займаємо 96-те місце порівняно із 112-м у 2014 р.¹

Та подекуди механічне підняття рейтингу та реальні покращення умов ведення бізнесу – це різні речі. Іноземні бізнесмени не відмічають особливих позитивних змін у напрямі поліпшення бізнес-клімату в Україні. Інвестори нарікають на проблеми корупції, бюрократії, непрозорість проведення державних тендерів та труднощі з відкриттям бізнесу. Вони вказують, зокрема, і на існуючу в державі тяганину під час оформлення необхідних документів: реальний час отримання дозволу на будівництво становить більше двох місяців, відкриття приватного підприємництва займає майже місяць; щоб сплатити всі податки та подати всі необхідні звіти в податкову,

¹ У 2014 р. Україна зайняла 112-те місце в рейтингу Doing Business, покращивши свої позиції на 25 пунктів.

бухгалтеру в Україні потрібно понад 350 год на рік (для порівняння: у Німеччині на аналогічні задачі витрачається не більше 200 год). Представники вітчизняного малого й середнього бізнесу (МСБ), крім усього іншого, регулярно стикаються з проблемами поповнення обігових ресурсів, причиною чого є жорсткі умови банківського кредитування. А враховуючи те, що МСБ має і без того вузький сектор фінансування, порівняно з великим бізнесом, то погіршення доступу до фінансових ресурсів істотно гальмує його розвиток.

Кризовий стан економіки завжди корелюється з розміром її тіньового сектору, тож рівень тінізації бізнесу в Україні продовжує зростати. На думку аналітиків, ситуація погіршується в тому числі й за рахунок посилення фіксального та адміністративного тиску в середині країни. На жаль, наявний бізнес-клімат створює переваги лише для нелегального підприємництва, відтак і масштаби тіньової економіки в Україні за останні півтора року зросли за різними підрахунками до 60–70 %.² Держава конче потребує проведення серйозних реформ, у тому числі в напрямі створення привабливих умов підприємницької діяльності. Фахівці зазначають, що сьогодні, під час введення міжнародною спільнотою санкцій проти РФ та виведення з неї капіталу, Україні слід неодмінно скористатися шансом стати новим плацдармом для реалізації бізнес-проектів, які раніше планувалося реалізовувати на російському ринку. Крім того, покращення бізнес-клімату в середині країни є однією з необхідних вимог Міжнародного валютного фонду.

12 лютого поточного року в парламенті проходило голосування за ініційовані урядом законопроекти, присвячені дерегуляції відносин бізнесу та держави, що покликані сприяти розвитку бізнесу в Україні. В їх основу покладено план дерегуляції, розроблений ГО «Легкий бізнес» за участі Європейської бізнес-асоціації, Американської торгової палати, Державної регуляторної служби, Ліги виробників харчових продуктів, Українського клубу аграрного бізнесу, представників ІТ-індустрії та ін. Перший – проект закону № 934 «Про ліцензування деяких видів господарської діяльності» – Верховна Рада відправила на доопрацювання. Документ передбачав скорочення переліку видів діяльності, що підлягають ліцензуванню з 55 до 23. Урядовці не дійшли консенсусу в питаннях деяких поправок. Зокрема, частина депутатів виступила проти скасування ліцензування природних монополій та не погодилася з ліцензуванням підакцизних товарів згідно з загальними нормами законодавства, ряд парламентарів вимагав спеціального порядку ліцензування таких груп товарів. Другий законопроект № 1580 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» був прийнятий Верховною Радою в другому читанні. Його підтримали 260 народних депутатів із 354, зареєстрованих у сесійній залі. На думку законодавців, закон №1580 надасть можливість

² Довідково: доля сірої економіки в країнах Західної Європи коливається в рамках 10–15 %.

підвищити позицію України в рейтингу Doing Business та позитивно позначиться на співпраці вітчизняних підприємців з міжнародними партнерами, оскільки зовнішні інвестори, здійснюючи первинний скринінг потенційних країн для вкладання коштів, керуються значною мірою показниками саме цього рейтингу.

Міністр економічного розвитку і торгівлі України А. Абронавічус зазначає, що в умовах обмеження фінансових можливостей держави для підтримки підприємництва та військової агресії дерегуляція вбачається достатньо сильним та практично єдиним інструментом для реанімування української економіки. Практика за кордоном підтверджує, що механізми дерегуляції бізнесу здатні залучити мільярдні внутрішні та зовнішні вливання в економіку країни. Так, свого часу в Південній Кореї після перегляду відповідних регуляторних обмежень ефект зростання ВВП становив 4,4 %, а 37 млрд дол. прямих іноземних інвестицій створили 1 млн додаткових робочих місць. Мексика отримала після подібних регуляторних змін 4 % зростання ВВП, 25 млрд дол. інвестицій та 1,5 млн дол. додаткових робочих місць. Очікуваний економічний ефект від дії дерегуляції в Україні становить 40–60 млрд грн до 2020 р. та 10 % зростання ВВП країни. Самі ж бізнесмени отримують можливість заощадити до 100 млн грн на оформленні документів та ще 150–250 млн грн на неофіційних платіжах.

Прийнятий Верховною Радою законопроект ставить на меті зменшення кількості контактів підприємців із чиновниками, обмеження повноважень контролюючих органів та вносить велику кількість відповідних змін в окремі сфери українського законодавства задля його наближення до законодавства країн Європейського Союзу. Так, серед іншого, закон № 1580 передбачає покращення якості надання адміністративних послуг з видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності шляхом ліквідації дозвільних центрів як окремої складової центрів надання адміністративних послуг та запроваджує альтернативні можливості подачі документів до посадових осіб органів місцевого самоврядування, наряду зі збільшенням кількості центрів надання адміністративних послуг. Також передбачається можливість надання органами реєстрації додаткових платних послуг, пов'язаних із здійсненням державної реєстрації, надання заявникам можливості отримувати адміністративні послуги у сфері державної реєстрації за додаткову плату в скорочені терміни, а також виплати державним реєстраторам винагороди за виконання функцій у відповідній сфері. При цьому посилюється відповідальність кожного окремого адміністратора за невиконання посадових обов'язків. Важливо, що терміни надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (ФОП) скорочено до двох днів. Закон про дерегуляцію скасовує 16 видів дозвільних документів (свідоцтв, сертифікатів, заключень та ін.), відміняє необхідність публікування повідомлень про державну реєстрацію у спеціалізованих друкованих виданнях. Відтепер запроваджується оприлюднення відповідної інформації на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, який

реалізує державну політику у сфері державної реєстрації ФОП та юридичних осіб. Діючим законом також передбачено заборону на фізичне вилучення правохоронними органами елементів телеком-інфраструктури ІТ-компаній без прямого судового рішення. Донедавна використання подібного методу «законного» шантажу силовими структурами регулярно відчували на собі різноманітні компанії, серед яких є і загальновідомі Ex.ua., WebMoney, Rozetka.ua та ін. За словами експертів, це був порівняно невеликий корупційний потік (до 10 млн грн на рік), проте він істотно гальмував розвиток ринку ІТ.

З метою стимулювання раціонального використання сільськогосподарських земель, Законом відрегульовано та спрощено правила оренди землі. Так, відповідно до нових норм скасовано адміністративну відповідальність за використання земельних ділянок для товарного сільгоспвиробництва без проектів землеустрою, ліквідовано типову форму договору оренди землі, у яку не можна внести зміни та встановлено, що термін оренди всіх ділянок сільськогосподарських земель не може перевищувати 50 років, мінімальним строком оренди паїв буде термін у сім років. Такі норми дадуть змогу застрахувати власників паїв від свавілля недобросовісних орендарів-монополістів, а орендарів, у свою чергу, захистить від можливого дотепер примусового позбавлення користування землею, тобто надасть можливість планувати свій бізнес на кілька сезонів уперед без ризику втратити орендовану ділянку. У такий спосіб закон забезпечує відповідальне та обережне ставлення до стану ґрунтів орендованих земель.

Чималої уваги в законі приділено будівельному ринку та житлово-комунальному господарству. Приміром, у сфері регулювання містобудівної діяльності передбачається децентралізація функцій держави, зокрема: можливість створення органів державного архітектурно-будівельного контролю у складі органів місцевого самоврядування та райдержадміністрацій, передача на місцевий рівень повноважень з видачі дозвільних документів, здійснення державного архітектурно-будівельного контролю та прийняття в експлуатацію об'єктів; утворення системи державного нагляду за прийнятими рішеннями та можливість їх оскарження; скорочення строку видачі технічних умов з 15–30 до 10 робочих днів; скасовано вимоги щодо отримання дозволу виконавчих органів влади на перепланування житлових будинків та приміщень приватного житлового фонду без втручання в несучі конструкції та інженерні системи.

Впорядкування законодавства стосовно ринку виробництва органічної продукції надасть можливість експортувати її до країн ЄС, що, безумовно, створить певні перспективи для вітчизняної харчової промисловості. На думку Н. Берджа, голови торговельно-економічної секції Представництва Європейського Союзу в Україні, існує потенційно величезний ринок ЄС для українських сільськогосподарських товарів, які виробляються в традиційний спосіб, як це було в решті країн Європи 30–40 років тому. Це може дати українським товарам перевагу, бо вони нестимуть до європейських

споживачів позитивний ностальгійний меседж.

Однак зауважимо, що здійснення повноцінної торгівлі з європейськими країнами залишається все ще складним питанням і перешкодою є далеко не тільки тарифні бар'єри. Наприклад, можна отримати зниження мита на деякі товари, проте на заваді експорту стане їх невідповідність встановленим стандартам у країнах ЄС. Україні потрібна дієва система ринкового нагляду за виробленою продукцією на предмет її безпечності, а це вже питання створення цілої інфраструктури та належних інституцій, які змогли би керувати новою системою.

Загалом прийнятий дерегуляційний закон є складним та містить чимало поправок до багатьох законів України, ряд яких під час бурхливого обговорення відповідного законопроекту депутатами було виключено. Серед цих поправок були й ті, у яких ішлося про можливість Кабміну встановлювати скорочені строки під час реєстрації речових прав на нерухоме майно та визначати окрему плату за цю послугу. Та відсутність жорсткої регламентації строків дозвільних документів, на думку законодавців, дає можливість створення корумпованих, пов'язаних з держслужбовцями посередницьких структур. Разом з тим народний депутат О. Продан виступила з пропозицією доопрацювання законопроекту, оскільки він все ще містить у собі корупційні ризики, у тому числі в питанні регулювання надання адміністративних послуг. Проте її пропозицію було відхилено.

Численні оглядачі вважають, що у справі покращення адміністративних послуг українським чиновникам варто було б прислухатись до колег зі сфери державного управління Грузії, які ще в червні минулого року під час прес-конференції «Досвід Грузії – успіх України» поділилися своїм досвідом передання державою цих функцій публічним підприємствам, тобто фактично бізнесу. Це дало змогу кардинально змінити систему адміністративного сервісу. Грузія створила свій власний бренд – будинки юстиції, за допомогою яких вдалося мінімізувати бюрократичні процедури. У подібних установах сконцентровано надання близько 300 різноманітних послуг, а їх структура поділена на дві частини: фронт-офіс та бек-офіс. У першій оператори приймають клієнтів, у другій – збирають, аналізують інформацію, ухвалюють рішення та видають документи. Попередньо зареєструвавшись на сайті Мін'юсту, клієнт установи за 15 хв отримує практично будь-який документ: від реєстрації народження дитини та акта на землю – до візи для іноземця чи то посвідки на проживання. У Тбіліському будинку юстиції розташоване кафе Just (від англ. justice – юстиція) і, за словами Г. Вашадзе, экс-заступника міністра юстиції Грузії, керівника Державного реєстру Грузії, туди приходять не з тим, щоб при нагоді заскочити в кафе, натомість приходять до кафе, щоб отримати необхідні документи. Важливо, що зменшення бюрократії так чи інакше веде до зниження податків, оскільки частина з них якраз і йде на її функціонування. «Якщо у вашій країні зміниться система, а податки не зменшаться, у бізнеса виникнуть великі проблеми», – застерігає очільник.

Тут варто зауважити, що нещодавня податкова реформа зазнала нищівної критики в українському бізнес-середовищі, адже жодних

позитивних змін ці нововведення підприємцям не принесли. Бухгалтери та аудиторів вже говорять про те, що податкове навантаження, закріплене в законі, витримати нереально. У змінах до Податкового кодексу йдеться лише про формальне зменшення кількості податків, фактично податковий тягар залишився таким, яким і був.

Отже, не є дивним, що представники малого й середнього бізнесу сприйняли і майбутню дерегуляцію як чергову спробу декларативного поліпшення. Більше того, як показав досвід, у нашій державі навіть корисні та прогресивні закони часто не мають реалізації на рівні підзаконних актів, які мали б забезпечувати їх виконання.

Окремою проблемою для підприємців є непереборне свавілля чиновників, з боку яких поширеними є випадки ігнорування та прямого порушення норм законодавчих нововведень. Особливий супротив змінам спостерігається на місцевому рівні. Показовим є констатований підприємцями факт продовження здійснення перевірок-рейдів різними контролюючими органами після заявленої Прем'єр-міністром на них заборони. Бізнесмени зізнаються, що після візиту податкової чимало з них були вимушені закривати фірму – більшість компаній і так працюють на грані рентабельності. При цьому реальні важилі впливу на держслужбовців у випадках скоєння ними правопорушень у країні майже відсутні, тож із захистом прав підприємців ситуація залишається тривожною. За інформацією президента спілки податкових консультантів Л. Рубаненка, дійсний мораторій на позапланові перевірки досі не обмежує Державну фіскальну службу, яка продовжує вдиратися до кабінетів директорів та вилучати документи. «Це повсюдна практика, до нас вже звертались керівники з різних областей – схема дій податкової дійсно співпадає. І мова йде не про шахрайські контори: потерпають компанії, заводи, які працюють десятиліттями та справно сплачують податки», – розповідає Л. Рубаненко.

Водночас перед приватним бізнесом гостро стоїть проблема виплат мобілізованим співробітникам, яким згідно з чинним законодавством належить протягом року зберігати виплати заробітної платні. Прийнятий у червні минулого року відповідний закон це дійсно передбачає, та разом з тим передбачаються і обов'язкові державні компенсації роботодавцям. На жаль, незважаючи на те що ці суми було закладено в бюджет, через відсутність належних урядових рішень питання компенсацій і досі не врегульовано.

Перелік проблем вітчизняного бізнесу, викладений вище, не є вичерпним. Вочевидь, ситуація, що склалася, вимагає від влади невідкладних та дієвих рішень.

Прийнятий Верховною Радою закон про дерегуляцію передбачає загалом комплексні зміни і потребує в подальшому розгляді нюансів щодо кожного окремого напрямку. Тепер справа за Кабінетом Міністрів України, члени якого зобов'язані прийняти всі необхідні підзаконні акти до закону, щоб вкотре не виникла небезпека «пробуксовки» реалізації задекларованих змін. Зрозуміло, що знадобиться також чимало зусиль на погодження цих нормативно-правових актів з величезною кількістю чиновників, серед яких

будуть й ті, чий інтереси таки зачіпатимуть ухвалені новації.

Утім, першочерговим завданням для уряду має стати вилучення з державного бюджету ряду корупціогенних статей з подальшим припиненням розмивання грошових вливань з-за кордону, за рахунок чого з'явиться можливість знизити фіксальне навантаження на бізнес. Адже на сьогодні саме українська податкова система стає основним бар'єром на шляху його розвитку. Підприємництво в Україні, зрештою, потребує як дерегуляції, так і запровадження адекватного та прозорого регулювання, що створює для ведення бізнесу належні умови (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: видавництво «Юридична практика» <http://pravo.ua/>; інформаційне агентство «Ліга. Закон» <http://jurliga.ligazakon.ua/>; фінансовий портал «Мінфін» <http://minfin.com.ua/>; Главред <http://glavred.info/>; Бізнес <http://www.business.ua/>; український банківський портал «Banker.ua»; Ракурс <http://racurs.ua/>*).

Л. Присяжная, науч. сотр. НЮБ НБУВ

Изменения в Законе «Об акционерных обществах»

В январе 2015 г. Президент Украины П. Порошенко подписал Закон Украины № 91-VIII «О внесении изменений в статью 41 Закона Украины “Об акционерных обществах” относительно кворума общих собраний акционерных обществ с мажоритарным корпоративными правами государства».

В частности, Законом предусматривается дополнить ст. 41 Закона Украины «Об акционерных обществах» частью третьей по определению кворума общего собрания акционерного общества, в уставном капитале которого есть корпоративные права государства и в котором государство является владельцем 50 и более процентов простых акций общества, при условии регистрации для участия в них акционеров, которые совокупно являются владельцами более 50 % голосующих акций. (Ранее законодательством Украины было установлено требование о признании правомочности общего собрания акционерного общества (кворума) только при условии, когда в собрании принимают участие акционеры, обладающие в совокупности не менее чем 60 % голосующих акций).

В пресс-службе Национальной комиссии по ценным бумагам и фондовому рынку отметили, что ключевой необходимостью внесения изменений в Закон «Об акционерных обществах» стали нередкие случаи не проведения общих собраний акционерных обществ из-за отсутствия кворума. В частности, игнорирование общего собрания акционерами, совокупно владеющими 41 % акций, приводило к торможению принятия важных и неотложных решений акционерами, в результате чего стали возможными многочисленные злоупотребления и нарушения прав и интересов

акционеров.

В НКЦБФР ожидают, что новая норма будет способствовать более эффективному управлению акционерными обществами и усилению защиты прав и интересов акционеров, кроме того, повысит доверие инвесторов и положительно повлияет на инвестиционный климат страны. «Отметим, что фондовый рынок уже положительно отреагировал на принятие Верховной Радой Украины данного Закона, в частности, ростом цен на ценные бумаги в ходе торгов на отечественных фондовых биржах 13 января 2015 года, в день принятия законопроекта», – сообщили в регуляторе. Так, в первые несколько часов после принятия закона акции «Укрнафты» на Украинской бирже подорожали более чем на 15 %.

Кроме того, учитывая тот факт, что сегодня в Украине насчитывается 258 предприятий с долей государства более 50 % (у которых обращение акций не приостановлено регулятором), из них 36 – те, которые попадают в «дельту» 50–60 % по критерию наличия государственной доли в капитале, вероятнее всего, именно в этом сегменте в скором времени и начнутся интересные изменения – состава должностных лиц, структуры акционеров и пр.

Между тем эксперты напоминают и о том, что существуют обязательства по имплементации норм Директив Европейского Союза в сфере корпоративного управления в отечественное законодательство, предусматривающих снижение планки кворума. Например, в странах Евросоюза нет однозначного требования к размеру кворума: он колеблется от 25 % во Франции до 50 % в Германии. По словам члена правления Профессиональной ассоциации корпоративного управления О. Параскевы, в европейской практике уровень кворума варьируется в связи с тем, что корпоративное регулирование направлено на обеспечение максимально желаемой гибкости для компаний и его адаптации под их индивидуальные потребности. Широко распространена практика минимального кворума на уровне 30 % и простого большинства при голосовании на собраниях. Также в уставе общества может предусматриваться норма о порядке повышения уровня кворума.

Тем временем эксперты, опрошенные StockWorld.com.ua, не скрывают, что принятие изменений в ст. 41 Закона Украины преследует одну цель – решение корпоративного конфликта вокруг «Укрнафты», проведение собрания акционеров которой блокируется структурами И. Коломойского (владеет пакетом в 42 % акций). Таким образом государство наряду с другими акционерами не может получить дивиденды на принадлежащие им акции. Например, только в октябре 2014 г. ПАО «Укрнафта» созвало собрание и распределило чистую прибыль (а также начислило дивиденды), полученную в 2011–2013 гг.

Отметим, что в соответствии с поправкой, которая была внесена с голоса во время обсуждения данного закона в сессионном зале, для негосударственных предприятий, где у государства нет контрольного пакета, эта норма вступит в силу с 1 января 2016 г. А для акционерных обществ с

контрольным пакетом государства (50 % + 1) – с момента опубликования закона.

Отдельные эксперты, комментируя законопроект, утверждают, что ПАО «Укрнафта» попадет под действие Закона Украины «О внесении изменений в статью 41 Закона Украины «Об акционерных обществах» только с 1 января 2016 г. Это объясняется тем, что среди акционеров ПАО «Укрнафта» отсутствует Фонд государственного имущества Украины, а владельцем акций выступает НАК «Нафтогаз Украины», являющаяся государственной акционерной компанией.

Однако, по мнению экономиста КУА «Альтана Инвестмент Менеджмент» А. Бакакина, именно государство в лице НАК «Нафтогаз Украина» станет основным «потребителем» Закона, т. к. беспрепятственно сможет проводить общие собрания акционеров «Укрнафты» с долей в 50 % и 1 акция.

Партнер адвокатского объединения «СК ГРУП» Ю. Курило напоминает, что понятие объектов государственной собственности устанавливает Закон Украины «Об управлении государственной собственностью». К ним относится имущество, переданное государственным коммерческим предприятиям. НАК «Нафтогаз Украины» является государственным коммерческим предприятием, 100 % акций которого принадлежат государству. А потому все имущество НАК, в том числе акции ПАО «Укрнафта», является объектом государственной собственности – корпоративными правами, принадлежащими государству.

Норма о размере кворума общего собрания акционерного общества является императивной. Это значит, что АО будут обязаны применять ее после вступления в силу независимо от содержания собственных уставов и положений об органах управления. Акционерные общества будут обязаны привести уставы и внутренние документы в соответствие с действующим законодательством, в противном случае будут иметь дело с НКЦБ ФР.

Народные депутаты С. Лещенко и В. Парасюк обращают внимание на то, что голосование по законопроекту дало возможность с высокой степенью точности определить, кто в парламенте является лоббистом интересов днепропетровского олигарха. В частности, «Народный фронт» практически расписался в зависимости от И. Коломойского. Из всей фракции против И. Коломойского рискнула выступить лишь немногочисленная группа А. Парубия. «Самопомощь» оказалась не так зависима от Коломойского. В то же время бросается в глаза позитивное голосование половины «Оппозиционного блока», которое многие эксперты объясняется конфликтом группы Фирташа – Левочкина с Коломойским (в медиа-пространстве это приводит к тому, что канал «Интер» обливает грязью Коломойского, а 1+1 – Фирташа или Левочкина).

Тем временем Премьер-министр Украины А. Яценюк признал, что принятый Закон не распространяется на ПАО «Укрнафта», поэтому Кабинет подготовил новый законопроект № 1839 «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно обеспечения защиты

имущественных прав акционеров». В законопроекте предлагается изменить требование к кворуму общего собрания акционерного общества с правила не менее 60 % голосующих акций на правило более 50% голосующих акций.

«При этом это касается как простых, так и привилегированных акций, как частной так и государственной формы собственности», – отметил заместитель министра юстиции Украины А. Янчук.

Также законопроектом предлагается установить правило, что в случае невыплаты акционерам дивидендов в установленный срок, акционеры смогут воспользоваться возможностью взыскания дивидендов за счет исполнительной надписи нотариуса или за счет судебного приказа.

Однако, народные депутаты не поддержали в первом чтении законопроект № 1839 «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно обеспечения защиты имущественных прав акционеров». За соответствующее решение проголосовали лишь 175 нардепов из 226 минимально необходимых. Также нардепы не поддержали предложение о возвращении к рассмотрению этого документа.

Тем не менее, даже уже принятые новые требования к кворуму могут дать толчок к решению корпоративных конфликтов вокруг акционерных обществ – как с государственной долей, так и без нее. Например, у государства (с пакетом в 51% акций) есть возможность провести собрание акционеров «Тернопольоблэнерго», которое регулярно блокировали миноритарные акционеры – структуры К. Григоришина и И. Коломойского, владеющие по 20 % акций каждая.

С мертвой точки может сдвинуться и ситуация вокруг завода «Прессмаш» в Ивано-Франковске. С 2007 г. компании «КУА «Парангон» и «Украина-Капитал», владеющие совокупно более 50 % акций завода, не смогли провести общее собрание акционеров и вступить в свои права. Их попытки были сорваны председателем правления «Прессмаша» Б. Пукишем, который, контролируя 43 % акций предприятия, систематически не являлся на запланированные собрания.

И все же, по мнению юристов, рассматривать принятый Закон как панацею от злоупотреблений не стоит, так как существует возможность заблокировать общее собрание акционеров другими способами, а также в некоторых АО имеются дополнительные условия для проведения общих собраний, которые могут усложнять процесс принятия решений. Участники рынка сходятся во мнении, что глобальное решение корпоративных конфликтов должно быть более системным.

Председатель правления Украинского института корпоративного управления А. Мертенса считает, что в отношении собрания акционеров намного важнее отсутствие препятствий для собственника принимать участие в нем и голосовать по вопросам повестки дня, а также в целом действенность механизмов защиты прав инвесторов и эффективность системы корпоративного управления.

В свою очередь юрист, член редколлегии VoxUkraine Law З. Милованова и юрист Gide Loyrette Nouel В. Юрманович отмечают, что в дальнейшем

необходимо, во-первых, разрешить акционерные соглашения. По их мнению, сегодня собственники украинской компании не могут отойти от правил управления компанией, прописанных в Законе, даже если эти нормы не соответствуют их целям. Эксперты отмечают, что акционерные соглашения и уставы, которыми стороны могли бы дать миноритарии право вето, изменить кворум, предоставить каждому участнику право иметь своего представителя в правлении, согласовать порядок продажи бизнеса, в Украине исполнению не подлежат. Поэтому это необходимо изменить. Интересы миноритарных акционеров нарушены не будут: акционерные соглашения действуют лишь между сторонами акционерного договора, а не между всеми акционерами компании.

Во-вторых, юристы предлагают разрешить менять уставом требования к кворуму как минимум в сторону увеличения минимального количества голосов, необходимых для проведения собрания, при условии, что за такое решение проголосует не менее определенного количества голосов, в том числе те, кто владеет миноритарным пакетом (например, такие изменения могут требовать одобрения 75% голосов). Это предлагается сделать в первую очередь для частных акционерных обществ (т.е. компаний, в которых количество акционеров минимально).

В-третьих, установить ограничения на заключение акционерных соглашений от имени государства. Юристы считают, что это надо сделать исходя из опасения, что недобросовестный чиновник может злоупотреблять своим должностным положением и подписать невыгодное для государства соглашение.

В-четвертых, в целом либерализировать корпоративное законодательство Украины. Таким образом, по мнению экспертов, принятый Закон внедряет правильный подход. Однако без основательной реформы корпоративного законодательства Украины он не улучшит климат для потенциальных инвесторов, но может создать проблемы для уже присутствующих на рынке.

Вместе с тем, следует заметить, что пока материал готовился к выходу, Верховный Совет Украины 19.03.2015 принял Закон Украины «О внесении изменений в Закон Украины «Об акционерных обществах»». Самое важное нововведение это норма о внесении изменений в ст. 41 «в абзацах первом и втором части второй слова и цифры «не менее 60» и «не менее 60» заменить словами и цифрами «больше чем 50» *(Материал подготовлен с использованием информации таких источников:*
<http://rus.newsru.ua/arch/finance> /28jan2015/kvorum_podpisa.html;
<http://www.pravda.com.ua/rus/news/2015> /01/28/7056719/;
<http://biz.liga.net/all/all/stati/2930555-nizkiy-kvorum-analiz-posledstviy-dlya-investklimata-v-ukraine.htm>;
<http://forbes.ua/opinions/1387064-vernut-ukrnatu-kak-ambicii-i-speshka-zatormozili-process>;
<http://kyiv.osp-ua.info/politics/19646-sostavlen-spisok-nardepov-prikormlennykh-kolomoyskim.html>;
[31](http://n-auditor.com.ua/ru/novini-3/sobitiya/item/25389-er-otkazalась-snižatъ-kvorum-dlya-sobranij-akcionerov-do-50-dlya-vsex-</i></p></div><div data-bbox=)

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Закон про військову поліцію

Нещодавно у Верховній Раді зареєстровано законопроект № 1805 «Про військову поліцію», яким передбачено надання повноважень слідчим Військової поліції на досудове розслідування злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), здійснених військовослужбовцями, а також злочинів, здійснених державними службовцями і працівниками МО України, ЗСУ під час виконання ними службових обов'язків у розташуванні військової частини або на військових об'єктах. За словами авторів законопроекту нардепів від «Блоку Петра Порошенка» В. Короля і М. Паламарчука, нині на Донбасі розслідування усіх злочинів, включаючи військових, перебуває у руках рядових міліціонерів, створення ж спеціального силового підрозділу, підконтрольного Міністерству оборони, а не МВС, допоможе більш ефективно стежити за правопорядком на фронті. Законопроект також передбачає, у разі звернення міністра внутрішніх справ України, можливість покладання Президентом України на Військову поліцію виконання спільно з підрозділами міліції і Національної гвардії України окремих завдань з охорони і забезпечення громадського порядку, виявлення й припинення кримінальних правопорушень серед цивільного населення в місцевостях, у яких введено воєнний або надзвичайний стан.

Ухвалення цього закону, на думку авторів документа, удосконалив організацію забезпечення правопорядку й законності в МО України і ЗСУ, правоохоронних органів спеціального призначення та інших військових формувань, а також забезпечить можливість ефективно й оперативно здійснювати розслідування найбільш поширених військових злочинів, що позитивно вплине на рівень національної безпеки держави. «Створення військової поліції в Україні – ця вимога часу. Бойові дії на сході вимагають дотримання суворої дисципліни у військових частинах. У разі ухвалення закону військова поліція стане правонаступником військової служби правопорядку. Службу в поліції продовжать службовці, які пройдуть люстраційну перевірку», – зазначив М. Паламарчук.

Згідно з проектом, військова поліція – це військове правоохоронне формування, завданням якого буде забезпечення правопорядку серед військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження ними військових зборів, запобігання, виявлення кримінальних та інших правопорушень, вчинених військовослужбовцями, а також працівниками Міністерства оборони і Збройних сил України, їх розкриття й

припинення. Крім того, військова поліція займатиметься розшуком військовослужбовців, які самовільно залишили військову частину, та викрадених з військових частин боєприпасів та зброї, а також забезпеченням безпеки дорожнього руху військових транспортних засобів, захисту прав і свобод військовослужбовців, захисту військового майна від протиправних посягань, участі в протидії диверсійним проявам і терористичним актам та припиненні протиправних дій військовослужбовців і цивільних осіб на військових об'єктах. Військова поліція також здійснюватиме заходи щодо охорони міністра оборони, начальника Генерального штабу, їхніх перших заступників під час виконання ними службових обов'язків, у тому числі і під час перебування за межами України. Співробітники військової поліції повинні будуть забезпечувати безпеку й власним співробітникам, а також військовослужбовцям і родичам військовослужбовців, у разі «реальної загрози їх життю і здоров'ю», що виникла у зв'язку із службовою діяльністю. «Особовий склад військової поліції матиме право застосовувати заходи фізичної дії, спецзасоби і зброю в порядку, передбаченому законодавством», – ідеться в законопроекті.

Звичайно, невиконання наказу, непокора командирові, дезертирство, мародерство, розкрадання військового майна – ці й інші проблеми у Збройних силах України наявні, але їх особливо не афішують. За даними Генпрокуратури, минулого року було здійснено понад 4 тис. військових злочинів. У їх числі – 310 випадків непокори, більше 1 тис. дезертирств, 288 крадіжок військового майна та факти мародерства. Тому в законопроекті детально визначено і порядок притягнення поліцейського до дисциплінарної відповідальності. На сьогодні в українських Збройних силах діє Військова служба правопорядку, яка і займається виявленням злочинів серед військовослужбовців, а досудове слідство проводять цивільні слідчі. «Нині в державі склалася ситуація, коли, фактично за бойових умов, під час виконання завдань у зоні проведення АТО, діюча система органів досудового розслідування не забезпечує ефективного й оперативного розслідування масових військових злочинів, що негативно впливає на стан боєготовності військових частин і підрозділів ЗС України та інших військових формувань», – вважає народний депутат В. Король.

Таким чином, парламентарі пропонують створити новий правоохоронний орган – Військову поліцію, яку буде наділено більш широкими повноваженнями, зокрема, правом проводити досудове слідство. Свою ініціативу депутати пояснюють тим, що з урахуванням закладеного в ст. 121 Конституції України вичерпного переліку функцій прокуратури України, після введення в дію положень ст. 216 КПК України, досудове розслідування військових злочинів має належати до компетенції слідчих органів МВС України. Проте розслідування цієї категорії злочинів є невласивою функцією вказаного правоохоронного органу й суперечить міжнародним стандартам і практиці боротьби зі злочинністю в арміях розвинутих країн Європи та світу.

Якщо враховувати відновлення військових прокуратур, ініціативи зі

створення військової поліції, то, імовірно, найближчим часом варто чекати законодавчих ініціатив і відносно військових судів. Варто зазначити, що про повернення військових судів говорили вже і экс-генпрокурор України В. Ярема, і Президент України П. Порошенко.

На думку експерта Центру політико-правових реформ М. Хавронюка, «законопроект про військову поліцію та закон про військову прокуратуру не суперечать і не дублюють один одного, тому що у них абсолютно різні функції. Прокурори будуть розслідувати кримінальні провадження до того часу, як з'явиться Державне бюро розслідувань. Військові поліціанти (якщо вони з'являться), як слідчі, будуть розслідувати військові злочини. Прокурори будуть за ними лише наглядати і здійснювати керівництво». Водночас, за словами спеціаліста, законопроект «Про військову поліцію» в такому вигляді не може бути прийнято, тому що він явно суперечить Конституції. Зокрема, законопроект порушує ст. 17, у якій чітко визначено, що військові формування, на відміну від поліцейських органів, ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод людини. А згідно з цим проектом права військовослужбовців обмежуються іншими такими ж військовослужбовцями. Таке обмеження може здійснюватись лише спеціально підготовленими особами, які виконують поліцейські функції. З огляду на це, військову поліцію, вважає експерт, має бути створено як військове формування, але тоді вона не може виконувати слідчі та оперативно-розшукові функції, а лише функції охорони. «Якщо ж військовій поліції хочуть надати функції слідчі, тоді вона не може складатися з військовослужбовців, а це мають бути або держслужбовці, або фахівці з рангами», – наголошує М. Хавронюк.

Ще однією проблемою є те, що військова поліція, як це визначено в проекті, матиме юрисдикцію всіх військових формувань, а не лише Збройних сил. Тому не зрозуміло, яким чином міністр оборони і керівник Генштабу будуть керувати військовою поліцією, якщо вони не мають права втручатися в діяльність СБУ, Нацгвардії та інших військових формувань. І взагалі, вважають фахівці, цей закон переписаний частково із чинного Закону «Про військову службу правопорядку у Збройних Силах України».

Проте, на думку керівників штабу сухопутних військ, утворення військової поліції – це справа необхідна, насамперед, для того, щоб розвантажити командирів частин від оперативно-розшукової роботи, дізнання. Військові фахівці вважають, що введення військової поліції дасть змогу покращити стан із захистом прав військовослужбовців, підняти авторитет військових, а також допоможе захистити цивільне населення. Генерал-лейтенант юстиції В. Кравченко вважає, що військовослужбовці повинні відчувати захист із боку держави. Він також зазначає, що конституційні права пов'язані із соціальними правами, а Закон «Про бюджет» не забезпечує пільг, що встановлені для військовослужбовців законодавством України.

Ініціатори ж законопроекту стверджують, що гроші на нову структуру – військову поліцію в бюджеті країни є. «Реалізація проекту Закону України

“Про Військову поліцію” потребує фінансових і матеріальних витрат у межах, передбачених видатками на оборону України в Державному бюджеті на поточний рік», – запевняють вони.

Свою пропозицію щодо військової поліції українські законотворці аргументують також і тим, що в більшості провідних країн Європи та світу існують правоохоронні органи з військовим статусом (військова поліція, карабінери, жандармерія). Чисельність військовослужбовців і працівників Військової поліції в Україні повинна становити, як мінімум, 1,5 % від загальної чисельності Збройних сил, тобто, понад 2 тис. осіб і визначатиметься міністром оборони. Військова поліція вже існує у багатьох країнах світу, тому створення такого органу в Україні цілком логічне. Так, у Великобританії та Канаді чисельність військових поліцейських становить 2 % загальної кількості військовослужбовців, у США – 3–4 % у Франції – до 10 %. Приміром, військова поліція ЗС США налічує понад 30 тис. осіб. Американські військові поліцейські підтримують дисципліну серед військовослужбовців, ведуть розслідування військових злочинів, а також беруть участь у проведенні антитерористичних заходів. До того ж до їх завдань входить «ліквідація або сприяння в ліквідації хвилювань серед цивільного населення», у тому числі й у тих країнах, де дислокуються частини і підрозділи ВЗ США. А ось чисельність особового складу військової поліції в Німеччині становить близько 4,5 тис. осіб, які в мирний час охороняють військові об’єкти, органи управління, забезпечують безпеку транспортних перевезень, підтримують дисципліну у військових формуваннях. У Великобританії чисельність військово-поліцейських підрозділів перевищує 5 тис. осіб. У цій країні поліція Міноборони забезпечує безпеку військовослужбовців, озброєння, військової техніки і майна, як на військових об’єктах Великобританії, так і за кордоном. Аналогічні структури є також у Канаді, Японії, Ізраїлі, Італії, Франції, Китаї, Нідерландах, Ірані, Туреччині, Індії, Пакистані та інших країнах світу.

Кардинальне реформування міліції і Збройних сил у часи військових подій на Сході України – одна з найважливіших вимог українського суспільства. Розв’язати проблеми цих силових структур можна лише впровадженням прозорого підходу до їх реформування на законодавчому рівні. Одним з таких шляхів і є новий механізм створення військової поліції. Але далі постає найважливіше питання – чи вистачить вітчизняному політикуму волі й здорового глузду, аби ухвалити цей законопроект і здійснити перебудову української міліції на європейську поліцію не на словах, а на ділі, знизити рівень корупції в їх лавах. Важливо, щоб реформа міліції з військовим присмаком у черговий раз не перетворилася на політично привабливі, але порожні гасла, адже докорінні зміни самої суті правоохоронної діяльності сьогодні є вкрай важливими.

ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

Аудиторський рубікон

У 1996 р. була утворена Рахункова палата України як незалежний державний орган зовнішнього фінансового контролю. За цей час авторитет і здобутки інституції визнані на національному та міжнародному рівнях. Але, чи вдалося Рахунковій палаті стати легітимним інструментом зовнішньої, незаангажованої і реальної оцінки системи управління публічними фінансами? Що потрібно самій Рахунковій палаті для посилення її позицій як ефективного інструменту, щоб запобігти корупції у бюджетній сфері та забезпечити прозорість використання коштів платників податків?

Для пошуку відповідей на ці питання редакція звернулася до головного контролера – директора департаменту з питань оборони та правоохоронної діяльності, члена колегії Рахункової плати, заслуженого юриста, доктора юридичних наук Невідомого Василя Івановича.

Питання: Василь Іванович, у зв'язку з ратифікацією Україною Угоди про асоціацію з ЄС, у чому полягають проблеми сучасної компетенції правового статусу Рахункової палати України?

Відповідь: Незалежний зовнішній фінансово-економічний контроль, який покладений на Рахункову палату, на сьогодні не охоплює фіскальну, кредитно-фінансову політику держави, а також земельні правовідносини, державну власність, та підприємства з державною часткою власності. Це якраз ті корупційно-ризиковані сфери, де не вистачає повноважень Рахункової палати, але вони постійно потрапляють у її поле зору, оскільки тісно пов'язані з формуванням і виконанням бюджету.

Уявіть собі, що протягом останніх років військове майно, яке було незаконно передано до статутних фондів створених Міністерством оборони України «новітніх форм господарювання» у вигляді, наприклад, концерну «Укроборонпром» на загальну суму понад 100 млн грн, стало прихованим джерелом його продажу. Протягом 2010–2013 рр. боєздатні вертольоти, автомобільна та бронетанкова техніка, стрілецька зброя та ін., які мали винятково військове призначення, продавалися приватним суб'єктам підприємництва на внутрішньому ринку з метою «накручування ціни» та подальшого перепродажу на зовнішній ринок. Гроші ж витрачалися не на закупівлю нового озброєння, а на ремонт офісних приміщень та утримання близько 300 штатних одиниць чисельності, у т. ч. дев'яти заступників генерального директора концерну. Реалізація такого «надлишкового майна», цілком придатного до використання, створила його дефіцит в умовах виконання бойових завдань антитерористичної операції.

Загалом працює 3,5 тис. підприємств, частка статутного капіталу яких належить державі. Наприклад, морські порти держави взагалі працюють без затверджених державою фінансових планів та безконтрольно формують

тарифи на свої послуги. Водночас Рахункова палата не наділена правом контролю в частині розрахунків таких підприємств з бюджетом або інших активів держави, використання яких створює нову додану вартість.

На порядку денному – децентралізація повноважень влади на місцях. У цьому сенсі особливої уваги потребує питання прозорості та своєчасності розрахунків між державним та місцевими бюджетами. Державною програмою щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 28.11.2011 р. №1240, передбачалося вдосконалення повноважень зовнішнього незалежного аудиту в частині використання коштів місцевих бюджетів шляхом прийняття відповідного закону. Водночас у засадах антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки, які були затверджені законом України від 14.10.2014 р. №1699-УП, питанню інституціонального зміцнення й удосконаленню правової основи аудиту публічних фінансів належної уваги не приділено.

Інший аспект стосується системи контролю руху коштів через єдиний казначейський рахунок, які надаються міжнародними організаціями. Безумовно, що ЄС має право пересвідчитися, що виділені кошти будуть контролюватися за зрозумілими на міжнародному рівні аудиторськими стандартами. У поточному році Рахункова палата вже розпочала роботу в Групі аудиторів за чотирма програмами міжнародного транскордонного співробітництва в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства («Басейн Чорного моря», «Україна-Румунія-Республіка Молдова», «Україна-Польща-Білорусь», «Україна-Словаччина-Угорщина-Румунія», загальна сума фінансування яких, передбачена Європейським Союзом на 2014–2020 роки, становитиме понад 15 млрд євро. Передбачається, що аудитори Рахункової палати братимуть участь у проведенні аудиту коштів цієї міжнародної технічної допомоги за відповідними проектами. Проте право Рахункової палати щодо контролю подібних міжнародних коштів законодавчо не врегульовано.

На сьогодні компетенція Рахункової палати не відповідає всім вимогам Лімської декларації – основного міжнародного документа INTOSAI, яким регламентовано керівні принципи аудиту публічних фінансів. Так, положення Закону України «Про Рахункову палату» не узгоджуються, зокрема, із загальновизнаними принципами незалежності органу аудиту публічних фінансів.

Рахункова палата як **вища аудиторська інституція** має діяти з метою надання **професійних незалежних рекомендацій** щодо управління та використання всіх державних ресурсів. Її внеском у нову правову реальність буде **відповідальність** за управлінські рішення, **прозорість** грошових потоків і активів та **розвиток** економіки і суспільства.

Питання: Чи покращить ситуацію прийняття нового закону «Про Рахункову палату»?

Відповідь: Дійсно, на порядку денному стоїть когнітивна та нормативна інтерпретація якості нового закону про Рахункову палату, у якому необхідно зазначити основні принципи аудиту, обов'язкові для виконання в державному (публічному) секторі. Зокрема, мова йде про щорічне представлення парламенту незалежного аудиторського висновку щодо консолідованої фінансової звітності про виконання зведеного бюджету за бюджетний рік, а уряду або Мінфіну – аудиторських висновків щодо *річної фінансової та бюджетної звітності* кожного головного розпорядника бюджетних коштів і органів місцевого самоврядування (насамперед – обласного рівня). Наприклад, у системі ООН фінансова звітність, обов'язково публікується разом з аудиторським звітом або аудиторським висновком. Те саме стосується публічних товариств або міжнародних організацій. Враховуючи, що на сьогодні держава все більше і більше використовує зовнішні запозичення, кредитори мають право отримати впевненість, що незалежний аудит цих коштів здійснюється за зрозумілими їм критеріями і стандартами.

Наприклад, незалежне (зовнішнє) підтвердження або аудит фінансової звітності суб'єктів державного сектору в Україні до цього часу не проводиться жодним контролюючим органом. Разом з тим Мінфін, як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації бюджетної політики, у тому числі шляхом здійснення оцінки відповідності звітності головних розпорядників бюджетних коштів показникам, установленим законом про Державний бюджет України, повинен знати реальну картину державних (публічних) фінансів і бути впевненим в її правдивості. Отже, актуальність цього питання на сьогодні зросла і набула концептуального втілення у контексті практичної реалізації заходів Стратегії розвитку системи управління державними фінансами.

Аудит фінансової та бюджетної звітності є загальноприйнятою міжнародною практикою і відповідає потребам держави й суспільства. Аудитори Рахункової палати, які постійно виконують аналогічну роботу для Світового банку, ряд колег з Мінфіну та провідних вищих науково-навчальних закладів вже напрацювали ряд концептуальних і практичних ідей щодо шляхів їх втілення у правове поле. Як варіант, можна було б передбачити зміни і доповнення до окремих законодавчих актів, а саме: частину третю статті 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та частину четверту статті 58 Бюджетного кодексу України доповнити абзацом: *«Головні розпорядники бюджетних коштів зобов'язані подавати річну фінансову та бюджетну звітність центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, разом з аудиторським висновком Рахункової палати щодо цієї звітності»*.

Аналогічну норму можна ввести також і до наказу Мінфіну «Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів» від 24.01.2012 р. № 44

з питання подання фінансової та бюджетної звітності. Такий крок дав би змогу невідкладно розпочати приведення аудиторської методології у відповідність зі стандартами INTOSAI і істотно допоміг би уряду й Мінфіну в отриманні неупередженої достовірної інформації щодо результатів фінансової діяльності головних розпорядників бюджетних коштів.

Відсутність нормативно закріплених повноважень щодо фінансового аудиту, аудиту ефективності або аудиту адміністративної діяльності призводить до практичного застосування у поточних контрольних заходах Рахункової палати застарілої методології. Не дивно, що в деяких випадках такий підхід може сприйматися об'єктами аудиту не як партнерська діяльність, спрямована на мінімізацію або усунення ризиків у фінансово-господарській діяльності, а як інструмент притягнення до відповідальності, або навіть, звільнення від неї.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами» від 01.08.2013 р. №774-р передбачено розроблення та прийняття у новій редакції закону про Рахункову палату з метою уточнення статусу Рахункової палати як вищого органу зовнішнього аудиту публічних фінансів, а також розширення її повноважень у частині здійснення контролю за дохідною частиною державного бюджету, надходженням і використанням коштів місцевих бюджетів, збереженням та використанням державної власності, аудиту державних підприємств, а також впровадження аудиту рахунків, систем внутрішнього контролю і підтвердження річної фінансової звітності та бюджетної звітності головних розпорядників бюджетних коштів. Про це також було наголошено у відповідному рішенні Комітету Верховної Ради України з питань бюджету від 5 вересня 2013 р.

Відповідно до вимог, глави 2 розділу 4 Угоди про асоціацію з ЄС Україна має забезпечити імплементацію міжнародних стандартів, які регулюють правила фінансового контролю, зокрема стандартів INTOSAI та методології, так само як обмін найкращими практиками ЄС у сфері зовнішнього контролю та аудиту публічних фінансів, з особливою увагою до незалежності відповідних контрольних органів. Співробітництво у розробці методології зовнішнього аудиту має здійснюватися з особливим акцентом на доходах державного бюджету, відповідно до міжнародних стандартів та найкращих міжнародних практик.

Сутність такої модернізації повноважень і аудиторської практики Рахункової палати України я би назвав своєрідним «аудиторським Рубіконом» для нашого органу на шляху реформування контрольного органу в проєвропейську, незалежну державну аудиторську інституцію.

Питання: Які існують перешкоди на цьому шляху і як їх можна подолати?

Відповідь: Ряд вищезгаданих правових документів вселяють надію на успішний інституціональний розвиток Рахункової палати. Але, найостанніші

зміни в бюджетному законодавстві справляють враження, що, навпаки, відбувається обмеження її повноважень. Зміни до Закону України «Про Державний бюджет на 2014 рік» та постанова Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 р. №408 формально ставили право проведення відповідних контрольних заходів Рахунковою палатою у залежність від рішень уряду. Це створювало ризики зниження довіри суспільства до такого контролю, закладає сумніви у його справедливості та легітимності. Адже, саме в умовах складної соціально-політичної ситуації облік та контроль є основою керуваності політико-владних інституцій, не кажучи вже про збалансований бюджетний процес. Користуючись цими нормами, окремі головні розпорядники призупинили допуск аудиторам до роботи. Добре, що в діалозі з урядом цю помилку було своєчасно виправлено.

Зважаючи на європейський шлях майбутнього країни, набуття статусу вищої аудиторської інституції Рахунковою палатою має відбуватися шляхом поетапного досягнення довготермінових цілей відповідно до Стратегії розвитку Рахункової палати, яка наразі вже розробляється. Шкода, що протягом всього вісімнадцятирічного періоду існування інституції такого документа не було схвалено. Дуже важливим є те, щоб Рахункова палата та зацікавлені сторони (передусім, парламент, уряд, Міністерство фінансів України) спільно розглянули питання імплементації системи стандартів ISSAI в цілому, оскільки вони тісно взаємодіють із системами бухгалтерського обліку та звітності. Зацікавлені сторони мають чітко розуміти, чого саме вони очікують від цього процесу.

За підтримки керівництва Рахункової палати протягом 2012–2013 рр. я особисто разом з іншими трьома аудиторамі були сертифіковані на міжнародному рівні як посередників/провідників з впровадження стандартів фінансового аудиту за програмою Ініціативи заради розвитку (IDI) (некомерційна організація, що утворена в рамках INTOSAI, яка надає допомогу країнам, що перебувають на стадії розвитку, у посиленні незалежності, підвищенні ефективності їх діяльності та професіоналізму). Досвід, набутий за участі в програмі IDI надає можливість будь-якій вищій аудиторській інституції імплементувати стандарти ISSAI на власному практичному рівні.

Виходячи із своїх власних національних потреб, Рахункова палата має можливість використати не лише SWOT-аналіз (технологія розробки Стратегії органу), а й такі глобальні напрацювання програми IDI, як зокрема, оцінювання власних потреб за допомогою iCATs (англ. ISSAI Complaint Assessment Tools – інструментарій для оцінки відповідності стандартам ISSAI)).

Безумовно, що буде потрібна організація системи безперервного навчання і тренінгу. Корисним видається залучення експертів міжнародних організацій для вдосконалення робочого процесу, розроблення посібників з аудиту, прийнятних до компетенції Рахункової палати, широкого суспільного

обговорення.

На порядку денному – розширення гласності в роботі, регулярне інформування про результати роботи колегії у найбільш рейтингових випусках телевізійних новин. Необхідна більш тісна співпраця з найбільш популярними інтернет-ресурсами: включення електронних посилань про Рахункову палату на їх сайтах новин, розміщення відеороликів. Активна участь членів Рахункової палати в роботі парламентських комітетів, засіданнях уряду та Ради національної безпеки та оборони створить умови для отримання суспільством отримав можливості підвищити ступінь довіри до Рахункової палати, як до професійного, незалежного не політизованого органу, а відтак – і до влади.

У найближчій перспективі для легітимації сучасного статусу Рахункової палати як інструменту аудиту публічних фінансів має бути істотно змінена чинна редакція ст. 98 Конституції України. Наприклад, можна запропонувати таку редакцію: «Незалежний зовнішній аудит виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів за надходженнями і витратами, операціями золотовалютного закону, виконанням кошторису Національного банку України, володіння, користування та розпорядження активами та корпоративними правами, які перебувають у загальнодержавній власності, здійснює Рахункова палата України». Концепція запропонованих змін відображає перш за все, незалежність та аудиторську (професійну) природу Рахункової палати, а по-друге: відносить до компетенції аудиторської інституції принцип охоплення контролем всіх публічних (належних державі) фінансів, активів та власності. Зазначений підхід дасть змогу отримати нову якість інституції, яка має на меті усунення або зменшення існуючих ризиків у процесі виконанні бюджету, розпорядженні публічними активами. Колегією Рахункової палати має бути прийнято стратегічне рішення щодо кінцевої мети – імплементації міжнародних стандартів аудиту державних фінансів ISSAI у діяльність Рахункової палати. З урахуванням практики Рахункової палати вже створена група фахівців, яка зосередилася на розробці нової редакції закону «Про Рахункову палату», а надалі – над опрацюванням концепції нової редакції аудиторських стандартів.

Питання: Василь Іванович, з 2009 по 2013 р. Ви особисто очолювали групу зовнішнього аудитора ОБСЄ, діяльність якої здобула високі оцінки Генерального секретаря ОБСЄ, послів ряду ключових країн-учасників організації: зокрема, США та ЄС, авторитетних членів Аудиторського комітету ОБСЄ, деякі з яких є авторами або співавторами стандартів ISSAI. Ви згадали, що отримали сертифікат INTOSAI як посередника/провідника з впровадження стандартів фінансового аудиту. Діяльність очолюваної Вами групи зовнішнього аудиту ОБСЄ ґрунтувалася на стандартах INTOSAI? У чому Ви вбачаєте актуальність цих стандартів для національної системи національних публічних фінансів?

Відповідь: Викликом сьогодення є побудова такої системи публічного

контролю, яка ґрунтується як на державній політиці підтримки самоорганізаційних складових нової правової реальності, багатобічному суспільному обговоренні у громадянському суспільстві, так і на нормативному впровадженні основних засад антикорупційної політики в усіх сферах суспільної та економічної життєдіяльності. «При цьому, – як справедливо зазначив експерт GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH) Г. Елерс, – дуже важливо не заплутувати громадськість, презентуючи весь час нові програми реформ. Наголос слід зробити на представленні вже проведених реформ та їхніх позитивних наслідків. Якщо будуть презентуватися і публічно обговорюватися лише наміри проведення реформ, то в населення скоро виникне запитання, чому влада завжди говорить тільки про те, що він збирається робити і не в стані досягти результатів». Саме тому, актуальним є соціальний (публічний) запит платників податків на об'єктивну незалежну інформацію про стан використання публічних фінансів і пропозиції щодо підвищення ефективності їх використання в умовах сучасної соціально-політичної ситуації в державі.

Практичне забезпечення такого балансу інтересів неможливе без функціонування Рахункової палати як вищого незалежного органу зовнішнього аудиту, який діє на основі Міжнародних стандартів для вищих аудиторських інституцій (*The International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI)*), у яких на підставі найкращої багаторічної світової практики враховано основні вимоги, необхідні для діяльності незалежного аудиторського органу публічних фінансів, які дають змогу уникнути або принаймні істотно знизити рівень зайвої політизації результатів роботи такої інституції.

Головна мета зовнішнього аудиту ОБСЄ полягала у забезпеченні незалежної оцінки фінансово-господарської діяльності через надання аудиторського висновку (*Audit opinion*) щодо консолідованої річної фінансової звітності ОБСЄ. Аудит спрямовувався на те, щоб встановити, чи фінансова звітність ОБСЄ є правдивою та сумлінно відображає результати фінансової діяльності і фінансову позицію цієї міжнародної організації на кінець року, чи активи і зобов'язання організації обліковуються повністю та правильно відображені у фінансовій звітності. До завдань аудиту також входило встановити, чи всі трансакції були здійснені відповідно до визначених ОБСЄ правил і процедур та чи забезпечено економність, продуктивність та результативність діяльності підрозділів при реалізації проектів та програм ОБСЄ. Оцінка фінансового управління, системи внутрішнього контролю, обліку та звітності здійснювалася, виходячи з вимог (критеріїв), які передбачені зокрема, у Фінансових правилах ОБСЄ, Консолідованому бюджеті ОБСЄ, Стандартах бухгалтерського обліку ООН (*UNSAS*, з 2011 р. – *IPSAS*) та Міжнародних стандартах фінансового звітування (*IFRS*). Весь цей досвід створив вагоме професійне підґрунтя для успішної реалізації завдань, визначених національною Стратегією розвитку системи управління державними фінансами щодо імплементації стандартів

INTOSAI (ISSAI).

Питання: Що являють собою ці міжнародні стандарти?

Відповідь: Система стандартів Стандарти INTOSAI (ISSAI) має розвинену структуру і систему побудови:

Рівень 1 (Основоположні принципи) – ISSAI 1 «Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів», основною метою якої є заклик до незалежності аудиту державних фінансів. Вища аудиторська інституція (англ. the Supreme Audit Institution (SAI)), яка не відповідає цій умові, не може претендувати на цей статус. Цілі Декларації вважаються досягнутими лише за умови законодавчого закріплення такої незалежності. Цей документ має виняткове значення для усіх вищих аудиторських інституцій-членів INTOSAI, незалежно від регіону, до якого вони належать, рівня їх розвитку, місця у системі врядування та форми організації. Залишаючись чіткою та точною, вона містить вичерпний перелік цілей аудиту державних фінансів та усіх дотичних до цього питань. Правова держава та демократія є основними передумовами незалежного контролю державних фінансів та уособлюють підвалини, на яких базується Лімська декларація. Ідеї, представлені у Декларації, належать до вічних, визначальних принципів, що впродовж багатьох років, з часу їх прийняття в жовтні 1977 р., залишаються в силі.

Рівень 2 – Основи функціонування SAI (ISSAI 10 «Мексиканська декларація незалежності»; ISSAI 11 «Керівні принципи INTOSAI та краща практика у сфері незалежності SAI»; ISSAI 12 «Значення та переваги SAI – вплив на покращення життя громадян»; ISSAI 20 «Принципи прозорості та відповідальності»; ISSAI 21 «Принципи прозорості – краща практика»; ISSAI 30 «Кодекс етики»; ISSAI 40 «Контроль якості для SAI»).

Надалі основи функціонування SAI деталізовані на Рівні 3 – Фундаментальні принципи аудиту (ISSAI 100–400) та на Рівні 4 – Загальні керівні принципи аудиту (ISSAI 1000-5699).

Рахункова палата України має потенційну можливість спробувати використати власні ресурси для імплементації ISSAI 3 або 4 рівнів одночасно з процесом удосконалення власної законодавчої бази. Дуже важливим для кожного окремого аудиту є Рівень 4 ISSAI. Однак неможливо імплементувати Рівень 2 без відповідної кореляції з вимогами Рівня 4.

Ось чому, для імплементації ISSAI Рахунковій палаті дуже важливо обрати інтегрований підхід, а не сегментне впровадження цих стандартів.

Однак, обрання інтегрованого підходу ще не означає, що Рахунковій палаті водночас потрібно імплементувати усі стандарти ISSAI. Стратегія імплементації, яка вимагає одночасної роботи з ISSAI різних рівнів, може бути впроваджена поступово, базуючись на власних вимогах Рахункової палати та доступних ресурсах.

Питання: Що, на Вашу думку, необхідно в першу чергу зробити для імплементації стандартів?

Відповідь: Впровадження ISSAI має системно охопити процес управління змінами в діяльності Рахункової палати щодо:

– підвищення її інституційного потенціалу, тобто повноважень, нормативно-правового забезпечення і середовища, у якому вона функціонує;

– підвищення організаційного потенціалу Рахункової палати, тобто систем, процесів, процедур і ресурсів, необхідних для практичної реалізації ISSAI;

– підвищення професійного потенціалу співробітників Рахункової палати щодо впровадження ISSAI як серед керівництва, так і її співробітників.

Наприклад, INTOSAI рекомендує впровадження вищими аудиторськими інституціями системи міжнародних стандартів ISSAI в чотири етапи:

Етап 1. Оцінка потреби впровадження ISSAI, яка включає:

– розуміння вимог ISSAI;

– оцінку повноважень вищої аудиторської інституції, середовища, у якому вона функціонує, та очікувань зацікавлених сторін і ресурсів;

– порівняння вимог ISSAI з реальною практикою аудиторській інституції.

Етап 2. Затвердження стратегії впровадження ISSAI з урахуванням: SWOT-аналізу на основі зробленого порівняння:

– прийняття рішення щодо рівня імплементації ISSAI, на який будуть робитися посилення – рівень 3 чи 4;

– розроблення на основі SWOT-аналізу Стратегії впровадження ISSAI на рівні 2 та на обраному рівні здійснення аудиту;

– розроблення Плану дій щодо реалізації Стратегії впровадження ISSAI з визначенням часу та строку виконання заходів і ресурсів.

Етап 3. Впровадження стандартів ISSAI: внесення змін до системи управління та моніторинг впровадження стандартів ISSAI.

Етап 4. Оцінювання впровадження стандартів ISSAI і набутого досвіду та здійснення певних заходів на його основі.

Життєвий цикл самого проекту з впровадження вищими аудиторськими інституціями міжнародних стандартів ISSAI передбачає такі фази:

Фаза 1. Ініціація проекту.

Фаза 2. Планування проекту.

Фаза 3. Виконання проекту.

Фаза 4. Моніторинг заходів проекту.

Фаза 5. Закриття та оцінка впровадження проекту.

Для ефективного старту в Рахунковій палаті проекту з впровадження міжнародних стандартів ISSAI насамперед необхідно здійснити такі практичні заходи:

1. Порівняти поточний стан стандартизації аудиту за міжнародними

стандартами ISSAI (підготовка iCAT).

2. Здійснити SWOT-аналіз сильних та слабких сторін Рахункової палати, її можливостей та ризиків).

3. Визначити пріоритетні напрями розвитку Рахункової палати.

4. Підготувати Стратегію впровадження міжнародних стандартів ISSAI для Рахункової палати.

5. Розробити та затвердити План дій з переліком заходів, відповідальних виконавців та термінів виконання заходів.

Успіх впровадження міжнародних стандартів аудиту ISSAI буде залежати від наявного кваліфікованого персоналу, ресурсів, чіткого розуміння потенціалу аудиторської інституції та середовища, у якому вона функціонує.

Бажано б також організувати публічне обговорення шляхів імплементації стандартів ISSAI у діяльність Рахункової палати за участю професійних організацій (Асоціації привілейованих сертифікованих бухгалтерів (АССА), Української асоціації сертифікованих бухгалтерів і аудиторів (УАСБА), Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України (повний член IFAC)) та науковців (зокрема, учених Національного університету ім. Шевченка, науково-дослідного інституту Мінфіну) і фахівців-практиків (представників Аудиторської палати України, Мінфіну, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби та ін.). Перекоаний, що саме готовність голови Рахункової палати Романа Миколайовича Магути та вищого топ-менеджменту до реформування інституції є запорукою її сталого розвитку як ефективного інструменту бюджетної та антикорупційної політики. До речі, така готовність вимагається стандартами як одна з основних передумов їх успішної імплементації.

Питання: У чому полягають найближчі плани реформування Рахункової палати?

Відповідь: Безпосередньо реформування має відбутися насамперед за рахунок покращення процесу планування аудиторської роботи в Рахунковій палаті. Успішна реалізація Стратегії імплементації стандартів аудиту ISSAI передбачає визначення у річних планах інституції не лише переліку «контрольних заходів», а й результатів, які необхідно досягнути за рахунок наданих рекомендацій, та обсягу діяльності, яку потрібно виконати, розкладу, ресурсів робочого часу, бюджету. Необхідні бюджетні асигнування на проведення такої роботи мають визначатися на основі розрахованого аудиторського навантаження. Оскільки результати роботи Рахункової палати мають знаходитися у причинно-наслідковому зв'язку з досягнутими на об'єктах аудиту покращеннями, які піддаються чисто фінансовому виміру, відповідати встановленим критеріям і методології оцінки та визнаватися як колегією інституції, так і об'єктами аудиту, доцільно запровадити систему індикаторів виконання запланованих завдань. Час на проведення аудитів має становити не менш як 75 % робочого часу, аудиторські витрати – не більш

ніж 70 % обсягу бюджету інституції, а незалежно підтверджені фінансово-реалізовані наслідки аудиторської діяльності за міжнародною практикою встановлюються в розмірі 10 грн на кожен витрачений гривню на утримання Рахункової палати. Зазначений підхід забезпечить ефективне використання ресурсів, виділених на фінансування діяльності Рахункової палати.

Другим важливим чинником стратегічного реформування Рахункової палати, як вже зазначалося, має бути оптимізація і розвиток її кадрових ресурсів. Рахункова палата повинна бути забезпечена фахівцями з відповідним рівнем знань і кваліфікації, а її співробітники – мати можливість регулярно підвищувати кваліфікацію, набувати практичного досвіду.

Аудитори мотивуються гарантією їх просування по службі, забезпеченням здорових та безпечних умов праці та системою заохочень. Як приклад з міжнародного досвіду можна навести систему, коли заробітна плата аудитора через 10 років постійної кваліфікованої роботи на цій самій посаді (за умов отримання щорічної позитивної оцінки) збільшується вдвічі, що сприяє закріпленню навчених високопрофесійних кадрів. Має бути досягнутим оптимальне співвідношення керівників та співробітників, а штати укомплектовано управлінцями середньої та вищої кваліфікації. Для цього необхідно ввести щорічний обов'язковий тренінг співробітників з проблематики аудиторської методології (у середньому, не менш 55 годин на рік для кожного). Кваліфікація кадрів має постійно підвищуватися шляхом участі у паралельних, міжнародних, координованих аудитах та аудитах міжнародних організацій.

Актуальним є впровадження електронного документообігу аудиторської документації (Team-Mate або ін.) для архівування і збереження аудиторської документації, нагляду, планування ресурсів та обліку трудовитрат і робочого часу для планування та документообігу, контролю за впровадженням аудиторських рекомендацій. Має знайти гідне місце застосування програмного забезпечення IDEA або ACL для аналізу фінансових показників, розробка та впровадження інструкцій з користування ними на регулярній основі. Якісне ІТ-забезпечення створить умови для підвищення ефективності роботи аудиторської інституції.

Нарешті, третім компонентом стратегічного плану розвитку Рахункової палати має бути зміцнення співробітництва з міжнародними організаціями та аудиторськими інституціями інших країн, перегляд системи комунікації з суспільством та громадськими інституціями, покращення внутрішніх взаємозв'язків у самій Рахунковій палаті. Необхідно забезпечити регулярні контакти з об'єктами аудиту, перегляд інформаційної політики Рахункової палати як частини суспільства та її зв'язків з парламентом і політиками на основі завдань і функцій інституції відповідно до нового закону «Про Рахункову палату».

У перспективі – проведення зовнішнього оцінювання діяльності Рахункової палати авторитетною у світі вищою аудиторською інституцією іншої країни (наприклад, Аудиторським офісом Великобританії або Швеції чи Німеччини), як це мало місце в Польщі та країнах Балтії.

У цьому контексті питання імплементації міжнародних стандартів аудиту державних фінансів ISSAI у діяльність та нормативне поле Рахункової палати стає просто невідворотною перспективою.

Виходячи з вищенаведеного, заходи Рахункової палати щодо інституціонального розвитку на найближчий період мають містити таке.

На інституціональному рівні:

– імплементація положень Лімської та Мексиканської декларації варто інтегрувати до Конституції України та закону, оскільки ці документи захищають незалежність Рахункової палати у сфері їх функціонування, організації та кадрового комплектування (щодо попереднього аудиту, значення експертних висновків, обов'язковості погодження нормативних документів з фінансового обліку та звітності, обов'язковості аудиту всіх публічних фінансів незалежно від їх місця в державному бюджеті, а також аудиту державних підприємств);

– зміни до Конституції України, перегляд системи законодавчих актів, які розробляються, щодо системи фінансового контролю, у т. ч. нової редакції Закону «Про Рахункову палату» з розширенням повноважень фінансового аудиту, аудиту державного майна, землі і активів та доходної частини Державного бюджету; укріплення фінансової та особистої незалежності інституції та її членів, з урахуванням Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів від 01.08.2013 р. № 774-р;

– проведення власного постійного моніторингу нормотворчої діяльності органів державної влади з метою виявлення корупційних ризиків з наступним проведенням відповідних аудиторських заходів;

– прийняття внутрішніх політик (Кодексу етики аудитора, системи управління якістю аудитів) та оновлення функціональних обов'язків для фахівців Рахункової палати у сфері виявлення та запобігання корупції, у т. ч. декларування конфлікту інтересів;

– активна участь у міжнародному співробітництві всіх органів залучених до боротьби з корупцією, консолідації підходи, оптимізація обміну інформацією для кращої передачі нових напрацювань і збільшення кількості навчальних заходів в рамках антикорупційної мережі, ВОФК та INTOSAI (у т. ч. її регіональних робочих груп) з міжнародними організаціями, такими як ООН, Світовий Банк, МВФ, ОБСЄ, GIZ, USAID, OLAF, SIGMA, та організацій громадянського суспільства, у т. ч. аудити проектів Світового банку та інших міжнародних організацій, кошти яких включено до Державного бюджету України ;

– активна участь у роботі Групи аудиторів щодо проведення вибіркового контрольних перевірок проектів, проведення системних, операційних аудитів та аудитів рахунків за чотирма програмами міжнародного транскордонного співробітництва в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства («Басейн Чорного моря», «Україна-Румунія-Республіка Молдова», «Україна-Польща-Білорусь», «Україна-

Словаччина-Угорщина-Румунія», фінансування яких на 2014–2020 рр. передбачено Європейським Союзом;

- продовження участі у відповідних навчальних програмах у сфері боротьби з відмиванням грошей та корупцією, а також співробітництві з ІДІ INTOSAI для навчання спеціалістів;

- удосконалення аудиторських повноважень, у т. ч. щодо вільного доступу до інформації, відкритого оприлюднення звітів, забезпечення інституційного розвитку Рахункової палати та кадрового комплектування для забезпечення організаційної та фінансової незалежності з метою підвищення надійності інституції в ефективній боротьбі з корупцією, зловживаннями та неналежним управлінням;

- діяльність Рахункової палати має бути спрямована також на підвищення ефективності аудиту шляхом удосконалення методики й методології виявлення корупційних ризиків безпосередньо під час аудиторських перевірок. Держава має протиставити цьому систему заходів, які мають запобігти таким проявам. Аудиторська інституція в подібних випадках «недобровільних компромісів» серед своїх співробітників має керуватися відповідними нормами власного Кодексу етики, розвиваючи ефективну систему нагляду, перевірки, балансу стримування й противаги. Широка та негайна внутрішня дисемінація чутливої інформації може допомогти мінімізувати ризики «недобровільних компромісів».

Аудиторська інституція має пильно стежити за повідомленнями засобів масової інформації, де можуть міститися відповідні сигнали. Така інформація може надалі стати предметом професійного аудиторського дослідження.

За загальним правилом вищі аудиторські інституції (далі – SAI) не працюють на умовах анонімності або з використання псевдонімів, але коли чинне законодавство не забезпечує повного захисту інформаторів, вони можуть спробувати співпрацювати з ними на умовах анонімності. Сучасні технології створюють таку можливість, коли особа дистанційно повідомляє про факти корупції, а система автоматично стирає цифровий слід. Зокрема, Головний аудиторський офіс США влаштував гарячу лінію для пошуку такої інформації, зміст якої би брався до уваги при плануванні аудиторських заходів, переважно аудиту ефективності.

Рекомендації Рахункової палати органам державної влади на загальнодержавному рівні:

- невідкладний перегляд і затвердження нової дієздатної Державної програми щодо запобігання і протидії корупції та залучення до джерел її фінансування ресурси міжнародних фінансових організацій;

- організація роботи й співпраця Рахункової палати з урядовим уповноваженим з питань антикорупційної політики, Національним антикорупційним бюро, а у майбутньому – із Державним бюро розслідувань у контексті зміцнення інституційної взаємодії інституцій;

- запровадження системи дієвого внутрішнього контролю та аудиту в органах державної влади з метою забезпечення вимог антикорупційного законодавства;

– прийняття та/або посилення необхідних антикорупційних законів у т. ч. у сфері державних закупівель, кодексу поведінки та кодексу етики державних службовців, а також створення спеціальних органів, уповноважених на протидію корупції, запобігання зловживанням та неналежному управлінню, як у державному, так і приватному секторі.

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

Крим у фокусі ЗМІ

(лютий 2015)

М. Грет, мол. наук. співроб НЮБ НБУВ

А. Березельський, мол. наук. співроб НЮБ НБУВ

Спільні теми, що зустрічаються як в умовно проукраїнських ЗМІ, так і в умовно проросійських

Боротьба з тероризмом (теракт у Парижі, державний тероризм, «рука Москви» в терактах у Парижі, розкол Європи, непричетність РФ до терактів у Парижі).

Спроби виправдати анексію Криму (незаконна передача Криму УРСР, кримський референдум, «Російська весна», «Кримська весна», історична справедливість).

Неоімперська політика Кремля (амбіції, повернення «російських» земель, необхідність російської ідеї, етнічні росіяни, християнізація мусульман, перейменування Криму).

Війна на Сході України (загроза широкомасштабної війни, обстріл Маріуполя, проблеми на Сході України, Мінські домовленості, терористичні організації).

Критика Туреччиною політики РФ у Криму.

Повсякденне життя Криму (річниця загибелі Н. Челебіджихана, проведення курултаю, засідання меджилісу кримськотатарського народу, кримськотатарська діаспора, кримськотатарська мова, річниця депортації).

Захист прав кримських татар (культурні права, дискримінація, зрив конференції кримських татар, кримські татари як розмінна монета для РФ, інспірування лояльності кримських татар до РФ, політичні маніпуляції, «ручні» органи, ігнорування прав кримських татар, права кримських татар у Криму).

Земельне питання в Криму (самозахоплення земель).

Етнополітичні ризики в Криму (міжнаціональний конфлікт, міграційна політика, міжрелігійні відносини, антиросійська пропаганда).

Умовно проукраїнські теми, характерні для меджилісу, українських та зарубіжних публікацій, експертних оцінок та ін.

1. **Українські перспективи Криму** (статус Криму, санкції Заходу, стратегія повернення, підтримка Заходом України, крах Росії, право кримських татар на самовизначення, статус кримських татар, корінний народ, необхідність ізоляції Криму, розчарування кримчан, можливість повернення Криму без Севастополя, проукраїнська меншість/проросійська більшість, національно-територіальна автономія в Криму, проукраїнський Крим).

2. **Тиск на меджиліс** (спроби ліквідації меджлісу, «тітушки», розкол меджлісу, створення альтернативи, стратегія знищення меджлісу «чеченський сценарій» щодо кримських татар).

3. **Репресії щодо кримських татар** (переслідування кримських татар, тиск, залякування, «кримська самооборона», ФСБ, підготовка до депортації, смерті та зникнення, «антиросійська пропаганда»).

4. **Порушення прав людини та політичні репресії в Криму** (захист прав людини в Криму, злочин проти людяності, делегація ООН у Криму, свобода слова/тиск на ЗМІ, порушення прав кримських татар та українців, програма розвитку ООН в Україні, Центр громадянських свобод, переслідування інакомислячих, ФСБ).

5. **Підтримка кримських татар Україною** (їх інтеграція в українське суспільство, діаспора кримськоататарського народу, можливість національної автономії в Херсонській області, робота з переселенцями, «Крим SOS», підтримка меджлісу);

6. **Політика України щодо окупованого Криму** (Держбюджет-2015, Україна ігнорує Крим, кримофобія в Україні, транспортна блокада Криму, статус спірної території, неоднозначні закони).

7. **Крим у статусі окупованої території** (порушення міждержавних домовленостей, цілісність України, окупація Криму, окупаційна адміністрація Криму).

8. **РФ у військовому конфлікті в Україні** (війна Росії з Україною, війна на Сході України, «Коридор» до Криму).

Умовно проросійські теми, характерні лише для російських ЗМІ та опонентів меджлісу

1. **Плани Києва щодо Криму** («втрата Криму», «спекуляція на темі кримських татар», неукраїнський Крим).

2. **Подвійні стандарти Заходу** (ілюзії Заходу щодо України, крах України, американська гегемонія).

3. **«Єдність» народів Криму** (консолідація народів Криму, толерантність та терпимість, дружба народів Криму та Росії).

4. **Російський погляд на інтеграцію Криму в РФ** (кримська державність, Закон РК «Про освіту в Республіці Крим», інтеграція кримчан у РФ).

5. **Реабілітація жертв політичних репресій** (кримські татари

під захистом РФ, реабілітація репресованих народів, соціальний захист депортованих народів, реабілітація кримських татар).

6. **Лояльність кримських татар до РФ** (діалог кримських татар із владою Криму, успіхи російської влади, кримські татари у владних структурах Криму).

7. **«Къырым бирлиги»** (консолідація кримськотатарського народу, суспільна палата Криму).

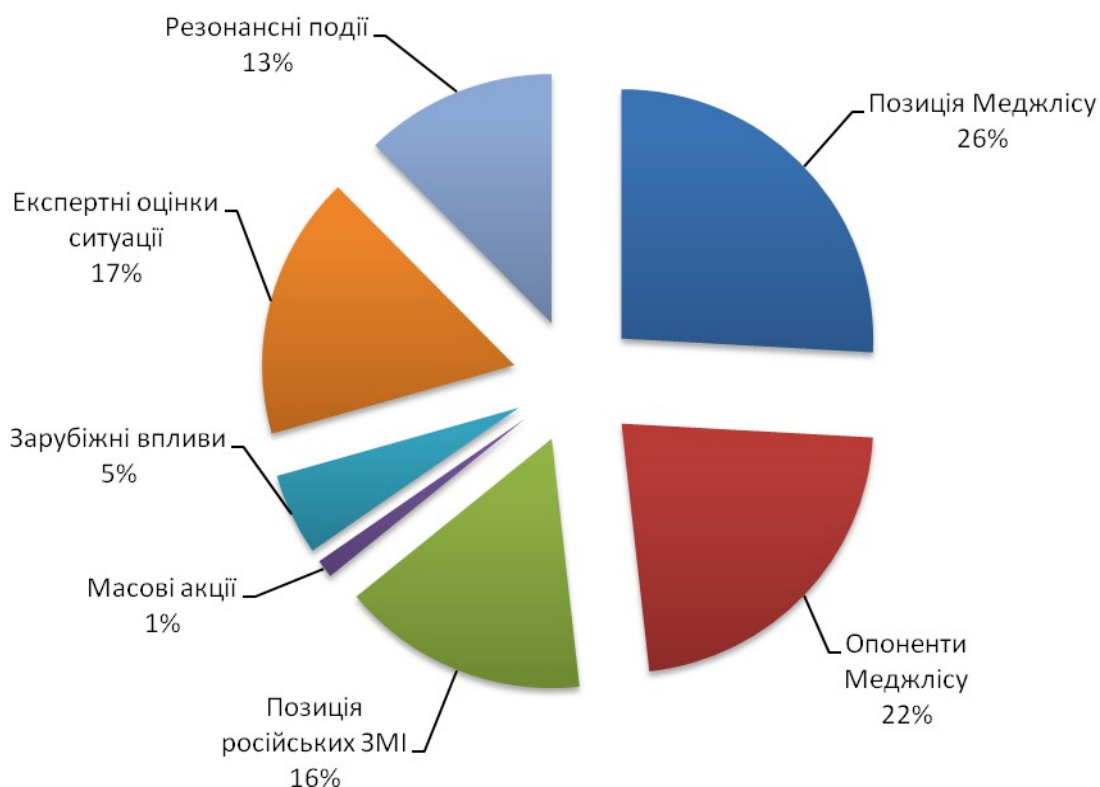
8. **Кримські татари як загроза РФ.**

9. **Проблема екстремізму та тероризму** (екстремізм, нелегальні організації, «рука Заходу» в Криму, можливість терактів у Криму, боротьба з тероризмом, екстремістська література, заборонені ресурси, бібліотеки в Криму, обшуки ФСБ, терористичні організації).

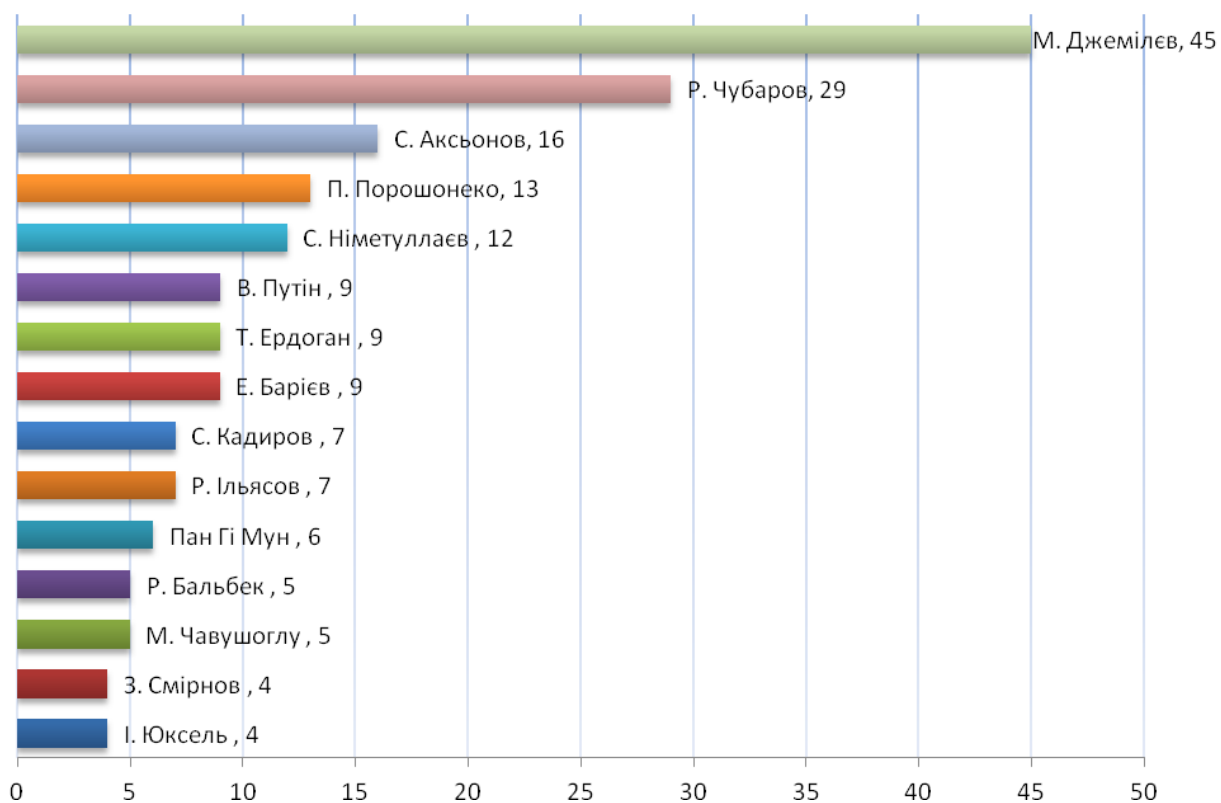
10. **Призов кримських татар до армії РФ.**

11. **Некомпетентність нової влади Криму** (діалог влади Криму з кримськими татарами).

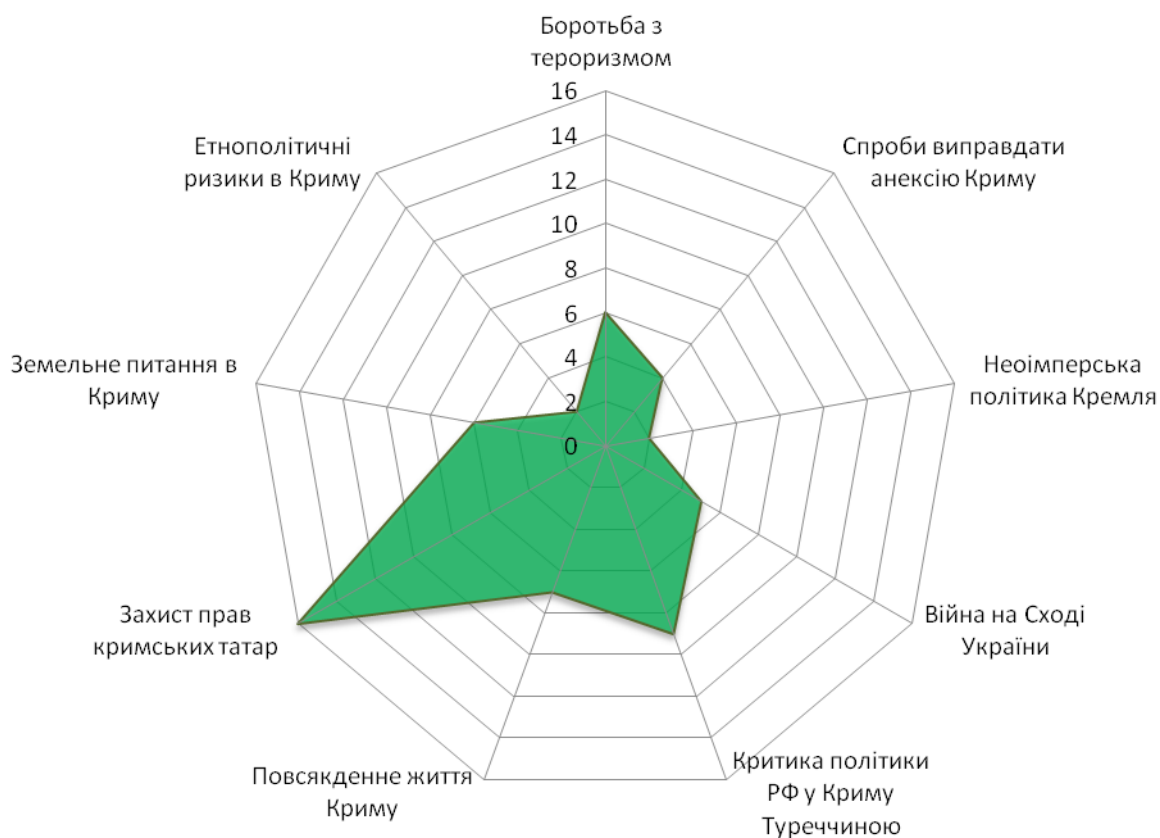
Співвідношення кількості публікацій за джерелами повідомлень за лютий

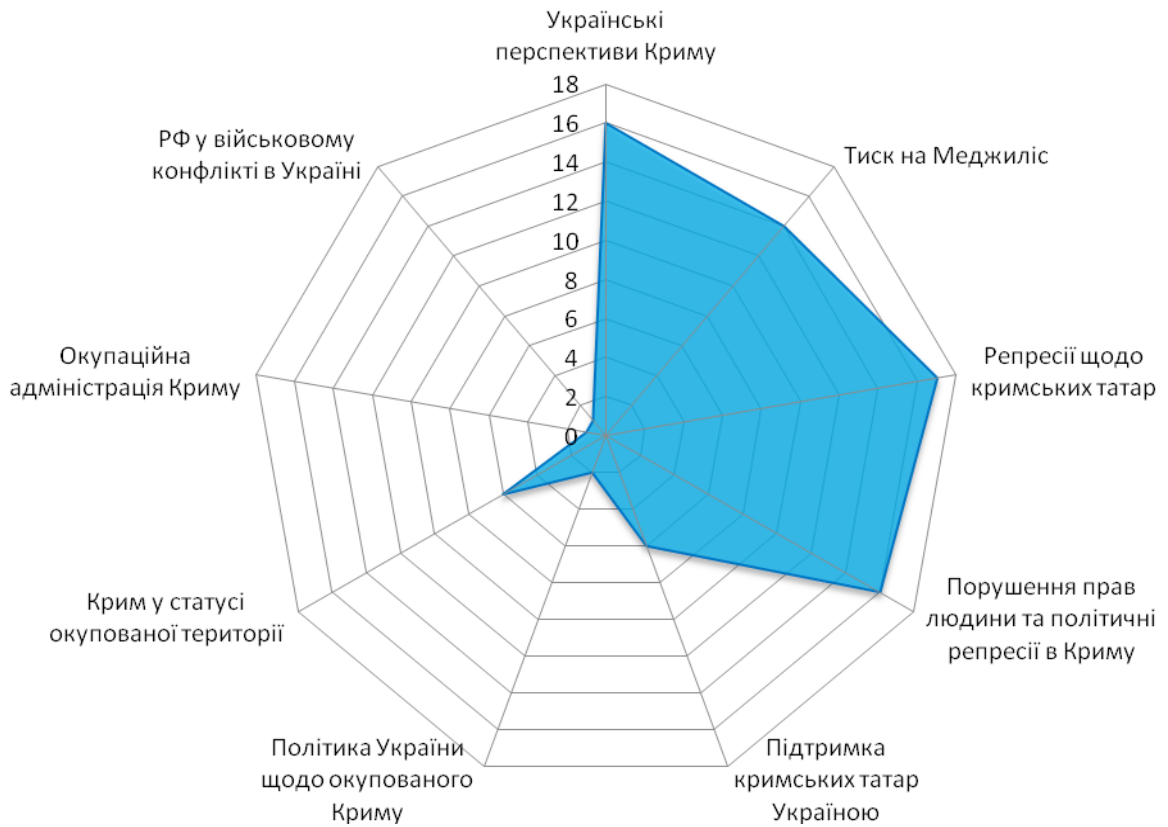
Найбільш згадувані персоналії в публікаціях щодо кримських татар за лютий

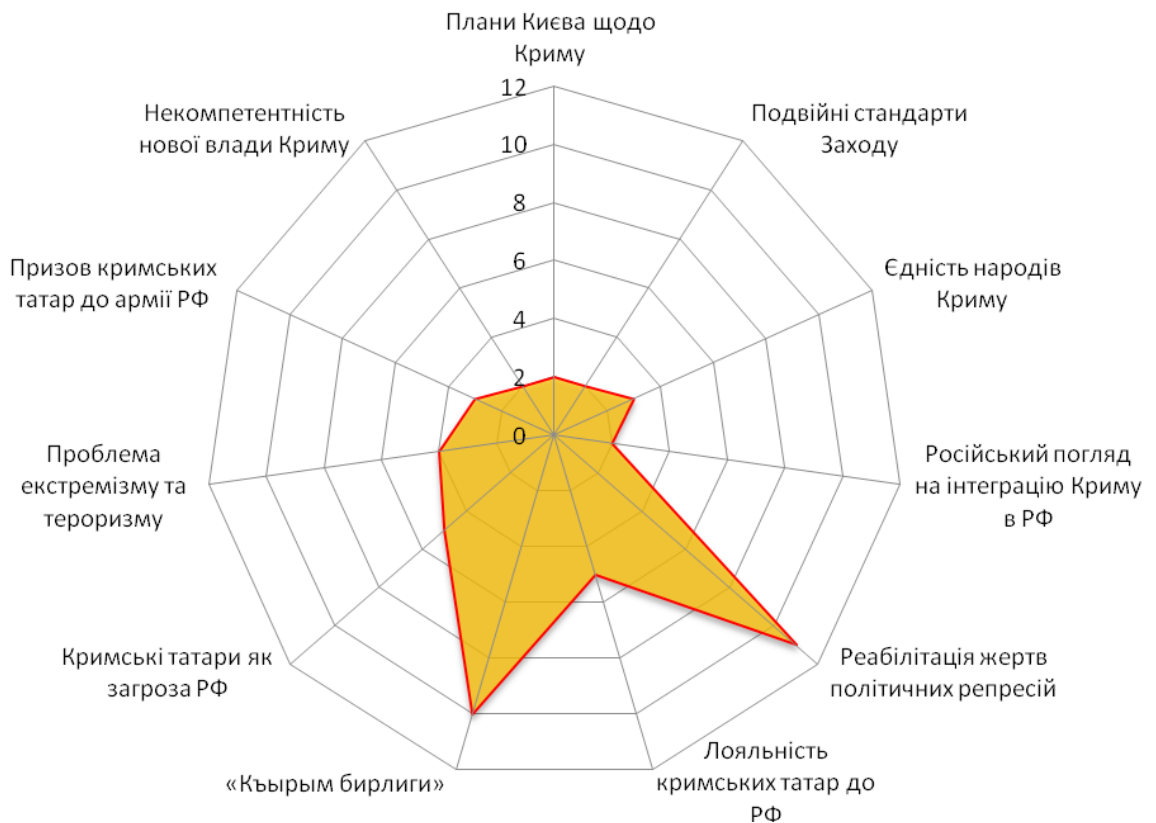
Спільні теми, що зустрічаються в проукраїнських і проросійських ЗМІ

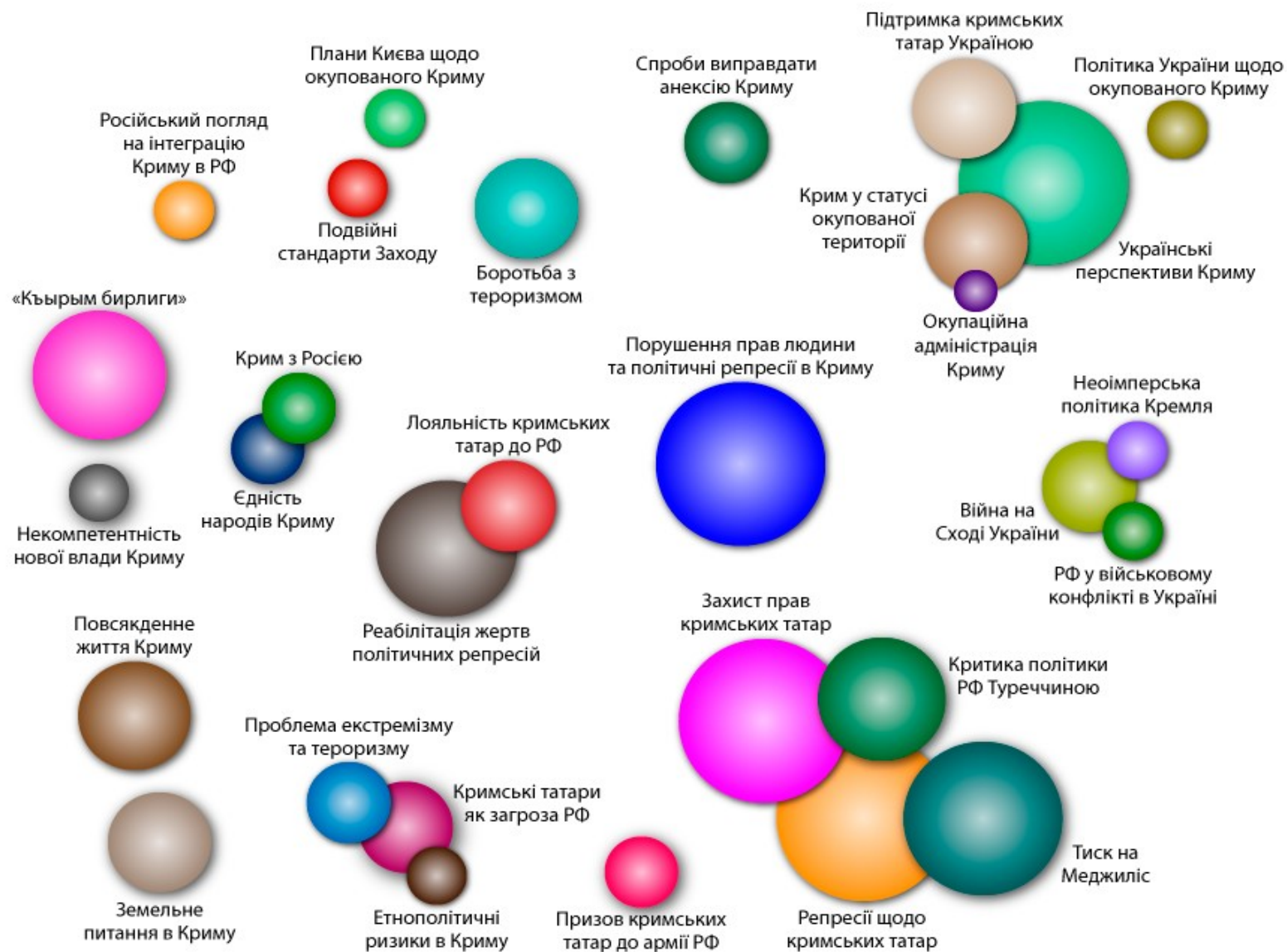
Теми, що характерні для проукраїнських ЗМІ

Теми, що характерні для проросійських ЗМІ

Головні теми щодо кримських татар у ЗМІ за лютий 2015

Інформація електронних ЗМІ

Поява в Криму нових російських озброєнь перетворила півострів на платформу з «проектування сили». Про це заявив командувач американськими військами та силами НАТО у Європі Ф. Брідлав, передає Голос Америки.

«Але ми спостерігаємо зараз те, що Крим був трансформований значною мірою у питанні наявності систем озброєнь на цій території. Це від систем повітряної оборони, які досягають майже половину Чорного моря, до систем ураження наземної цілі, які сягають практично усього регіону Чорного моря. Це перетворило Крим на велику платформу для зосередження військових сил у цьому регіоні», – зазначив він.

За словами командувача НАТО, своїми діями Росія порушує угоду про ліквідацію ракет середньої та малої дальності і не можна сказати, чи несуть ракети, які розміщує Росія, ядерний заряд, чи ні, оскільки вони є зброєю подвійного призначення.

«Але не все тут так чисто, адже у Калінінграді та в Криму наявні системи озброєння подвійного використання, яке може бути ядерним, а може бути неядерним. І побачити різницю між ними дуже важко, і це викликає стурбованість. Наземні системи озброєнь, які зазвичай є неядерними, які можна зробити ядерними. Або ж авіація подвійного використання у Криму, яку можна використовувати як ядерну або неядерну», – зауважив Ф. Брідлав (*Росія зібрала у Криму величезну військову силу, – Брідлав // Західна інформаційна корпорація* (http://zik.ua/ua/news/2015/02/27/rosiya_zibrala_u_krymu_velycheznu_viyskovu_s_ylu__bridlav_568145). – 2015. – 27.02).

Акценты западной прессы, рассказывающей о Крыме, меняются, но до кардинальной перемены мнения ещё далеко...

Мы потеряли шанс на дружбу с Путиным

Несмотря на то что присоединение Крыма западная пресса продолжает называть аннексией, акценты уже меняются. Статья в популярной британской газете Daily mail под названием «Как мы потеряли шанс на дружбу с Путиным» – яркое тому доказательство. Недоверие многих британцев и особенно журналистов-аналитиков к внешней политике своих высших чиновников по отношению к России становится всё ошутимее. «Член парламента Тори Лиам Фокс говорит, что мы должны вооружить Украину, несмотря на опасность, которую это может принести. Да, Путин присоединил Крым, но ведь при поддержке большинства его населения. Пророссийское население бунтует и в восточных областях Украины. Теперь нас просят признать, что российский президент намеревается восстановить контроль над странами, которые когда-то были частью СССР, даже если из-за этого возникнет угроза войны с ведомым США Западом», – говорится в статье...

В Крымский спор включился мировой баскетбол

Как сообщает Associated Press, почти через год после присоединения Москвой Крымского полуострова к России руководящий орган мирового баскетбола (FIBA) стал отрицать, что он признал территорию Крыма частью Российской Федерации. Дело в том, что Федерация баскетбола включила крымские баскетбольные клубы в свой состав, несмотря на протесты украинских коллег, настаивавших на том, что Крым должен оставаться под их юрисдикцией. Однако после сообщения России, что Международная федерация баскетбола одобрила этот шаг, FIBA начала заявлять: «никакого решения принято не было», и утверждает, что в этом направлении идут переговоры между российскими и украинскими «баскетбольными властями». Впрочем, не исключено, что ситуация будет подобна тому, как повернулись дела с крымскими футбольными клубами, также включёнными в российские чемпионаты, но позже удалёнными оттуда по требованию УЕФА. Хотя Россия сейчас делает всё, чтобы крымские футбольные команды смогли вернуться в профессиональные соревнования.

Apple поменяла ориентиры

The Washington Post: Компания Apple объявила о начале поставок своей электронной техники и своего фирменного программного обеспечения для жителей Кубы. ...Долгие годы там работали такие же санкции, как сейчас применяются по отношению к Крыму. ...Насколько выиграет от таких событий компания Apple, пока можно только догадываться, ведь кубинский рынок является новинкой для её менеджеров, но то, что Крым, по сравнению с Кубой, теперь в проигрышной ситуации – очевидно (*Скопов А. Америка вместо Крыма «дружит» с Кубой, а военачальники не знают географии // Крымский ТелеграфЪ* (<http://ktelegraf.com.ru/6676-amerika-vmesto-kryma-druzhit-s-kuboj-a-voenachalniki-ne-znayut-geografii.html>). – 2015. – 6.03).

Президент Росії В. Путін пояснив анексію Криму тим, що його жителям нібито загрожував «коток націоналістів». Про це він сказав в інтерв'ю телеканалу «Россия 1», яке увійшло в документальний фільм «Крим. Шлях на Батьківщину».

«Ситуація розгорнулася в Україні таким чином, що ми були змушені почати роботу з повернення Криму до складу Росії, тому що ми не можемо кинути цю територію і людей, які там проживають, напризволяще, під коток націоналістів», – сказав російський президент.

«Поставив і визначив завдання, сказав, що і як ми повинні робити. Але відразу ж підкреслив, що ми будемо робити це тільки в тому разі, якщо будемо абсолютно переконані в тому, що цього хочуть самі люди, які проживають у Криму. З'ясувалося, що охочих приєднатися до Росії там 75%. Було проведено закрите опитування поза контекстом можливого приєднання. Для мене стало очевидним, що якщо ми підійдемо до цього, то кількість тих, хто хотів би, щоб ця історична подія відбулася, буде набагато вища», – додав В.Путін... (*Путін пояснив анексію Криму порятунком кримчан від «котка націоналістів» // LB.ua*

(http://ukr.lb.ua/news/2015/03/09/297995_putin_poyasniv_aneksiyu_krimu.html). – 2015. – 9.03).

Росія мілітаризує анексований Крим, насичуючи його сучасними збройними силами. Про це заявив головнокомандувач об'єднаними збройними силами НАТО у Європі американський генерал Ф. Бридлав.

«Те, що ми бачимо, можна охарактеризувати як мілітаризацію Криму. Росія розміщує там сучасні сили, авіацію, військово-морські сили. Ми бачимо дуже якісні ракетні системи «земля-повітря», які покривають радіус до 40% Чорного моря, крилаті ракети, які покривають радіус практично всього Чорного моря. Тобто ми бачимо, що Крим вже став плацдармом для подальшого застосування сили», – сказав він.

Раніше уповноважений Президента у справах кримськотатарського народу М. Джемілев заявив про присутність 40 тис. військових у анексованому Росією Криму біля адміністративної межі з Херсонською областю (*Росія мілітаризує Крим – головнокомандувач НАТО в Європі // Корреспондент.net* (<http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3488510-rosiia-militaryzuie-krym-holovnokomanduvach-nato-v-yevropi>). – 2015. – 9.03).

«Президент России Владимир Путин впервые публично дал понять, что планирование действий по новому заплучению находившегося в составе Украины Крыма началось за несколько недель до референдума по этому вопросу в Крыму», – пишет The New York Times. Путин неоднократно називав референдум «главной причиной для российской аннексии», пише журналіст Н. Макфаркьюхар.

«Путин сказал, что принял решение примерно в 7:00 утра 23 февраля 2014 года после срочного, продлившегося всю ночь совещания с руководителями силовых ведомств по поводу кризиса на Украине. По словам Путина, Виктор Янукович только что был смещен с поста президента Украины, и совещание было организовано, чтобы обсудить, как его спасти», – говорится в статье.

Россия долгое время утверждала, что действовала спонтанно, прежде всего, чтобы защитить русскоязычных жителей и сорвать колонизацию Черного моря силами НАТО.

«Путин в особенности подчеркивал роль референдума 16 марта, на котором подавляющее большинство крымчан проголосовало за воссоединение с Россией. Но в показанном отрывке из нового документального фильма «Крым. Путь на Родину», сделанного федеральным телеканалом, Путин расставил иные акценты на событиях», – говорится в статье.

В интервью для документального фильма Путин сказал, имея в виду ночь 22 февраля, что пригласил в Кремль руководителей специальных служб и Министерства обороны и поставил перед ними задачу спасти жизнь президента Украины, который иначе был бы просто ликвидирован, повествует газета.

«Закончили около 7 часов утра», – сказал В. Путин. По его словам,

«расставаясь», «я всем моим коллегам (...) сказал, (...) что мы вынуждены начать работу по возврату Крыма в состав России». (Цитаты по сайту телеканала vesti.ru. – Прим. ред.)

Газета комментиреует: «Эта единственная фраза, по-видимому, указывает, что Путин принял решение за три с лишним недели до референдума, но в отрывке из документального фильма больше ничего из этого интервью не показано».

«Через несколько дней после совещания в Кремле неопознанные военные начали захватывать Крым, поднимая российский флаг над занятыми правительственными зданиями и изгоняя украинских военных», – говорится в статье.

В прошлом году В. Путин заявлял, что окончательное решение было основано на настроениях общества. По его словам, вначале правительство провело опрос, который продемонстрировал, что 80 % населения Крыма за аннексию.

В другом выступлении, на «Прямой линии», В. Путин говорил, что откладывал решение, потому что ждал результатов референдума: «Для меня очень важно было узнать, увидеть, каково же это волеизъявление» [жителей Крыма] (*The New York Times. Путин опровергает утверждения об аннексии Крыма // NEWSru.ua (<http://rus.newsru.ua/press/10mar2015/crimea1.html>). – 2015. – 10.03).*

Через міжнародні санкції і кризу з фінансуванням будівництва електростанцій у Криму виникли проблеми. Про це російській газеті «Ведомости» розповіли три людини, близькі до учасників нарад, які курирує віце-прем'єр Д. Козак.

Міністерства та банки обговорюють схему фінансування вже кілька місяців, але ні в держави, ні у можливих кредиторів зайвих грошей немає і де їх взяти – незрозуміло, говорить один зі співрозмовників. Нові теплові електростанції (ТЕС) у Криму потрібні, щоб забезпечити енергобезпеку півострова. Підрядником будівництва двох кримських електростанцій була призначена «дочка» «РОСТЕХ» – ВО «Технопромекспорт». Повертати інвестиції підрядник повинен був за рахунок ринку, вирішив уряд: споживачі європейської частини Росії і Уралу (крім населення) повинні будуть платити за потужність нових станцій з ціною надбавкою. Норма прибутковості не встановлена, але два джерела «Ведомостей» кажуть, що вона буде мінімальною. Приблизно 0,5 %, знає один з них. Через зростання цін на обладнання проект зріс у ціні, розповідають співрозмовники. Кримські станції подорожчали на 34,5–57 % до 60–70 млрд р., сказав один з них. Представник «Технопромекспорт» це не коментує, а тільки зазначає, що перевагу надаватимуть російському обладнанню. «Технопромекспорт» повинен був залучити кредити держбанків, але тепер зробити це буде складно, кажуть співрозмовники «Ведомостей». По-перше, банки через проблеми з ліквідністю готові позичати гроші тільки за ринковими ставками – тепер це близько 20 %. «Технопромекспорту» доведеться закласти це в прибутковість проекту, а

значить, в ціну потужності для промисловості європейської частини і Уралу. Але це занадто дорого, потрібен варіант, який збереже тарифи прийнятними, відзначають співрозмовники і підтверджує представник «Технопромекекспорту». Друга проблема – кредитні організації через санкції не хочуть брати участь в кримському проекті. Ніхто не хоче зв'язуватися з Кримом – наслідки будуть непередбачуваними, пояснює один з держбанкірів (*Через кризу у Росії забракло грошей на будівництво електростанцій у Криму // Експрес (http://expres.ua/news/2015/03/10/128341-kryzu-rosiyi-zabraklo-groshey-budivnyctvo-elektrostantsiy-krymu). – 2015. – 10.03).*

Лидер крымскотатарского народа, уполномоченный Президента Украины по делам крымскотатарского народа М. Джемилев принял участие в Парламентском форуме по вопросам демократии, который проходит 10 марта в Вильнюсе. Об этом сообщает Крымское агентство новостей ҚНА.

«Я благодарен Литовскому государству за твердую позицию в поддержке суверенитета и территориальной целостности Украины. Я также выражаю благодарность литовскому народу за поддержку крымскотатарского народа, права которого систематически нарушаются российским режимом в Крыму. Связи Крыма с Литвой имеют давние исторические корни. Сегодня, как никогда, эти связи требуют укрепления», – заявил М. Джемилев.

Правозащитная организация Freedom House («Дом свободы») обнародовала новый отчет о нарушении прав человека на Крымском полуострове. Как говорится в отчете, жители Крыма после оккупации Украинского полуострова испытывают все большие нарушения их прав – гражданских, политических и прав человека.

По данным Freedom House, особенно страдают крымские татары – от нарушений имущественных прав и запугивания независимых голосов путем выборочного применения законодательства и применения физического насилия (*Джемилев в Литве рассказал о нарушениях прав человека в Крыму // Крым.Реалии (http://ru.krymr.com/content/article/26892307.html). – 2015. – 10.03).*

Політична ситуація

В МИД Украины возмущены нежеланием ООН признавать Крым «оккупированной территорией»

В Министерстве иностранных дел Украины выразили возмущение отдельными положениями очередного доклада Управления Верховного комиссара ООН по правам человека (УВКПЧ), касающимися ситуации в сфере соблюдения прав человека в Крыму. Об этом говорится в стенограмме брифинга спикера МИД Украины Е. Перебийниса.

В своем выступлении дипломат напомнил, что статус Крыма был определен резолюцией Генеральной Ассамблеи ООН 68/262 «Территориальная целостность Украины». При этом в докладе Управления Верховного комиссара

ООН, по данным Е. Перебийниса, содержатся такие словосочетания, как «крымская полиция», «крымская прокуратура» и «де-факто власти Крыма» (<http://krymedia.ru/politics/3372476-v-myd-ukrayny-vozmuscheny-nezhelanyem-oon-pryznavat-krym-okkupyrovannoi-territoryei>). – 2015. – 4.03).

Политолог: Попытки сформировать пророссийский меджлис могут вызвать раскол в крымскотатарском сообществе

В крымскотатарском вопросе власти РК пользуются «старыми шаблонами», полагает А. Никифоров.

Намерения властей Крыма реформировать меджлис крымскотатарского народа в сторону полной лояльности к Российской Федерации рискуют быть невоспринятыми значительной частью крымских татар. Такое мнение агентству «Крым Медиа» высказал директор крымского филиала Института стран СНГ, член общественной палаты РК А. Никифоров, комментируя создание в курултае крымскотатарского народа фракции «КЪЫРЫМ» (<http://krymedia.ru/politics/3372503-polytoloh-popytky-sformirovat-prorossyiskyi-medzhlys-mohut-vyzvat-raskol-v-krymskotatarskom-soobschestve>). – 2015. – 4.03).

Член меджлиса: для контакта с крымскими татарами власть должна пустить на полуостров национальных лидеров

Член меджлиса крымскотатарского народа И. Умеров считает, что для того чтобы наладить диалог с крымскими татарами, местная власть должна способствовать отмене запрета на въезд национальным лидерам – М. Джемилеву и Р. Чубарову (<http://ru.krymr.com/content/article/26883052.html>). – 2015. – 5.03).

Окупаційна влада Криму викликає кримських татар на допити

Російські правоохоронні органи допитують активістів.

У Криму почали викликати на допити учасників II Всекримської конференції Комітету із захисту прав кримськотатарського народу. Про це повідомив голова комітету, член меджлису Е. Барієв, інформує РБК-Україна (http://ukr.lb.ua/news/2015/03/05/297641_okupatsiyna_vlada_krimu_viklikaie.html). – 2015. – 5.03).

В ОБСЕ отмечают рекордное ухудшение ситуации со свободой слова в оккупированном Крыму

Представитель ОБСЕ по вопросам свободы СМИ Д. Миятович заявляет о рекордном ухудшении ситуации со свободой слова в Крыму. Об этом говорится в сообщении на сайте ОБСЕ, размещенном по результатам визита Д. Миятович в оккупированный Крым 5 марта (<http://www.ostro.org/general/society/news/465837>). – 2015. – 5.03).

МИД России: Джемилев искажает реальную ситуацию о Крыме

В Министерстве иностранных дел России считают, что национальный лидер крымских татар, которому запретили в 2014 г. въезд на полуостров, искажает реальную ситуацию о Крыме.

Об этом на пресс-конференции сообщил официальный представитель МИДа России А. Лукашевич, сообщает пресс-служба министерства в Твиттере (<http://ru.krymr.com/content/article/26883622.html>). – 2015. – 5.03).

У министра информполитики Украины появился советник по делам Крыма

Советником по вопросам информационной политики Крыма назначен эксперт Крымского института стратегических исследований С. Костинский (<http://news.allcrimea.net/news/2015/3/7/u-ministra-informpolitiki-ukrainy-poyavilsya-sovetnik-po-delam-kryma-32695>). – 2015. – 7.03).

В Кабмине Украины обсудят дальнейшие шаги по возвращению контроля над Крымом

Во вторник, 10 марта, в клубе Секретариата Кабинета Министров Украины состоится круглый стол под названием «Годовщина оккупации Крыма. Что сделано?». Об этом сайту Крым. Реалии сообщили организаторы мероприятия – Координационный совет общественных организаций вынужденных переселенцев из Крыма

«К участию в круглом столе приглашены представители законодательных и исполнительных органов власти, а также крымские общественные организации и рядовые крымчане, которые вынуждены были покинуть свои дома после оккупации полуострова», – сообщили организаторы (<http://ru.krymr.com/content/article/26889943.html>). – 2015. – 9.03).

Аксенов предложил сократить численность органов власти в Крыму

Глава Крыма С. Аксенов выступил с инициативой оптимизации органов власти на полуострове.

Он считает, что крымские органы власти «могут осуществлять свои полномочия гораздо меньшим составом» (<http://news.allcrimea.net/news/2015/3/9/aksenov-predlozhit-sokratit-chislennost-organov-vlasti-v-krymu-32513>). – 2015. – 9.03).

У Сімферополі влаштували безпрецедентні заходи безпеки через візит Шойгу

До Криму з візитом прибув міністр оборони Росії С. Шойгу, у зв'язку з чим ДІБДР виставила охорону на вулиці Сімферополя, де очікується проїзд міністра

(<http://www.theinsider.ua/politics/54fec79d5c152>). – 2015. – 10.03).

В Крыму жалуются на игнорирование со стороны Украины

На сегодняшний день временно оккупированный Россией украинский полуостров Крым практически исчез из информационного пространства Украины

Об этом в эфире телемарафона «Україна понад усе» на «5 канале» сообщил генеральный продюсер «Черноморской ТРК» А. Янковский.

«Информация, которая идет из Крыма, ее сейчас недостаточно для Украины. Крым практически исчез из информационного поля нашей страны», – сказал он.

По словам А. Янковского, в украинских СМИ лишь в отдельных исключениях появляется информация о, например, подорожании продуктов питания в крымских магазинах.

«На самом деле – это не главное, потому что цены растут и в украинских магазинах. Главное – это то, что крымчане фактически оказались в ситуации абсолютного полного бесправия, когда постоянно происходят незаконные аресты людей», – подчеркнул А. Янковский
(<http://obozrevatel.com/politics/69831-ukraina-nachinaet-zabyivaet-ob-anneksirovannom-kryime-zhurnalist.htm>). – 2015. – 10.03).

Порошенко: после украинской демократии крымчане шокированы российскими реалиями

Жители Крыма шокированы происходящим на полуострове, для тех, кто ранее жил в условиях демократии, нынешние реалии неприемлемы, – заявил Президент Украины П. Порошенко в эфире Первого национального канала.

По его словам, немаловажную роль стратегии возвращения Крыма играет необходимость показать, что на материковой части Украины «людям живется намного лучше».

П. Порошенко отметил, что сейчас у жителей Крыма наступает «определённое прозрение» *(<http://ru.krymr.com/content/article/26891882.html>). – 2015. – 10.03).*

Украина намерена вернуть все оружие, которое было оставлено в Крыму, – Порошенко

Украина намерена вернуть все оружие, которое осталось в аннексированном Россией Крыму. Мы должны забрать все, что там осталось. И мы будем на этом настаивать. Об этом в понедельник вечером, в эфире одного из украинских телеканалов заявил Президент Украины П. Порошенко. Глава государства подчеркнул, что Украина намерена защищать права человека и свою собственность в Крыму, а итогом всего этого должна вернуть полуостров *(<http://ura-inform.com/ru/politics/2015/03/10/ukraina-namerena-vernut-vse-oruzhie-kotoroe-bylo-ostavleno-v-krymu-poroshenko>). – 2015. – 10.03).*

МИД Украины: задержание участников акции памяти Шевченко – это запугивание

Министерство иностранных дел Украины расценивает задержание участников акции памяти Тараса Шевченко в Симферополе как «очередное проявление политики оккупационной власти Крыма, направленной на нарушение гражданских прав и свобод на полуострове, запугивание общественных активистов, преследование любых проявлений свободного выражения взглядов и убеждений» (<http://ru.krymr.com/content/article/26895182.html>). – 2015. – 11.03).

В Киеве собираются пикетировать российское посольство из-за репрессий против крымчан

В четверг, 12 марта, в Киеве возле Посольства Российской Федерации в 13:00 по местному времени собирают пикет, чтобы выразить свой протест против бесчеловечных репрессий, похищения и пыток крымчан (<http://ru.krymr.com/content/article/26895939.html>). – 2015. – 12.03).

Шувайников выступил против сине-желтых цветов

На отдельных чиновников, которые еще не поняли, что Крым вошел в состав России, необходимо повлиять.

Об этом на заседании комитета по информационной политике, связям и массовым коммуникациям заявил его председатель С. Шувайников.

По словам парламентария, спустя год после присоединения полуострова к России на некоторых учреждениях Крыма до сих пор размещены таблички с украинской символикой (<http://news.allcrimea.net/news/2015/3/13/shuvainikov-vystupil-protiv-sinezheltyh-tsvetov-32965>). – 2015. – 13.03).

Яценюк: мы будем судить Россию за военную кражу украинского Крыма

Украина будет судиться с Россией за Крым в международных судах.

Об этом заявил Премьер-министр Украины А. Яценюк.

«Мы начали судебные процессы против России в ЕСПЧ о компенсации убытков за незаконную аннексию Крыма. Мы начали судебную процедуру по отношению к России за нарушение международной конвенции о борьбе с терроризмом. Мы будем судить Россию за агрессию против Украины за нарушение международного права, за военную кражу украинского Крыма... Мы начинаем процесс в Гаагском трибунале и Минюст получил соответствующие поручения для сбора доказательств», – заявил он во время публичного отчета о 100 днях деятельности Кабмина (<http://ru.krymr.com/content/article/26898620.html>). – 2015. – 13.03).

Путин признал, что год назад ГРУ отключила украинским военным в Крыму спецсвязь с Киевом

Президент России В. Путин признал, что год назад российские разведчики отключили украинских военных в Крыму от специальной связи с Киевом, чтобы командиры на полуострове не могли получать приказов от начальства. Откровения В. Путина представлены в документальном фильме «Крым. Путь на Родину» (<http://ru.krymr.com/content/article/26902338.html>). – 2015. – 15.03).

То, что Черноморский флот РФ остался в Крыму, послужило основой для захвата полуострова, – адмирал РФ

Российский адмирал рассказал подробности спецоперации в Крыму

Российский адмирал в отставке И. Касатонов, который занимал должность командующего Черноморским флотом в 1991–1992 гг., заявляет, что оккупация Крыма готовилась заранее.

Черноморский флот РФ обеспечил в феврале 2014 г. скрытную доставку в Крым российских спецподразделений, блокировавших там украинские войска (<http://panoptikon.org/articles/66439-rossijskijj-admiral-rasskazal-podrobnosti-specoperacii-v-krymu.html>). – 2015. – 14.03).

Економіка

В Мининфраструктуры Украины опровергли слухи, что в Крым начнут пускать поезда

Министерство инфраструктуры Украины опровергает информацию о возможном возобновлении железнодорожного сообщения между Крымом и материковой Украиной.

Ранее ряд СМИ писали, что проводники поездов, следующих до границы с полуостровом, а также таксисты и водители автобусов сообщают крымчанам, что с 15 марта может быть возобновлено железнодорожное сообщение между Крымом и материковой Украиной (<http://www.sobytiya.info/news/15/49787>). – 2015. – 4.03).

Россия планирует построить канатную дорогу в оккупированный Крым

Министерство транспорта России рассматривает вопрос строительства через Керченский пролив грузопассажирского канатно-переправочного комплекса. Об этом сообщают Новости Крыма.

По словам так называемого главы Торгово-промышленной палаты оккупированного Россией Крыма А. Басова, идею создания комплекса выдвинул профессор А. Короткий. Местные власти никак на нее не отреагировали, однако в Минтрансе РФ разработкой заинтересовались. «Профессора Короткого пригласили в Министерство транспорта Российской

Федерации, и там на самом высоком уровне этот вопрос рассматривается», – отметил А. Басов (<http://reporter-ua.com/2015/03/05/rossiya-planiruet-postroit-kanatnyu-dorogu-v-okkupirovannyi-krym>). – 2015. – 5.03).

Рогатый скот с Украины будут дополнительно обследовать в Крыму

С целью бесперебойного обеспечения крымских предприятий сырьем мяса все дополнительные исследования рогатого скота, не предусмотренные на Украине, будут проводиться в Крыму.

Об этом на заседании межведомственной комиссии по регулированию вопросов по ввозу (вывозу) сельскохозяйственной продукции и продовольствия через российско-украинскую границу в докладе о поставках сырья крымским предприятиям сообщил заместитель руководителя управления Россельхознадзора по Республике Крым и Севастополю Ю. Епанов (<http://news.allcrimea.net/news/2015/3/5/rogatyi-skot-s-ukrainy-budut-dopolnitelno-obsledovat-v-krymu-32407>). – 2015. – 5.03).

Россия не допустила ввоз в Крым крупной партии украинской говядины

Управление Россельхознадзора по Республике Крым и г. Севастополь не допустило ввоз в Крым крупной партии украинской говядины. Об этом говорится в сообщении пресс-службы ведомства. «Груз, задекларированный как «говядина охлажденная в блоках» общим весом 15, 82 т, направлялся в Крым через МАПП «Армянск» из украинского города Кировограда. Партия мяса предназначалась частному предпринимателю из Севастополя. При документарном контроле государственными инспекторами Управления Россельхознадзора по Республике Крым и г. Севастополь были установлены нарушения в предъявленных перевозчиком ветеринарно-сопроводительных документах на груз», – говорится в сообщении. Как заявили в пресс-службе, в справке, удостоверяющей качество и безопасность продукции, в графе «дата и время изготовления» отсутствовало указание числа и года производства товара (<http://www.vv.com.ua/news/87165>). – 2015. – 5.03).

Активисты угрожают заблокировать поставки продуктов в Крым из-за нарушений там прав человека

Такие планы обсуждаются, в том числе и на организационном уровне.

Не решившись ранее на полную блокаду Крымского полуострова, продолжая поставлять продовольствие, воду, электроэнергию, Украина сохранила зависимость Крыма по этим позициям на 60–80 %. Теперь главное – умело этим преимуществом воспользоваться, прежде всего для защиты граждан Украины от арестов, похищений, преследований и любого вида дискриминации (<http://panoptikon.org/articles/66224-aktivisty-ugrozhajut-zablokirovat-postavki-produktov-v-krym-iz.html>). – 2015. 7.03).

Аксенов призвал крымчан не возвращать кредиты украинским банкам

Самопровозглашенный глава Крыма С. Аксенов призвал жителей полуострова не спешить с возвратом кредитов, которые они взяли в украинских банках до аннексии. При этом он пообещал уголовное наказание сотрудникам коллекторских фирм, которые будут требовать возврата таких кредитов. Как заявил в среду в Симферополе журналистам сам Аксенов, эти долги будут выплачиваться только тогда, когда между Россией и Украиной будет достигнуто соответствующее межгосударственное соглашение (<http://ura-inform.com/ru/economics/2015/03/11/aksenov-prizval-krymchan-ne-vozyraschat-kredity-ukrainskim-bankam>). – 2015. – 11.03).

Власти России признали, что Крым ждет незавидное будущее

Санкции существенно снижают возможности развития Крыма.

Об этом заявил министр по делам Крыма О. Савельев.

По его словам, главное отличие экономической стратегии Крыма от остальных субъектов Федерации – в широкой вариативности, связанной с различными сценариями развития политической ситуации.

Министр подчеркнул, что ключевая задача, которую необходимо решить вне зависимости от санкций, – это инфраструктурная независимость Крыма. «Таковы реалии сегодняшнего дня: мы не можем рассчитывать на северный транспортный коридор, на стабильные поставки электроэнергии, газа, воды. Принято принципиальное решение, что мы будем наращивать собственную генерацию и обеспечим энергоустойчивость, достаточные перетоки электричества из Краснодарского края», – заключил он (<http://glavnoe.ua/news/n216875>). – 2015. – 10.03).

Росія «анексувала» все майно кримської «Масандри»

Підприємство «Масандра» розірвало договори оренди майна з «Торговим домом «Масандра» і таким чином передало його майно в користування Росії.

«Всі приміщення, які з 2000 року перебували в оренді у ТД «Масандра» і в яких проводилися всі екскурсії та дегустації, повернуті законному власнику – державному підприємству «Масандра», – сказали на підприємстві (http://espreso.tv/news/2015/03/11/rosiya_quotaneksuvalaquot_vse_mayno_krymskoyi_quotmasandryquot). – 2015. – 11.03).

Россільгоспнагляд запідозрив херсонських фермерів у реекспорті грецької суниці?

Продукти повернули на територію материкової України.

Россільгоспнагляд не пустив до анексованого Криму реекспортні продукти під виглядом українських, заявляють у прес-службі відомства.

«4 березня на автомобільний пункт пропуску «Армянськ» прибув

автомобіль з вантажем грибів і суниці, що належить київському ТОВ «Соріон». Згідно з пред'явленими постачальником документам, рослинна продукція прямувала з села Веселого Беріспольського району Херсонської області України, однак за фактом суниці і печериці були вироблені в Греції, що підтверджувалося відповідним маркуванням країни-виробника», – запевняють у Россільгоспнагляді

(<http://agravery.com/ua/plodivnyctvo/inshe/show/rossilgospnagljad--zapidozriv-hersonskih-fermeriv--u-reeksporti-greckoi-sunici>). – 2015. – 11.03).

Через кризу в Росії забракло грошей на будівництво електростанцій у Криму

Через міжнародні санкції і кризу з фінансуванням будівництва електростанцій у Криму виникли проблеми. Про це російській газеті «Ведомости» розповіли три людини, близькі до учасників нарад, які курирує віце-прем'єр Д. Козак, передає Еспресо.TV. Міністерства та банки обговорюють схему фінансування вже кілька місяців, але ні в держави, ні у можливих кредиторів зайвих грошей немає і де їх взяти – незрозуміло, говорить один зі співрозмовників. Нові теплові електростанції (ТЕС) у Криму потрібні, щоб забезпечити енергобезпеку півострова

(<http://expres.ua/news/2015/03/10/128341-kryzu-rosiyi-zabraklo-gr>). – 2015. – 10.03).

Крымская власть рассчитывает до апреля начать продажу имущества Коломойского

Первые сделки по продаже «национализированного» крымского имущества украинского бизнесмена и губернатора Днепропетровской области И. Коломойского планируется начать к апрелю

(<http://ru.krymr.com/content/article/26893629.html>). – 2015. – 11.03).

Турецкое судно нарушило запрет Украины и зашло в Ялтинский порт
В Ялтинском морском торговом порту пришвартовалось первое после референдума грузовое судно под флагом иностранного государства.

Об этом сообщил директор порта Д. Петров.

По его данным, турецкий большегрузный пароход привез 5 тыс. т цемента для строительных компаний Крыма. В связи с заходом судна в порту заработал таможенный пост, которой не был востребован многие месяцы

(<http://news.allcrimea.net/news/2015/3/12/turetskoe-sudno-narushilo-zapret-ukrainy-i-zashlo-v-yaltinskii-port-32987>). – 2015. – 12.03).

За февраль в Крым не пустили 6,5 тыс. т товаров из Украины

Россельхознадзор в течение февраля вернул в Украину 5485,7 т и 2200 единиц небезопасного импорта растительного происхождения (17,7 %

украинского грузопотока) и 818,3 т животного происхождения (8 % грузопотока) (<http://news.allcrimea.net/news/2015/3/16/za-fevral-v-krym-nepustili-65-tysyach-tonn-tovarov-s-ukrainy-33012>). – 2015. – 16.03).

На границе с Крымом задержаны товары почти на 10 млн грн

Государственная пограничная служба Украины в феврале задержала на границе с Крымом товары на общую сумму почти 10 млн грн.

Как сообщил на пресс-конференции глава ведомства В. Назаренко, в прошлом месяце был перекрыт канал незаконных поставок в Крым продуктов питания. В двух случаях задержаны 14 автомобилей, которые перевозили более 270 т продуктов по поддельным документам и с уклонением от уплаты налогов. По данным фактам начато шесть уголовных производств (<http://news.allcrimea.net/news/2015/3/14/na-granitse-s-krymom-zaderzhany-tovary-pochti-na-10-mln-griven-33104>). – 2015. – 14.03).

За неделю из Украины в Крым ввезли 6 тыс. т овощей и фруктов

Еще тысячу тонн продукции вернули обратно.

За прошедшую неделю с территории Украины в Крым ввезли около 6 тыс. т товаров растительного происхождения.

Так, в Крым поставили чуть больше 4 тыс. т овощей, 1,87 тыс. т фруктов, 62 т круп и 6 т бобов.

Как сообщает пресс-служба Управления Россельхознадзора по Республике Крым и городу Севастополю, свыше тысячи тонн продукции не пропустили на территорию полуострова, поскольку пытались ввезти с нарушениями. Это составило 17,4 % от всего грузопотока (<http://krymedia.ru/society/3373382-zanedelui-uz-ukrainy-v-krym-vvezly-6-tys-tonn-ovoschei-y-fruktoy>). – 2015. – 16.03).

Крымчанам в этом году начнут компенсировать крупные банковские вклады

Во второй половине этого года Фонд защиты вкладчиков планирует осуществить первые выплаты крымчанам, которые имели в украинских банках вклады, превышающие 700 тыс. р. (<http://news.allcrimea.net/news/2015/3/15/krymchanam-v-etom-godu-nachnut-kompensirovat-krupnye-bankovskie-vklady-32780>). – 2015. – 15.03).

В Крыму на базе имущества «Киевстара» и «ТриМоб» создадут нового оператора

На базе «национализированного» имущества «Укртелекома» и «Киевстара» в ближайшее время создадут оператора, предоставляющего услуги фиксированной и мобильной связи.

Об этом на заседании парламентского Комитета по информационной политике, связи и массовым коммуникациям заявил заместитель министра

внутренней политики, информации и связи Крыма С. Доценко (<http://news.allcrimea.net/news/2015/3/14/v-krymu-na-baze-imushestva-kievstara-i-trimob-sozdadut-novogo-operatora-32982>). – 2015. – 14.03).

Соціальна сфера

В Симферополе водители троллейбусов объявили забастовку

Работники предприятия «Крымтроллейбус» в Симферополе утром 4 марта не вышли на маршруты из-за долгов по зарплате. Так называемый «министр транспорта Крыма» А. Цуркин сообщил, что, на предприятии «Крымтроллейбус» возникла задолженность по заработной плате, вызванная перераспределением бюджетных средств (http://ria-m.tv/news/28756/v_simferopole_voditeli_trolleybusov_obyyavili_zabastovku.html). – 2015. – 4.03).

Стационарная связь между Украиной и Крымом все еще недоступна

С украинского материка по-прежнему невозможно дозвониться в Крым. Несмотря на то что стационарную телефонную связь на полуострове практически восстановили, звонки на номера крымских абонентов «Укртелекома» не осуществляются (<http://www.sobytiya.info/news/15/49800>). – 2015. – 5.03).

Крымчане уже думают, как восстановить украинские паспорта

Немало севастопольцев в социальных сетях активно интересуются способами их восстановления украинского внутреннего паспорта, пишет «Пресса Украины».

Вот, к примеру, на наиболее украинофобском интернет-форуме «севастополь.инфо» один пользователь под ником «ЭМ 531» хочет восстановить украинский паспорт.

«Кто знает, как восстановить украинский внутренний паспорт. (По глупости в состоянии эйфории я и мои знакомые повыбрасывали так как поездки в Украину изначально не планировались», – говорится в сообщении.

Ему знающие коллеги сразу же сообщили, что попасть на материковую Украину в него просто так не получится (<http://www.t.ks.ua/krymchane-uzhedumayut-kak-vosstanovit-ukrainskie-pasporta>). – 2015. – 5.03).

Результаты опроса: сегодня бы Крым проголосовал против присоединения

В ходе социологического опроса крымчан выяснилось, что большинство респондентов сегодня проголосовали бы против присоединения Крыма к России.

Журналисты сайта «Крымская правда» провели социологический опрос местного населения, чтобы узнать как изменилась жизнь крымчан в результате

присоединения Крыма к России. Ими было опрошено 3254 человека, сообщает «Європейська Україна» (<http://www.ipnews.in.ua/index.php/2015/03/09/rezultaty-oprosa-segodnya-byi-kryim-progolosoval-protiv-prisoedineniya>). – 2015. – 10.03).

В Крыму детей выгоняют из маршруток из-за украинских удостоверений

Многодетным семьям Крыма пока не выдают удостоверения российского образца, из-за чего водители отказывают таким пассажирам в бесплатном провозе в общественном транспорте.

Кроме того, многие матери получили российские паспорта, в которые не вписаны их дети, из-за чего женщинам отказывают в получении материнского капитала. Чтобы вписать детей в паспорт надо, чтобы свидетельство о рождении было на русском языке. ФМС не ставит штамп в украинское свидетельство (<http://news.allcrimea.net/news/2015/3/10/v-krymu-detei-vygonyajut-iz-marshrutok-izza-ukrainskih-udostoverenii-32791>). – 2015. – 10.03).

Крымчане смогут обменять свое жилье на квартиры в Киеве по принципу «квадрат на квадрат»

Переселенцы из Крыма получили возможность обменять свое жилье на квартиры в Киеве, чтобы обеспечить свои семьи крышей над головой на новом месте. Об этом сообщили в организации «Крымская диаспора», передает местное издание «3652» (<http://novosti.dn.ua/details/246858>). – 2015. – 10.03).

У Крыму вже не раді біженцям з Донбасу

Звільняють з роботи і відмовляються надавати медичну допомогу.

У Крыму відмовляють у лікуванні біженцям з Донбасу через відсутність поліса обов'язкового медичного страхування. Про це розповіла співробітниця Керченського штабу з надання допомоги біженцям з південного сходу України Т. Овчиннікова (<http://vidomosti-ua.com/ukraine/101529>). – 2015. – 10.03).

В Крыму 2 тыс. жителей придется сдать экзамен по русскому языку

Желающим получить рабочий патент, разрешение на временное проживание, вид на жительство необходимо сдать комплексный экзамен на знание русского языка.

В Симферополе на базе института последипломного педагогического образования функционирует локальный центр тестирования на знание русского языка, истории и законов Российской Федерации.

Как рассказала руководитель центра И. Бугаева, в настоящее время в электронную очередь записаны порядка 2 тыс. человек (<http://www.litsa.com.ua/show/a/20951>). – 2015. – 10.03).

Миграционная служба Украины будет проверять, где живут переселенцы

Проверку данных о месте проживания вынужденных переселенцев в Украине обещают проводить без нарушения прав переселенцев. Об этом сообщает пресс-служба Государственной миграционной службы Украины (<http://ru.krymr.com/content/article/26893876.html>). – 2015. – 11.03).

Геноцид! В Крыму отказываются лечить граждан Украины

Медицинские учреждения Крыма отказывают в помощи гражданам без полиса обязательного медицинского страхования (ОМС). На начало февраля полис ОМС не получили 12 % крымчан. В их числе и жители полуострова, не желающие получать российский паспорт.

Как отмечают в организации, с 1 января в Крыму начала работать российская система обязательного медицинского страхования. В результате, крымчан теперь можно разделить на получивших и не получивших полис ОМС (<http://www.from-ua.com/news/341938-genocid-v-krimu-otkazivayutsya-lechit-grazhdan-ukraini.html>). – 2015. – 11.03).

Кримська несподіванка

Головна газета півострова отримала «українські результати» свого інтернет-опитування

Навряд чи редакція сайту «Кримська правда», пропонуючи своїм читачам до річниці референдуму взяти участь в інтернет-опитуванні 5 березня, сподівалася отримати такі результати. Бо на запитання: «Як би ви відповіли на Всекримському референдумі сьогодні?» 64 % респондентів обрали відповідь: «За надання широких повноважень Криму у складі України» (фактично люди проголосували за реанімацію Конституції АРК 1992 р., яку 1995 р. своїм указом скасував Президент України Л. Кучма – переважно за сепаратистські устремління тодішнього кримського президента Ю. Мешкова). На запитання: «Що очікувало б Крим, якби він не став частиною Росії» 58 % відповіли: «Все було б нормально і спокійно». І лише 10 % припустили, що «Була б війна, як на південному сході України». А ще 54 % тих, хто зайшов на сайт газети, написали, що головним винуватцем трагічних подій на Майдані в лютому 2014 р. був В. Янукович, і лише 32 % – нинішня українська влада і уряд США. Участь в опитуванні взяло 4878 осіб (<http://www.umoloda.kiev.ua/number/2621/116/92198>). – 2015. – 11.03).

В Крыму отказываются оплачивать больничные из-за украинских печатей

Жители аннексированного Россией Крыма сталкиваются с проблемой невыплаты денег по больничным, которые продолжают оформлять украинскими печатями.

Об этом сказала заместитель председателя Совета министров Крыма Л. Опанасюк на заседании крымского правительства 11 марта.

«Достаточно много обращений идет (в Совмин. – Ред.) по получению выплат по больничным листам. Начали проверять, оказалось, что на некоторых ставили печать старого, украинского образца. Такие листы не принимаются к оплате», – отметила Л. Опанасюк (<http://ru.krymr.com/content/article/26893448.html>). – 2015. – 11.03).

Украина решила создать телеканал для Крыма

Украинская Национальная телерадиокомпания собирается транслировать через спутник специальный телеканал на территорию Крымского полуострова.

Планируется, что главная редакция, которую будут составлять крымско-татарский и украинский отделы, расположится в Херсоне. Сам проект будет реализован в рамках общественного телевидения, которое вскоре стартует в Украине.

Председатель Национальной телерадиокомпании Украины, З. Аласания, считает, что запуск нового канала на базе Херсонской телерадиокомпании обойдется в 5–6 млн грн, а на его дальнейшую работу нужно будет 2,5–3 млн грн ежегодно. Когда можно будет ожидать появления нового телеканала, глава телерадиокомпании не уточнил (<http://iz.com.ua/ukraina/65726-ukraina-reshila-sozdat-telekanal-dlya-kryma.html>). – 2015. – 12.03).

В «ДНР» хотят запустить автобусное сообщение с Крымом

В самопровозглашенной «Донецкой народной республике» планируют наладить автобусное сообщение с оккупированным Крымом.

Об этом говорится на сайте так называемого Минтранса «ДНР» (<http://ru.krymr.com/content/article/26900775.html>). – 2015. – 14.03).

Резонансні події та надзвичайні ситуації

В Крыму почти 11 тыс. человек остались без света

Шторм обрывает провода и вырывает бигборды.

Из-за шторма около 11 тыс. крымчан в настоящее время остаются без электроснабжения. По информации Минэнерго РФ, на полуострове происходят массовые аварийные отключения в распределительных сетях 6–10 кВ (<http://www.segodnya.ua/regions/krym/v-krymu-pochti-11-000-chelovek-ostalis-bez-sveta-597358.html>). – 2015. – 4.03).

В Симферополе задержали двух человек за украинский флаг

В Симферополе, во время мероприятий, посвященных дню рождения поэта Тараса Шевченко, сотрудники полиции задержали двух человек, развернувших украинский флаг (<http://www.sobytiya.info/news/15/49881>). – 2015. – 11.03).

Главнокомандующий НАТО в Европе: Россия милитаризирует Крым

Россия милитаризирует аннексированный Крым, насыщая его современными вооруженными силами. Об этом заявил главнокомандующий объединенными вооруженными силами НАТО в Европе, американский генерал Ф. Бридлав в эфире телеканала 1+1 в воскресенье, 8 марта, передает Корреспондент.

«То, что мы видим, можно охарактеризовать как милитаризацию Крыма. Россия размещает там современные силы, авиацию, военно-морские силы. Мы видим очень качественные ракетные системы «земля-воздух», которые покрывают радиус в 40% Черного моря, крылатые ракеты, которые покрывают радиус практически всего Черного моря. То есть мы видим, что Крым уже стал плацдармом для дальнейшего применения силы», – сказал он (<http://reporter-ua.com/2015/03/09/glavnokomanduyushchiy-nato-v-evrope-rossiya-militariziruet-krym>). – 2015. – 9.03).

На загибель у Донбас Росія відтепер засилає екс-СБУ

ФСБ у Криму проводить активну роботу з підготовки перекидання на окуповану територію Донбасу зрадників із кримських структур Служби безпеки України, які перейшли на службу у ФСБ навесні минулого року (переважно з підписанням контракту з російською спецслужбою на три роки).

Зокрема, у «добровільно-примусовому порядку» зрадникам із СБУ запропоновано виїхати на територію Ростовської області (РФ) з метою проходження курсу підготовки й подальшої відправки на Донбас для проходження служби в складі створюваних «спецслужб» «ДНР» і «ЛНР» (<http://www.expres.ua/news/2015/03/11/128422-zagybel-donbas-rosiya-zasylyaye-eks-sbu>). – 2015. – 11.03).

Россия заявила о праве размещать ядерное оружие в Крыму

В Министерстве иностранных дел России заявили, что Москва имеет право разместить ядерное оружие в Крыму

Ранее министр иностранных дел России С. Лавров уже заявлял, что Крым является территорией России, поэтому там может быть размещено ядерное оружие.

2 марта С. Лавров заявил, что в Европе по-прежнему остается оперативно развернутое американскими властями ядерное оружие, которое способно достигать территории России (http://ria-m.tv/news/29343/rossiya_zayavila_o_prave_razmeschat_yadernoe_orujie_v_kryimu.html). – 2015. – 11.03).

Россия начала обвинять крымчан в сепаратизме

Самопровозглашенная власть оккупированной АР Крым впервые возбудила дело по статье относительно призывов о нарушении

территориальной целостности России.

По словам правозащитника Д. Макарова, упомянутая статья сформулирована настолько расплывчато, что под нее может попасть любое обсуждение границ России или будущего ее территории. Наказать по этой статье могут лишением свободы на пять лет.

Под эту формулировку попадают и сомнения по поводу правомерности пребывания в России того или иного субъекта. Заметьте, именно высказывания на эту тему, а не вооруженное сопротивление или попытка мятежа.

Возбуждение уголовного дела в Крыму по ст. 280.1 УК России за публикацию «Центра журналистских расследований» – свидетельство прямого вмешательства в свободу выражения взглядов, отметил Д. Макаров.

В Крымской полевой миссии (КПМ) по правам человека возбуждение дела по статье УК России «Публичные призывы к осуществлению действий, направленных на нарушение территориальной целостности Российской Федерации» расценили как новый элемент давления на свободу слова.

Заместитель председателя КПМ О. Скрипник считает, что так называемая власть Крыма не может применять российское законодательство в отношении украинского СМИ. «Центр журналистских расследований» зарегистрирован Министерством юстиции Украины и находится в Киеве, таким образом это украинское СМИ. На каком основании применяется российское законодательство к украинскому СМИ – неясно, так как это нарушает принцип территориальной подсудности, – объяснила она.

Правозащитники убеждены, что применение нормы о так называемом сепаратизме за статью в украинском издании – это давление на свободу слова и преследовании украинских журналистов (http://ria-m.tv/news/29723/rossiya_nachala_obvinyat_kryimchan_v_separatizme.html). – 2015. – 16.03).

Зарубіжні експерти про ситуацію на окупованих територіях

С. Марков

Институт політичних досліджень (РФ)

Фильм «Крым. Путь на Родину», фрагменты из которого были показаны 9 марта по российскому телевидению, ожидаемо был использован на Западе как очередной повод обвинить Россию. «Владимир Путин признался, что отдал приказ о присоединении Крыма», – приблизительно так западные СМИ интерпретировали слова российского президента.

До сих пор Россия предпочитала умалчивать о своём прямом участии в «крымской весне». Почему теперь глава государства решил открыто заявить об этом?

С. Марков: Дело в том, что Путин и политик, и, одновременно, общественный лидер. Как и всякому политику, Путину приходится иногда говорить не всю правду о происходящих событиях. В частности, долгое время

он отрицал участие российских военнослужащих в воссоединении Крыма с Россией. Однако в итоге он сказал правду...

Он прямо сказал, что когда политические террористы, возглавлявшие Майдан, устроили охоту за демократически избранным президентом Украины, он дал команду спасти Януковича от физического уничтожения.

И в процессе операции по спасению президента Украины российское руководство пришло к пониманию, что нельзя оставить на произвол захвативших власть террористов русское население Крыма.

Жителям полуострова кроме как на поддержку России рассчитывать было не на что. Путин предвидел все сложности, которые возникнут при воссоединении с Крымом. Но он понял и то, что это исторический выбор России.

– *Насколько серьёзная опасность грозила русским жителям Крыма?*

С. Марков: Пока Путин не говорит чётко, что Россия спасла крымчан от геноцида. Но в будущем наверняка скажет.

В Крыму могло быть ещё хуже, чем в Донбассе. Счёт бы мог пойти на десятки тысяч убитых. В этом смысле надо понимать, что в Киеве власть захвачена людьми, ненавидящими всё русское. Именно за уничтожение русских на Украине они получают извне мощную поддержку.

– *Возможно ли было в Донбассе повторить то, что произошло в Крыму?*

С. Марков: Я считаю, что не только возможно, но и необходимо. И не только в Донбассе, но и практически во всех регионах Юго-Востока Украины. В Одессе, Харькове, Николаеве, собственно говоря, уже начинались антимайдановские восстания, но они были жестоко подавлены киевской хунтой. Если бы год назад Россия помогла этим регионам так же, как Крыму, нынешней антироссийской власти в Киеве, скорей всего, уже не существовало бы. А ситуация с санкциями была бы немногим тяжелее чем сейчас. Не говоря уже о том, что были бы спасены тысячи человеческих жизней... *(Бескровный путь домой // Свободная пресса (<http://svpressa.ru/politic/article/115130/?rss=1>). – 2015. – 10.03).*

О. Зудін
керівник політологічного департаменту
Центру політичних технологій

Если бы прошел повторный референдум о судьбе Крыма, то его результаты бы не изменились, поэтому полуостров все равно бы воссоединился с Россией. Об этом свидетельствуют результаты социологического опроса.

...Результаты социологических исследований показали, что даже через год после важных событий люди в Крыму сохраняют оптимистичный настрой и совсем не разочаровались в своем выборе. Результаты референдума, если он будет повторен хоть сегодня, останутся прежними: 90 процентов опрошенных полагают, что вхождение Крыма в Россию является правильным решением. Опросом занимался Всероссийский центр изучения общественного мнения (ВЦИОМ).

...По словам А. Зудина, результаты опроса ВЦИОМа закономерны по трем

причинам. Прежде всего, отметил эксперт, это серьезность принятого год назад решения войти в состав России. «Решение крымчан – это гораздо более серьезное решение, чем даже решение человека вступить в брак», – пояснил А. Зудин. Еще одним важным фактором высокого уровня одобрения воссоединения Крыма с Россией, по мнению специалиста, является нынешняя ситуация на востоке Украины. Третьей же причиной высокого уровня доверия является тот факт, что жители Крыма всегда отождествляли себя российской стороной. «Эта причина – самая главная. Даже когда Крым находился в составе Украины, абсолютное большинство жителей продолжали ощущать себя частью России», – сказал политолог, добавив, что «крымчане всегда воспринимали свое пребывание в составе Украины как казус, как аберрацию, с которой они не собирались мириться» (*Жители Крыма уверены в будущем с Россией // N4K.RU (http://n4k.ru/society/43280-krymchane-uvereny-v-budushhem-s-rossiej.html). – 2015. – 10.03).*

А. Окара
політолог

Крым – это точка невозврата, это тот момент, когда Россия перешла от модернизации к мобилизации. Об этом сказал А. Окара.

«...В России образованные люди, а не пропагандисты, убеждают меня, что, мол, Россия “спасла” Крым. Это свидетельствует об общем градусе процесса, когда мозги превращаются в опилки. Крым – это точка невозврата. Это тот момент, когда Россия перешла от модернизации к мобилизации. Это точка невозврата, когда был спущен крючок этой войны», – считает А. Окара (*Для России Крым является точкой невозврата, – российский политолог // Экономические известия (http://news.eizvestia.com/news_abroad/full/251-dlya-rossii-krym-yavlyaetsya-tochkoj-nevozvrata-rossijskij-politolog). – 2015. – 10.03).*

К. Симонов
гендиректор Фонду національної енергетичної безпеки (РФ)

К. Симонов: «Крым нам пока обошелся недорого. Дороже для нас последствия конфликта с Западом. Но возник он вопреки всеобщему заблуждению не из-за Крыма – санкции были бы введены под любым предлогом. Вложений же в полуостров мы еще и не делали, они даже толком не обсчитаны. При разумном подходе Крым, несомненно, может стать любопытным местом для инвестиций»... (*Вам Крым дорог? // Коммерсант (http://www.kommersant.ru/doc/2682479). – 2015. – 9.03).*

О. Шатилов
Центр політичної кон'юнктури Росії

Фильм «Крым. Путь на Родину», фрагменты из которого были показаны 9 марта по российскому телевидению, ожидаемо был использован на Западе как очередной повод обвинить Россию. «Владимир Путин признался, что отдал

приказ о присоединении Крыма», – приблизительно так западные СМИ интерпретировали слова российского президента.

До сих пор Россия предпочитала умалчивать о своём прямом участии в «крымской весне». Почему теперь В. Путин решил открыто заявить об этом?

А. Шатилов: Я думаю, что Владимир Путин, заявляя об участии России в крымских событиях, хочет напомнить как российской, так и зарубежным элитам, что «Крым наш» и мы от него не собираемся отказываться ни в коем случае. Украинское руководство до сих пор публично заявляет о намерении вернуть полуостров. Особенно эти разговоры активизировались на фоне перемирия в Донбассе. Заявление Путина – знак, что Крым Россия не отдаст ни при каких условиях... *(Бескровный путь домой // Свободная пресса (<http://svpressa.ru/politic/article/115130/?rss=1>). – 2015. – 10.03).*

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

А. Шевчишин, ведущий эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине

Спрос на иностранную валюту в марте среди украинцев может снизиться

Реальный спрос на иностранную валюту со стороны населения в ближайшее время может снизиться из-за нехватки гривневой ликвидности и сокращения доходов населения. *На него будут оказывать влияние два фактора. С одной стороны, снижение гривневого ресурса у населения для приобретения валюты на фоне роста инфляции и безработицы. Учитывая плановые повышения затрат на энергоносители, отопление и электроэнергию с апреля, достаточного ресурса для приобретения валюты будет все меньше. С другой стороны, в условиях отсутствия достаточных альтернатив сохранения сбережений покупка валюты, при стабилизации и снижении курса, является для населения достаточно привлекательной. Поэтому, покупки валюты на определенных уровнях могут возобновляться.*

Для активных продаж валюты, накопленной населением, рынок должен стабилизироваться, не под влиянием кредитных средств, а под влиянием экономической и политической стабилизации, при котором гривна станет крепкой валютой, в которой выгодно держать сбережения. Кроме того, необходимо восстановление доверия к банковскому сектору.

«Официальный наличный рынок в марте, вероятно, останется достаточно вялым, в силу сохранения валютных ограничений на разовую покупку и снятие, как это наблюдалось и в феврале. Население будет формировать продажу валюты по необходимости. В итоге, пока не сняты ограничения, предложение на рынке будет преобладать над спросом. Не смотря на стабилизацию межбанковского курса, разница между курсом покупки и продажи остается достаточно высокой, что указывает на

закладываемые банками риски в обменную операцию», – отмечает А. Шевчишин.

Рост потребительских цен в марте может замедлиться, после рекордного скачка в феврале

Потребительская инфляция в марте может составить 0,5–0,8 %, после февральского скачка на рекордные 5,3 %.

Предполагая позитивное решение МВФ по кредиту и стабилизацию валютного курса, продуктовая корзина в марте будет находиться под влиянием смешанных факторов. С одной стороны, загнанные вверх цены необходимо снижать следом за укреплением гривны и резким спадом спроса, однако, с другой стороны, некоторые производители уже запланировали повышение цен на социальные продукты, в частности, на наиболее популярные сорта хлеба на 25–30%. Кроме того, цены производителей пищевых продуктов в феврале выросли на 7,8 %, в то время как продуктовая корзина – на 5,7 %. Это свидетельствует о том, что февральский рост цен еще не в полной мере отразился на динамике инфляции.

«Поддерживать инфляцию в марте будет введение специального импортного сбора в размере 5–10 %, а также повышение цен в секторах ресторанного и отельного бизнеса. Однако основной инфляционный удар стоит ожидать в апреле, когда запланировано повышение тарифов в ЖКХ, цен на газ, электроэнергию, отопление и горячую воду», – прогнозирует А. Шевчишин.

В связи с изменением ориентиров по валютному курсу, более четких ориентиров по изменению цен на услуги монополий и энергоносителей, по мнению эксперта, годовая инфляция может достичь 28 %. Сдерживать рост цен будет сокращение реальных доходов населения и ужесточение монетарной политики.

Огляд валютного ринку

Обзор валютного рынка в Украине за неделю с 10 по 13 марта

Пара евро/доллар на мировых валютных рынках на прошедшей неделе продолжила снижение, обновив минимумы с осени 2003 г. Движение пары, как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, формируется под влиянием ожиданий ужесточения денежно-кредитной политики США уже в июне текущего года, в то время как европейская валюта находится под давлением перехода ЕЦБ в активную фазу стимулирования по модели американского QE. Макроэкономическая статистика США оказывает решающее влияние на ожидания изменения учетной ставки. После неожиданно сильного снижения безработицы в США в феврале вероятность скорого повышения учетной ставки возросла. И даже слабые пятничные данные по розничным продажам в США (в феврале зафиксировано падение на 0,6 % против ожидаемого роста 0,3 %) лишь

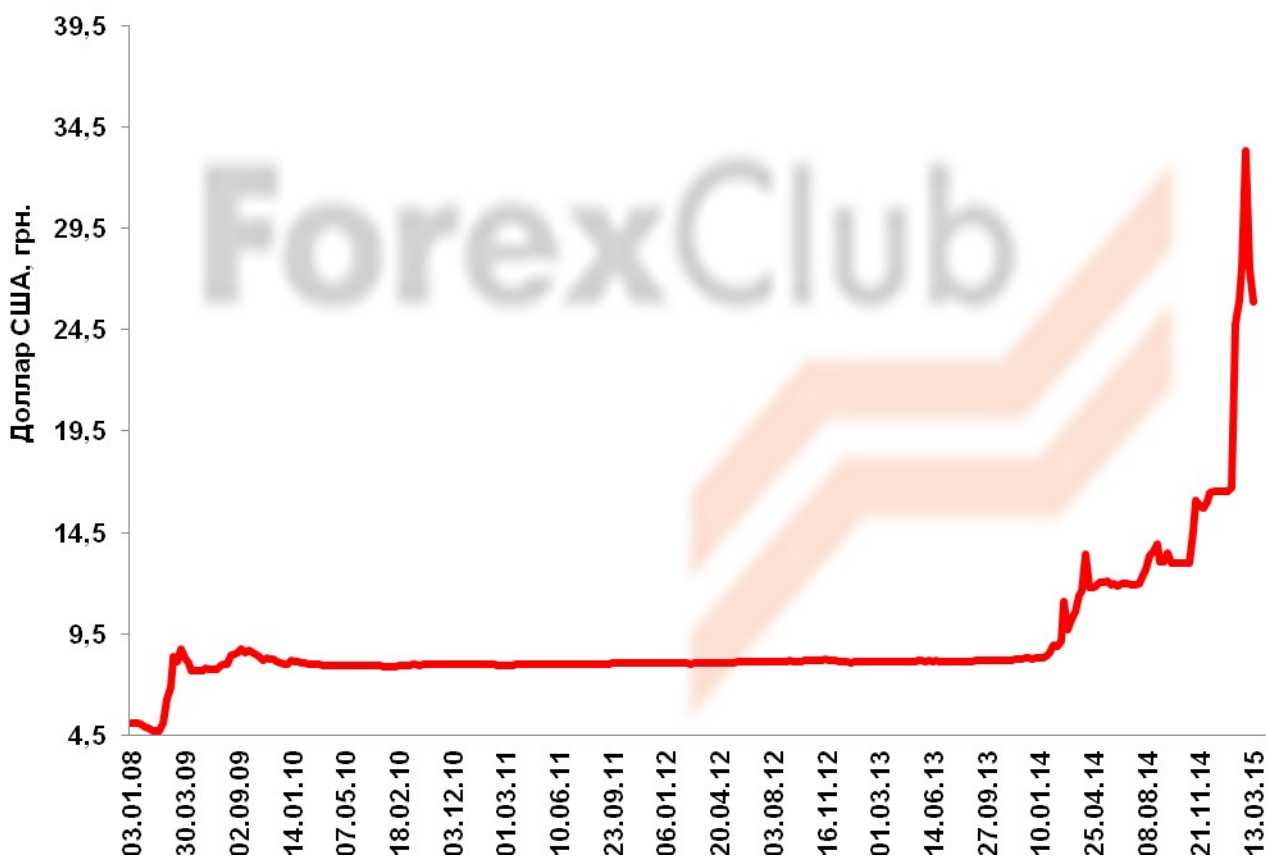
ненадолго сдержали укрепление доллара. Пара евро/доллар закрыла неделю на отметках 1,05, снизившись на 3,0 %.

Межбанковский валютный рынок в Украине провел неделю спокойно, ниже отметки 22 грн за дол. по цене продажи. Главным событием, ожидаемым рынком, было решение МВФ по новой программе финансирования Украины (EFT), пришедшей на замену stand-by. Участники рынка были настроены на позитивное решение, благодаря некоторой стабилизации ситуации на Донбассе и выполнению обязательств перед фондом для начала программы. Программа рассчитана на четыре года объемом 12,348 млрд СПЗ. Первый транш составил порядка 5 млрд дол. и зашел в пятницу. Средства пойдут на счета правительства (54 %) и НБУ (46 %).

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара по итогам недели снизился на 4,6 % грн до 21,65 грн, наличного – на 6,1% до 25,86 грн. Стабилизации курса способствовали жесткие меры НБУ по блокированию и отстранению импортеров, по ограничению гривневой ликвидности.

Средний курс продажи наличного доллара США в Украине

Разница между наличным и безналичным курсом продажи доллара остается существенной – 4,21 грн. Операции на черном рынке остаются альтернативными межбанку ввиду ограничений по покупке валюты.

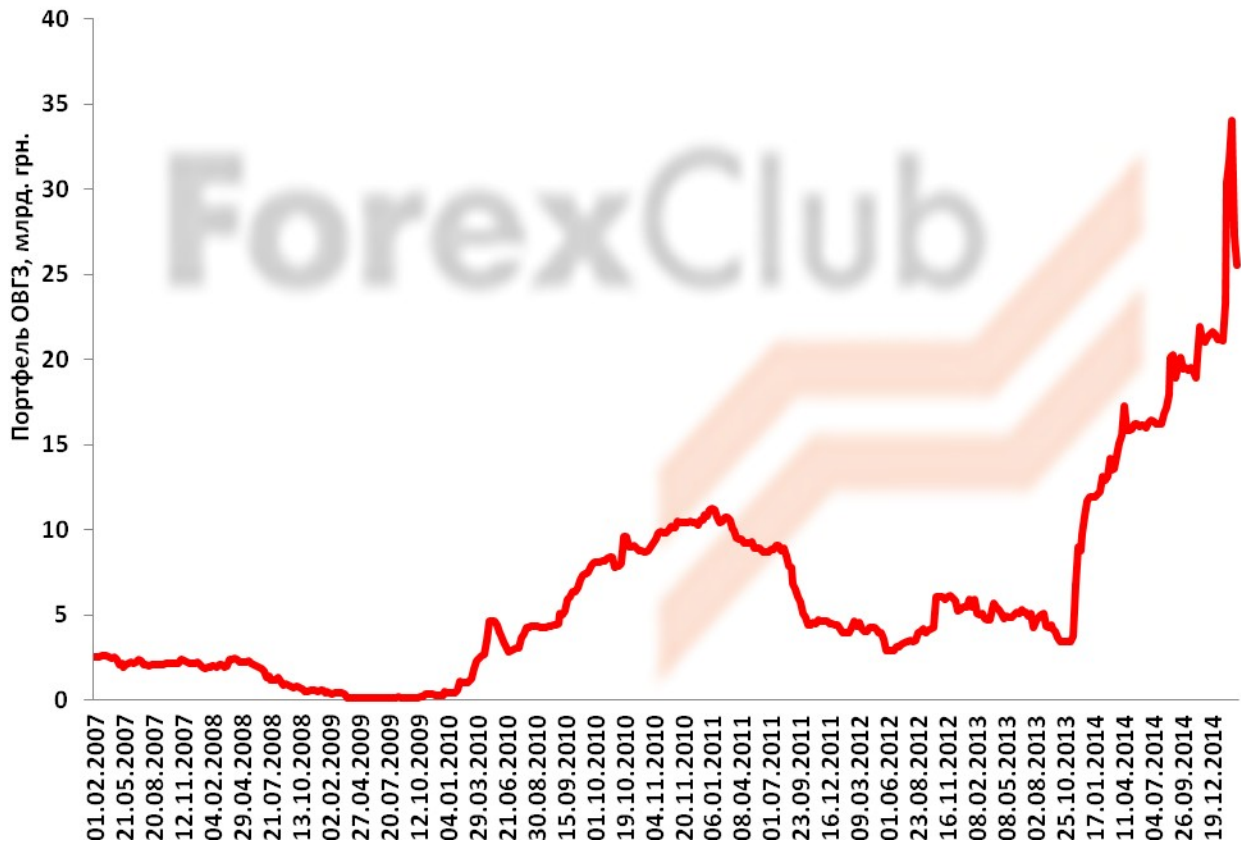
Источник: НБУ, ForexClub

Объем ОВГЗ, принадлежащих нерезидентам, за неделю снизился на 6,2 % до 25,5 млрд грн. С начала года рост замедлился до 18,5 %. Данное снижение может свидетельствовать об оттоке капитала либо спекулятивном характере операции.

Среднесуточный объем торгов на межбанке повысился на 41,1% до 205,8млн дол. НБУ на прошедшей неделе удалось сбалансировать рынок, несмотря на сдерживание покупателей. В тоже время обороты рынка относительно конца 2014 г. остаются низкими.

Портфель ОВГЗ Украины, принадлежащий нерезидентам

Спрос на межбанке будет искусственно сдерживаться НБУ, что будет поддерживать стабильность котировок. Получение кредита МВФ будет выступать сильным компенсатором для валютного рынка, поскольку регулятор будет иметь дополнительный рычаг балансирования рынка. И даже в случае активного выхода покупателей на рынок, регулятор сможет удержать ситуацию, используя выкупленные с начала марта почти 0,58 млрд дол. Данные предположения позволяют ожидать достаточно ровное движение цены продажи на межбанке в диапазоне 21,5–22 грн за дол.

В то же время участники рынка осознают жесткие требования МВФ. Для их выполнения требуется политическая консолидация и проведение реформ в стране. Насколько активно Украина будет продвигаться в выполнении этих реформ, определит участь последующих траншей. Исторически, МВФ переносила уже транши, когда Украина не выполняла взятых на себя обязательств. Поэтому в целом риск отклонений программы от плана и ее выполнения будет сохраняться.

По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, наличный рынок будет торговаться на более высоких уровнях, но будет стремиться к стабилизации. В базовом сценарии ожидается сохранение широкого спреда и нахождение котировок в диапазоне 22,5–26 грн за дол. К уровню 26 грн за дол. будет тяготеть курс продажи.

Евро

Курс продажи безналичного евро на прошедшей неделе снизился на 7,9 % до 22,77 грн, наличного – на 10,4 % до 27,54 грн.

Средний курс продажи наличного евро в Украине

В условиях старта 9 марта стимулирования Европейским центробанком евро продолжит находиться под давлением, в то время как доллар укрепляется в ожидании роста учетной ставки. Средний курс продажи наличного евро в Украине в условиях стабилизации пары евро/доллар будет следовать тенденции изменения наличного доллара. По оценкам аналитиков FOREX CLUB в Украине, средний курс продажи наличного евро может составить 23,5–27грн.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля за прошлую неделю снизился на 6,8 % до 0,358 грн, наличного – на 7,7 % до 0,418 грн. Стабилизация ситуации на российском рынке позволила снизить Центробанком России 13 марта учетную ставку до 14 %. Так, рубль подешевел по отношению к доллару США на 0,7 % до 61,7.

Средний курс продажи наличного российского рубля в Украине

Движение гривни относительно рубля будет формироваться под влиянием динамики курса доллара к гривне. Диапазон колебание курса безналичного рубля может составить 0,36–0,4 грн, наличного – 0,36–0,42 грн.

Моніторинг економічного законодавства

*Підготовлено компанією
«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати · аудитори · податкові консультанти»*

Головні зміни

Постанова НБУ від 03.03.2015 р. № 160

З 04.03.2015 р. діє нова Постанова НБУ, якою головний грошовий регулятор країни продовжує намагатися врегулювати ситуацію на грошово-кредитному ринку України, зокрема його валютному сегменті.

Так, відповідно до положень Постанови № 160 продовжені скорочені строки розрахунків за експортно-імпортними операціями зі 180 до 90

календарних днів. Також незмінною залишилася вимога про обов'язковий продаж на міжбанку 75 % надходжень валютної виручки на користь резидентів. Такий продаж здійснюється без доручення клієнта і виключно на наступний день після зарахування коштів на розподільчий рахунок.

Також Нацбанк продовжив деякі, що раніше діяли, і ввів нові обмеження діяльності банків та фінансових установ:

- протягом дня банк може продати одній особі валюту не більше ніж на 3 тис. грн в еквіваленті;

- перекази за межі України без підтверджуючих документів не можуть перевищувати суму, еквівалентну 15 тис. грн, з підтверджуючими документами – у сумі, еквівалентній 150 тис. грн;

- видача готівки в гривні через каси та банкомати обмежена 150 тис. грн в день на одного клієнта. Це не стосується виплати зарплати, відрядних в межах норм, соціальних та прирівняних до них виплат, а також відшкодування вкладникам Фонду гарантування вкладів фізосіб;

- банк може достроково повертати валютні вклади в гривні за власним курсом на день проведення операції;

- банкам забороняється надавати клієнтам гривневі кредити (в тому числі за відкритими кредитними лініями і шляхом пролонгації раніше наданих кредитів), якщо в забезпечення по ним надаються майнові права на грошові кошти в іноземній валюті, розміщені на рахунках у банках;

- видача іноземної валюти з поточних та депозитних рахунків клієнтів через каси та банкомати обмежена 15 тис. грн в еквіваленті на добу на одного клієнта;

- банк не має права купувати валюту за дорученням клієнта-резидента (крім фізособи), за наявності у нього валюти на поточних і депозитних рахунках. Такий клієнт-резидент виконує зобов'язання у валюті за рахунок наявних у нього коштів в іноземній валюті. Зазначене не поширюється на випадки, коли загальна сума коштів у валюті на рахунках клієнта менше 10 тис. дол. США в еквіваленті;

- банки зобов'язані формувати та подавати НБУ реєстр купівлі (перерахування) валюти за дорученням клієнтів на день отримання від клієнта заяви про купівлю іноземної валюти/платіжного доручення.

Якщо сума заявки на купівлю валюти дорівнює або перевищує еквівалент 50 тис. дол. США, то банк подає разом з реєстром відскановані копії документів, які є підставою для здійснення цих операцій. Інформація за заявами про купівлю валюти менше 50 тис. дол. США подається в реєстрах в узагальненому вигляді.

Постанова НБУ від 02.03.2015 р. № 154

З метою стабілізації курсу гривні Нацбанк продовжує вводити обмеження на валютному ринку. Так, відтепер облікова ставка НБУ підвищена до 30 %.

Як наголошується в постанові, разом із застосуванням жорстких адміністративних заходів на валютному ринку Нацбанк має намір активно застосовувати процентну політику для стримування девальваційного тиску на

гривню.

Враховуючи це, регулятор підвищує процентні ставки за своїми операціями і готовий здійснювати таке підвищення при необхідності й надалі для підтримки внутрішньої вартості національної грошової одиниці.

**Постанова діє до 03.06.2015 р. Постанова НБУ від 03.03.2015 р. № 161
Лист НБУ від 26.02.2015 р. № 28-211/12780**

При оформленні заявки на покупку валюти на міжбанку необхідно додатково надавати довідку з ДФСУ про відсутність заборгованості зі сплати податків і зборів.

Відповідні вимоги регулятора викладені в постанові № 161 та зазначеному листі.

Як зазначається авторами листа, для запобігання відпливу капіталу за кордон НБУ має право запитувати і отримувати від банку копії додаткових документів, необхідних для з'ясування обставин щодо конкретної угоди, інформація про яку була представлена у відповідному реєстрі. У цьому випадку уповноважений банк не може здійснювати таку операцію до моменту отримання окремого підтвердження НБУ.

Для зменшення тиску на валютний ринок України та посилення фінансової дисципліни клієнтів банків кожен пакет документів, поданий для підтвердження можливості купівлі та перерахування іноземної валюти за імпорнтними операціями, повинен містити довідку ДФСУ про відсутність заборгованості зі сплати податків.

Податки і збори

Податок на додану вартість

Роз'яснення ГУ ДФС у Дніпропетровській обл. від 06.03.2015 р.

ГУ ДФС у Дніпропетровській області у своєму роз'ясненні зазначило про те, що платники, які не включили податкові накладні, складені до 01.01.2015 р., до складу податкового кредиту відповідних періодів, можуть реалізувати своє право на формування податкового кредиту виключно шляхом подання уточнюючих розрахунків за відповідні звітні періоди, з урахуванням вимог п. 198.2 ПКУ.

Лист ДФСУ від 02.03.2015 р. № 7012/7/99-99-19-03-02-17

ДФСУ вважає, що оскільки дія постанови КМУ від 12.01.2011 р. № 15, якою затверджено переліки відходів та брухту чорних і кольорових металів, операції з постачання яких тимчасово звільнялися від оподаткування ПДВ, обмежувалась періодом до 2014 р., а нова постанова ще не прийнята, то операції з постачання, у тому числі операції з імпорту, відходів та брухту чорних і кольорових металів, що здійснювалися (ються) суб'єктами господарювання з 01.01.2015 р. і до дати набрання чинності відповідним нормативно-правовим актом уряду, підлягають оподаткуванню ПДВ за ставкою

20 %.

Закон України від 13.02.2015 р. № 206-VIII

Цим законом внесено зміни до ПКУ, якими уточнено, що від оподаткування ПДВ звільняються операції з постачання (передплати) та доставки періодичних видань друкованих ЗМІ (крім видань еротичного характеру) вітчизняного виробництва, підготовки (літературне, наукове і технічне редагування, коригування, дизайн та верстка), виготовлення (друк на папері чи запис на електронному носіїві), розповсюдження книжок, у тому числі електронного контенту (крім видань еротичного характеру) вітчизняного виробництва, учнівських зошитів, підручників та навчальних посібників, словників українсько-іноземної або іноземно-української мови вітчизняного виробництва на митній території України.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

ДФСУ роз'яснила, що оскільки документи, які підтверджують витрати, здійснені підзвітною особою під час відрядження або виконання окремої цивільно-правової дії за дорученням та за рахунок податкового агента платника податку, подаються разом зі Звітом про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт, то датою отримання податкової накладної та інших документів, що дають право на формування податкового кредиту без отримання податкової накладної, буде вважатися дата складання такого Звіту.

Після прийняття рішення про затвердження Звіту керівником платника податку (податковим агентом) суми ПДВ, вказані в податкових накладних та інших зазначених документах, можуть бути зараховані до складу податкового кредиту за умови виконання інших вимог щодо формування податкового кредиту.

Податок на прибуток

Лист ДФСУ від 02.03.2015 р. № 7023/7/99-99-19-02-02-17

З 01.01.2015 р. змінено порядок оподаткування неприбуткових організацій.

Так, не є платниками податку на прибуток:

- 1) бюджетні установи;
- 2) громадські об'єднання, політичні партії, релігійні, благодійні організації, пенсійні фонди, метою яких не може бути отримання і розподіл прибутку серед засновників, членів органів управління, інших пов'язаних з ними осіб, а також серед працівників таких організацій.

Такі установи та організації не є платниками податку на прибуток тільки після їх внесення до Реєстру неприбуткових організацій та установ в установленому порядку.

До внесення змін до Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій, починаючи з 01.01.2015 р., установи та організації, внесені станом на 31.12.2014 р. до Реєстру та включені до переліку установ та організацій, зазначеного у пп. 133.1.1 ПКУ, а також відповідають умовам, встановленим

абзацом 2 цього підпункту (метою яких не може бути одержання і розподіл прибутку серед засновників, членів органів управління, інших пов'язаних з ними осіб, а також серед працівників таких організацій), продовжують використовувати статус неприбутковості.

Податок на доходи фізичних осіб

Лист ДФС від 24.02.2015 р. № 6187/7/99-99-17-03-01-17

У даному листі ДФС зазначила, що застосовувати понижувальний коефіцієнт з ЄСВ зможуть лише ті платники, які вели діяльність і нараховували зарплату протягом усього 2014 р. Тобто створені у 2014 р. підприємства не можуть скористатися правом на застосування понижувального коефіцієнту.

Крім того, у листі зазначено, що для визначення середньої зарплати по підприємству за певний місяць 2015 р. потрібно загальну нараховану зарплату, на яку нараховано ЄСВ, поділити на кількість працівників, яким вона нарахована.

Для визначення середньої зарплати по підприємству за 2014 р., потрібно розділити загальну нараховану зарплату, на яку нараховується ЄСВ за рік, на середню кількість працівників, яким нараховувалася заробітна плата у 2014 р., та на 12 місяців.

Законопроект від 23.02.2015 р. № 2213

Цим законопроектом передбачається звільнення від оподаткування ПДФО благодійних організацій (їх філій, представництв) за встановленим КМУ переліком, які матимуть право надавати благодійну допомогу без оподаткування у будь-якому розмірі громадянам, які мешкають (мешкали) на території проведення АТО, а також в АРК, та/або вимушено покинули місце проживання населених пунктів, де проводиться (проводилася) АТО та територію АРК, та які взяті на облік в органах соціального захисту населення України.

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

Постанова КМУ від 04.03.2015 р. № 81

КМУ на період проведення АТО для працівників держпідприємств, установ і організацій, які переміщуються з районів проведення АТО, призупинив дію обмеження щодо тривалості роботи за сумісництвом, обов'язку брати відпустку на роботі за сумісництвом одночасно з відпусткою за основним місцем роботи та заборони на працю за сумісництвом керівників держпідприємств.

Прес-служба ДФСУ від 03.03.2015 р.

ДФСУ зазначила, що вимоги щодо нарахування ЄСВ не менше мінімального розміру не стосуються:

- винагород за ЦПД;
- заробітної плати з джерела не за основним місцем роботи;

- заробітної плати працівника інваліда, який працює на підприємстві, установі або в організації, де застосовується ставка 8,41%;
- заробітної плати працівників підприємств та організацій всеукраїнських громадських організацій інвалідів, зокрема товариств УТОГ та УТОС, у яких кількість інвалідів становить не менш як 50 % загальної чисельності працюючих, і за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить не менш як 25 % та суми витрат на оплату праці встановлюється у розмірі 5,3 % бази нарахування ЄСВ;
- заробітної плати працівників підприємств та організацій громадських організацій інвалідів, у яких кількість інвалідів становить не менш як 50% загальної чисельності працюючих, і за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить не менш як 25 % та суми витрат на оплату праці встановлюється у розмірі 5,5 % бази нарахування ЄСВ для працюючих інвалідів.

Закон України від 02.03.2015 р. № 213-VIII

Законом передбачено:

- поетапне підвищення на п'ять років пільгового пенсійного віку для жінок, а також підвищення на п'ять років страхового (а за окремими професіями – також спеціального стажу) для осіб, які мають право на пенсії за роботу в шкідливих і особливо шкідливих умовах праці та на пенсію за вислугу років;
- обмеження пенсій працюючим суддям, прокурорам;
- пенсії працюючим пенсіонерам виплачуватимуться у розмірі 85 %, але не менше розміру прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність;
- особам у період роботи на посадах, які дають право на призначення спеціальних пенсій (народні депутати, державні службовці та прирівняні до них особи, судді, прокурори та ін.), призначені відповідно до чинного законодавства України пенсії виплачуватись не будуть.

Лист ФСС з ТВП від 28.01.2015 р. № 2.4-15-171

ФСС з ТВП у листі відмітив, що, починаючи з 01.01.2015 р., жінки, які мали статус постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи 4 категорії, мають право на отримання відпустки по вагітності та пологах тривалістю 126 календарних днів, а не 180 календарних днів, як то було раніше.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

ДФС зазначили, що при допущенні помилки в таблицях 1–3 додатка 5 звіту щодо сумм нарахованого ЄСВ фізичній особі — підприємцю необхідно після проведеної звірки подати до контролюючих органів звіт згідно з таблицею 3 додатка 6 звіту. При цьому якщо звіт подається за декілька років одночасно, формується один титульний аркуш і окремо таблиця 3 додатка 6 за кожний рік.

Єдиний податок

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

На запитання щодо подання податкової декларації платником ЄП четвертої групи с/г товаровиробником, якщо земельні ділянки, що перебувають у власності та/або користуванні такого с/г товаровиробника, у тому числі на умовах оренди, розташовані лише в межах території одного органу місцевого самоврядування за місцезнаходженням платника податку, повідомлено, що такий с/г товаровиробник подає до контролюючого органу за своїм місцезнаходженням (місцем перебування на податковому обліку) звітну податкову декларацію платника ЄП четвертої групи, яка одночасно є звітною та загальною.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

На запитання щодо можливості новоствореній ЮО обрати ставку ЄП, встановлену для третьої групи, яка передбачає сплату ПДВ, повідомлено таке:

а) для третьої групи платників єдиного податку відсоткова ставка єдиного податку встановлюється у розмірі:

– 2 % доходу – у разі сплати ПДВ згідно з ПКУ;

– 4 % доходу – у разі включення ПДВ до складу ЄП.

б) новостворена ЮО може обрати ставку ЄП, що передбачає сплату ПДВ (третья група 2 %), лише після здійснення реєстрації платником ПДВ, а саме – новостворена ЮО може зареєструватися з дня державної реєстрації як платник ЄП третьої групи зі ставкою 4 %, не пізніше ніж за 15 днів до початку наступного кварталу подати заяву про перехід на сплату ЄП за ставкою 2 % (для третьої групи) та подати заяву на реєстрацію платником ПДВ.

Лист ДФСУ від 14.02.2015 р. № 4968/7/99-99-15-03-01-17

ДФС України розглянула питання терміну сплати платниками ЄП четвертої групи с/г товаровиробниками нарахованих сум ЄП і дійшла до висновку, що у зв'язку з відсутністю затвердження форми податкової декларації з ЄП для платників податку четвертої групи, рекомендовано використовувати форму Податкової декларації з фіксованого с/г податку, затверджену Наказом Міністерства доходів і зборів України від 30.12.2013 р. № 864.

Так як форма податкової декларації з фіксованого с/г податку передбачає щомісячні нарахування, пропонується платникам податку протягом I кварталу 2015 р. сплачувати нараховані суми у строки, передбачені для сплати фіксованого с/г податку.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

Прес-служба Асоціації платників податків України

Асоціація платників податків України розглянула питання запровадженого Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 р.

№ 71 мораторію на здійснення у 2015–2016 рр. перевірок підприємств, установ, організацій, фізичних осіб-підприємців з обсягом доходу до 20 млн грн та зазначила, що обмеження права фіскальних органів на проведення з 01.01.2015 р. перевірок не поширюється на:

- перевірки суб'єктів господарювання, що ввозять на митну територію України та/або виробляють, та/або реалізують підакцизні товари;
- перевірки дотримання норм законодавства з питань наявності ліцензій;
- перевірки повноти нарахування та сплати ПДФО, ЄСВ, відшкодування ПДВ.

Отже, виключно із зазначених вище підстав та при дотриманні вимог п. 80.2 ПКУ контролюючі органи можуть проводити фактичні перевірки суб'єктів господарювання з річним обсягом доходів до 20 млн грн.

Лист ДФСУ від 10.02.2015 р. № 4315/7/99-99-22-07-03-17

ДФСУ роз'яснила питання розширення сфери застосування РРО підприємствами, які надають послуги (перукарні, салони краси, спортивні клуби, хімчистки, сервісні центри з ремонту побутової техніки тощо), що на її думку сприятиме захисту прав споживачів у разі отримання недоброякісних послуг і створить можливість звернення до судових органів для захисту прав, унеможливить обіг контрафактних і контрабандних товарів та забезпечить належний контроль обігу готівки.

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

На запитання щодо застосування штрафних (фінансових) санкцій до податкового агента, якщо під час подання уточнюючого податкового розрахунку за ф. 1ДФ додаються рядки стосовно виплачених доходів, які не підлягають оподаткуванню у джерела виплати, що не призводить до зменшення та/або збільшення податкових зобов'язань платника податку та не відбувається зміна платника повідомлено, що штрафні (фінансові) санкції до такого податкового агента не застосовуються з огляду на п.119.2 ПКУ (штрафи не застосовуються у випадках, коли недостовірні відомості або помилки у податковій звітності про суми доходів, нарахованих (сплачених) на користь платника податків, суми утриманого з них податку, виникли у зв'язку з виконанням податковим агентом вимог п. 169.4 ПКУ та були виправлені відповідно до вимог ст. 50 ПКУ).

Запитання – відповідь, розміщене на ЗІР

На запитання щодо права суб'єкта господарювання подати уточнюючу декларацію (розрахунок) під час проведення контролюючим органом камеральної перевірки, якщо він не отримав акт про проведення такої перевірки повідомлено, що:

- за результатами камеральної перевірки у разі встановлення порушень складається акт у двох примірниках, який підписується посадовими особами такого органу, які проводили перевірку, і після реєстрації у контролюючому органі вручається або надсилається для підписання протягом трьох робочих днів платнику податків у порядку, визначеному ст. 42 ПКУ (п. 86.2 ПКУ);

– відповідно до п. 50.1 ПКУ у разі якщо у майбутніх податкових періодах (з урахуванням строків давності, визначених ст. 102 ПКУ) платник податків самостійно (у тому числі за результатами електронної перевірки) виявляє помилки, що містяться у раніше поданій ним податковій декларації (крім обмежень, визначених цією статтею), він зобов'язаний надіслати уточнюючий розрахунок до такої податкової декларації за формою чинного на час подання уточнюючого розрахунку;

– з урахуванням вищевикладеного зроблено висновок про можливість суб'єкту господарювання подати уточнюючу декларацію (розрахунок) під час проведення контролюючим органом камеральної перевірки.

Ліцензії, патенти, дозволи

Повідомлення Мінагрополітики від 03.03.2015 р.

Мінагрополітики повідомляє, що вимоги оформляти і надавати карантинні сертифікати – незаконні, оскільки обов'язковий принцип отримання карантинного сертифіката скасований, Держсільгоспінспекцію ліквідовано, Держветфітослужбу реорганізовано.

Постановою Кабміну № 42 «Про деякі питання дерегуляції господарської діяльності» від 28.01.2015 р. спрощено процедуру фітосанітарної експертизи, зокрема, скорочено час її проведення з 5 діб до 24 годин. Також скасовано обов'язковий карантинний сертифікат на зерно та олійні культури. Діє добровільний принцип.

Повідомлення Мінінфраструктури від 02.03.2015 р.

Державна інспекція України з безпеки на наземному транспорті повідомляє автомобільним перевізникам, що з 10.03.2015 р. приймання заяв та видача ліцензійних карток, які додаються до ліцензії на здійснення господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів і небезпечних вантажів, здійснюватиметься територіальними органами Укртрансінспекції.

Видача ліцензійних карток суб'єктам господарювання, які зареєстровані в Донецькій, Луганській, Київській областях та м. Києві, здійснюватиметься в апараті Укртрансінспекції за адресою: м. Київ, проспект Перемоги, 57.

Крім того, дана постанова скасовує надмірне адміністрування в сфері обігу пестицидів і агрохімікатів, зокрема, ліцензування експорту та імпорту, спрощує порядок проведення державних випробувань, реєстрації та перереєстрації.

Будь-які вимоги з боку контролюючих органів, які порушують дію постанови, не мають юридичної сили.

Фінансовий моніторинг

Лист НБУ від 12.03.2015 р. № 29-209/16284

НБУ роз'яснив нюанси застосування вимог постанови від 03.03.2015 р. № 160 про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках.

Роз'яснено, що загальна сума коштів в іноземній валюті на рахунках

клієнта на дату подання заяви про купівлю іновалюти визначається виходячи з залишку коштів на рахунках клієнта на початок поточного операційного дня (без урахування сум, що надійдуть на рахунки клієнта протягом дня) і без урахування:

– суми купленої клієнтом іноземної валюти, але не використаної ним у встановлений законодавством строк;

– суми невиконаних платіжних доручень клієнта, включених до відповідного реєстру, і представлених у НБУ до дати подання заяви про купівлю іновалюти;

– суми грошових коштів клієнта, на які накладено арешт.

Клієнт зобов'язаний надати банку додаткову інформацію про наявність зазначених вище коштів на його рахунках в уповноважених банках.

НБУ також повідомив, що операція клієнта, інформація про яку була включена банком в реєстр, і для здійснення якої планувалася купівля іноземної валюти, може бути виконана клієнтом за рахунок власних коштів в іноземній валюті без повторного включення інформації про переведення цих коштів до реєстру.

Пакет документів, що подається для підтвердження можливості як купівлі, так і перерахування іноземної валюти за межі України, повинен додатково містити, зокрема, довідку ДФС про відсутність у клієнта заборгованості зі сплати податків та зборів. Нацбанк підкреслив, що ця вимога постанови № 160 стосується лише випадків подання банком документів в НБУ за операціями з імпорту товарів, сума заяви/платіжного доручення за якими дорівнює або більша еквіваленту 50 тис. дол. на дату цієї заяви/платіжного доручення.

Рішення НКЦПФР від 03.03.2015 р.

НКЦПФР внесла зміни до Ліцензійних умов провадження депозитарної діяльності та клірингової діяльності. Зокрема, введено поняття «форс-мажорні обставини». Також встановлені вимоги до осіб, які займають посади головних бухгалтерів (або на яких покладено ведення бухгалтерського обліку), а саме – їх відповідність вимогам до головних бухгалтерів профучасників ринку ЦП. Також відкориговані вимоги до осіб, які здійснюють клірингову діяльність.

Облік та звітність

Лист Мінфіну від 13.01.2015 р. № 31-11410-08-10/699

Змінилася ціна поставки: що з первинними документами?

Зміна ціни оприбуткованих активів може бути оформлена окремим первинним документом за формою розробленою підприємством з додержанням вимог законодавства, зокрема, щодо наявності обов'язкових реквізитів. Таким первинним документом може бути акт про встановлення нової ціни, що на підставі змін до договору (або інших підстав зміни ціни) складається комісією підприємства і затверджується його керівником. Також підставою для відображення зміни ціни активів у реєстрах бухгалтерського обліку може бути розпорядчий акт керівника підприємства, виданий у межах компетенції та відповідно до законодавства.

Прес-служба ГУ ДФС у Тернопільській області

У ДФС відповіли на запитання: як звітувати при переході зі спрощеної на загальну систему оподаткування.

Коли особа реєструється на облік контролюючим органом як платник податку протягом податкового (звітного) року, податковий (звітний) рік розпочинається з дати, на яку припадає початок такого обліку, і закінчується останнім календарним днем такого податкового (звітного) року (пп. 137.4.2 ПКУ).

Платники податку, які зареєстровані протягом звітного (податкового) року (новостворені), сплачують податок на прибуток на підставі річної податкової декларації за період діяльності у звітному (податковому) році та не сплачують авансовий внесок (п. 57.1 ПКУ).

Тож платники єдиного податку, які з 1 січня поточного року або пізніше переходять на загальну систему оподаткування, сплачують податок на прибуток на підставі податкової декларації за базовий звітний (податковий) рік, який для них починається з дати переходу на загальну систему та закінчується 31 грудня такого року.

Державні закупівлі

Наказ Мінекономіки від 23.02.2015 р. № 158

Перелік товарів, що можуть закуповуватися за рамковими угодами, доповнено такими позиціями:

- продукти хімічні різноманітні;
- продукти харчові готові гомогенізовані для дитячого та дієтичного харчування;
- пальне рідинне та газ; оливи мастильні;
- газ нафтовий та інші газоподібні вуглеводні, крім природного газу;
- гравій та пісок;
- бітум і асфальт природні; асфальтити та асфальтові породи;
- вироби мінеральні неметалеві, інші.

Галузі і сфери діяльності

Фінансові послуги

Лист НБУ від 03.03.2015 р. № 50-03020/13659

У вказаному листі НБУ роз'яснив, що банки продовжують використовувати довіреність за зразком скасованого бланка до внесення змін до нормативно-правових актів НБУ.

Нормативно-правовими актами Нацбанку передбачалося використання банками довіреності за формою, визначеною наказом № 99, для отримання в територіальному управлінні готівки. У зв'язку з цим, НБУ звернувся до Мінфіну з запитом про надання роз'яснення щодо порядку застосування довіреності (визначення типової форми довіреності, порядку її оформлення та

реєстрації).

Міністерство фінансів повідомило, що використання скасованого зразка бланка довіреності (типова форма № М-2) законодавством не заборонено.

Об'єкти правовідносин

Земля

Закон України від 05.03.2015 р.

Законом встановлено, що нотаріус під час вчинення нотаріальних дій щодо земельної ділянки (крім посвідчення заповіту) здійснює пошук у Державному земельному кадастрі відомостей про зареєстровану земельну ділянку та за його результатами за допомогою програмного забезпечення формує витяг з ДЗК про земельну ділянку, перший примірник якого залишається у справі нотаріуса.

Державна реєстрація похідного речового права на земельну ділянку сільськогосподарського призначення, право власності на яку виникло та оформлено в установленому порядку до 01.01.2013 р., здійснюється одночасно з державною реєстрацією права власності на таку земельну ділянку на підставі заяви, поданої власником чи набувачем відповідного похідного права (уповноваженою ними особою).

Постанова ВСУ від 11.02.2015 р. № 6-2цс/15

Викладена в постанові правова позиція ВСУ зводиться до того, що за загальним правилом ч. 4 ст. 120 Земельного кодексу України особа, яка набула права власності на частину будівлі чи споруди, стає власником відповідної частини земельної ділянки на тих самих умовах, на яких вона належала попередньому власнику, якщо інше не передбачено у договорі відчуження нерухомості.

При цьому право власності на земельну ділянку у набувача нерухомості виникає одночасно із виникненням права власності на зведені на земельній ділянці об'єкти. Це правило стосується й випадків, коли право на земельну ділянку не було зареєстроване одночасно з правом на нерухомість, однак земельна ділянка раніше набула ознак об'єкта права власності.

Запитання – відповідь, розміщені на ЗІР

ДФСУ роз'яснила, що юридичні особи - власники земельних ділянок, що є платниками єдиного податку, не є платниками земельного податку, незалежно від того, з якими показниками вони подають розрахунки про сплату єдиного податку. Тобто вказані особи не є платниками земельного податку у разі тимчасового припинення господарської діяльності.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщені на ЗІР

ДФСУ роз'яснила, що якщо фізична особа проживає в одному населеному пункті, а земельна ділянка (будівля, приміщення) розташована в іншому населеному пункті, то для отримання інформації щодо плати за землю такому платнику необхідно звернутися до контролюючого органу за

місцезнаходженням земельної ділянки.

Нерухомість

Наказ Мінбуду від 06.02.2015 р. № 16

Наказом затверджені зміни до Норм часу та матеріально-технічних ресурсів, норм обслуговування для робітників при утриманні будинків, споруд і прибудинкових територій, затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 25.12.2013 р. № 603.

Рекомендований перелік і періодичність надання послуг з утримання прибудинкових територій та з прибирання у житлових будинках, гуртожитках та службових приміщеннях може бути змінено залежно від місцевих природно-кліматичних умов органами місцевого самоврядування.

Норми обслуговування для робітників, зайнятих утриманням будинків, споруд та прибудинкових територій, визначаються суб'єктами господарювання виходячи з норм часу на виконання відповідних робіт, їх обсягів та періодичності виконання.

Праця

Постанова КМУ від 04.03.2015 р. № 81

На працівників державних підприємств, установ і організацій, які переміщені з районів АТО, не поширюються обмеження щодо роботи за сумісництвом (тривалість робочого часу не більше половини місячної норми, надання відпустки лише разом з відпусткою за основним місцем роботи, заборона на сумісництво для посадових осіб).

Лист Мінсоцполітики від 05.12.2014 р. № 520/06/186-14

Обмеження щодо звільнення працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, поширюються на звільнення працівників з ініціативи роботодавця.

Припинення дії трудового договору у зв'язку з закінченням строку його дії (навіть у межах одного року, протягом якого за мобілізованою особою зберігається посада) є правомірним.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА³

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: К. Лопатюк

Підвищення тарифів: вірне рішення чи вимагання?

Ситуація, що склалася на сьогодні в країні викликає як мінімум

³ Збережено стиль і граматику оригіналу

занепокоєння, а як максимум паніку серед населення та бізнесу. На жаль, навіть така криза не заважає окремим особам збагачуватися за рахунок громадян, яких ставить у безвихідне становище. Це стосується й підвищення тарифів на проїзд в транспорті. На моє запитання на підставі чого з 27 лютого 2015 року підвищився проїзд до 15 гривень в міжміському сполученні м. Київ – м. Васильків, я не отримала жодної обґрунтованої відповіді, тому вирішила дослідити це питання ґрунтовно.

Чи прозоро та обґрунтовано підвищують тарифи перевізники? Чим відрізняється автобус від маршрутного таксі або мікроавтобуса та чи впливає це на ціноутворення? На підставі чого може відбутися підвищення тарифів?

Для того щоб дати відповідь на перше запитання, необхідно відповісти на наступні два, та з відповідей зробити висновок.

Відповідно до Закону України «Про автомобільний транспорт» автобус – це транспортний засіб, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів з кількістю місць для сидіння більше ніж дев'ять з місцем водія включно. Щодо маршрутних транспортних засобів (транспортних засобів загального користування), то відповідно до Постанови КМУ «Про Правила дорожнього руху» від 10.10.2001 № 1306, ними є автобуси, мікроавтобуси, тролейбуси, трамваї і таксі, що рухаються за встановленими маршрутами та мають визначені місця на дорозі для посадки (висадки) пасажирів. Згідно з згаданою постановою мікроавтобус – це одноповерховий автобус з кількістю місць для сидіння не більше сімнадцяти з місцем водія включно.

Тобто під поширеним поняттям «маршрутка» слід розуміти ніщо інше ніж «мікроавтобус». Звичайно, деякі є не «мікро», а звичайними автобусами, все це залежить виключно від того скільки в них обладнано місць для сидіння. Щодо поняття маршрутне таксі, то воно взагалі не має законодавчого визначення. Можна зробити висновок, що це поняття не передбачене жодним чином, а є лише висловленням, яке стало актуальним та широковживаним.

Щодо другого питання, а саме, на підставі чого може відбутися підвищення тарифів, слід вказати наступне. Питання транспорту взагалі, та підвищення тарифів на транспорт зокрема, регулюється чималою кількістю нормативно-правових актів. Деякі з них регулюють саме підвищення тарифів.

Згідно з статтею 5 Закону України «Про автомобільний транспорт» тарифи на перевезення автомобільним транспортом підлягають державному регулюванню, яке здійснюється центральними та місцевими органами виконавчої влади, державними органами управління автомобільним транспортом, органами місцевого самоврядування.

Відповідно до статті 10 цього Закону тарифна політика на автомобільному транспорті сприяє, зокрема, стимулюванню конкуренції та появі нових суб'єктів господарювання, які належать до автомобільного транспорту.

До того ж як зазначено в оглядовому листі Вищого господарського суду України від 25.11.2009 р. № 01-08/627, саме органи державної влади уповноважені встановлювати граничні тарифи на перевезення пасажирів маршрутами загального користування, і ці граничні тарифи відображають економічно обґрунтовано вартість зазначених послуг. До відома, згідно з

Конвенцією про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу від 09.10.1997 «маршрутом» є встановлений шлях проходження автотранспортного засобу між визначеними пунктами.

Законом України «Про автомобільний транспорт» автобусний маршрут загального користування визначено як автобусний маршрут, на якому здійснюють регулярні пасажирські перевезення.

У вищезгаданому Законі України «Про автомобільний транспорт» передбачено, що реалізація єдиної тарифної політики передбачає затверджену центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, методику розрахунку тарифів за видами перевезень.

В даному випадку йде мова про Методику розрахунку тарифів на послуги пасажирського автомобільного транспорту, затверджену наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 17 листопада 2009 р. № 1175.

Ось тут і починається цікаве. Методика визначає механізм формування тарифів на послуги з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, автобусних маршрутах спеціальних перевезень та автобусних маршрутах нерегулярних перевезень, а також тарифів на послуги з перевезення пасажирів у таксі та легковими автомобілями на замовлення і застосовується органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та автомобільними перевізниками незалежно від їх відомчої підпорядкованості, форми власності та організаційно-правової форми господарювання. Проте пункт 1.4. передбачає, що тарифи на Послуги пасажирського автомобільного транспорту (далі – послуги) визначаються без урахування автостанційного збору за обов'язкові послуги, що надаються автостанціями пасажирам, плати за попередній продаж квитків, страхового платежу за страхування пасажира від нещасних випадків на транспорті та податку на додану вартість, що нараховуються згідно із законодавством.

Ще одним цікавим фактом є й те, що відповідно до п.1.5. Методики до розрахунку тарифу включається плановий прибуток. Тобто кожне підприємство самостійно, на власний розсуд може встановлювати розмір прибутку, який бажає отримати. Це зрозуміло та логічно, це принцип передбачений і цивільним законодавством. Але ж автомобільний транспорт загального користування найчастіше використовують саме соціально незахищені громадяни. Доступність таких послуг широкому колу громадян має забезпечувати держава в особі уповноважених органів, через державних службовців.

Для прикладу розглянемо Розпорядження Київської обласної державної адміністрації від 5 травня 2014 року № 120 «Про встановлення тарифів на перевезення пасажирів і багажу автобусами, які працюють у звичайному режимі руху, в приміському та міжміському внутрішньообласному сполученні». В преамбулі Розпорядження вказується, що воно видане з метою забезпечення балансу між платоспроможним попитом на послуги та обсягом витрат на їх надання та збільшення можливостей суб'єктів господарювання щодо забезпечення потреб споживачів у послугах, залучення інвестицій у розвиток автомобільного транспорту та досягнення сталих економічних умов роботи. Відразу виникає питання наскільки активно сьогодні відбувається

залучення інвестицій у розвиток автомобільного транспорту регіону. Про це, нажаль, жодного разу після прийняття подібних розпоряджень не повідомлялось, також відповідні державні органи не звітують про те, що вдалося зробити з моменту підняття тарифів.

Другий цікавий факт – в розпорядженні затверджується тариф на перевезення пасажирів автобусами, які працюють у звичайному режимі руху в приміському та міжміському внутрішньообласному сполученні у межах Київської області, у розмірі 0,35 грн. за 1 км проїзду з уточненням: «без урахування автостанційного збору за обов'язкові послуги, що надаються автостанціями пасажирам, плати за попередній продаж квитків, страхового платежу за страхування пасажирів від нещасних випадків на транспорті та податку на додану вартість, що нараховуються згідно із законодавством». Звичайно, вказане положення викладено у відповідності до вимог вищезгаданої Методики.

Проте виникає запитання, чому розрахунки всіх цих зборів не вказані як додаток до розпорядження? Ці питання необхідно ставити посадовцям Київської обласної державної адміністрації, які візували дане розпорядження, та тому хто його підписував.

Така невизначеність із складовими тарифу, відсутність граничної рентабельності перевізників тягне за собою зловживання з боку перевізників. Окрім того виникає питання прозорості в діях самих державних службовців, які приймають конкретні рішення.

Що ж, чекатиму офіційної відповіді Київської обласної державної адміністрації з приводу підвищення тарифів (<http://jurblog.com.ua/2015/03/pidvischennya-tarifiv-virne-rishennya-chi-vimagannya>). – 2015. – 6.03).

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Н. Бойко

Уменьшить нагрузку

Вот уже несколько месяцев продолжают обсуждения и не теряют актуальности вопросы применения новых норм законодательства, введенных в действие Законами, принятыми 28 декабря 2014 г., в том числе и Законом Украины №77-VIII от 28.12.2014 г.

Указанным Законом предусмотрена возможность уменьшить нагрузку на фонд оплаты труда за счет применения понижающего коэффициента к размеру единого социального взноса, однако для этого предприятие обязательно должно выполнить несколько условий. Проанализировав и просчитав «чего стоит» выполнение таких условий, многие работодателей сделали для себя вывод, что это экономически невыгодно или даже просто невозможно. Таким образом, эффекта от «предложенной» законом возможности уменьшить нагрузку на фонд оплаты получилось немного.

02 марта 2015 года Верховная Рада Украины приняла Закон Украины «О

внесении изменений в раздел VIII «Заключительные и переходные положения» Закона Украины «О сборе и учете единого взноса на общеобязательное государственное социальное страхование» (относительно уменьшения нагрузки на фонд оплаты труда) (законопроект №1863).

Данным Законом немного сокращен перечень условий, соблюдение которых необходимо для применения понижающего коэффициента к ставке единого взноса, а также «смягчены» сами условия.

Так, после вступления данного Закона в силу, коэффициент 0,4 (в 2015 году) и 0,6 (в 2016 году) можно будет применять при одновременном соблюдении следующих условий:

- база начисления единого взноса в расчете на одно застрахованное лицо в отчетном месяце увеличилась на 20 и более процентов по сравнению со среднемесячной базой начисления единого взноса плательщика за 2014 в расчете на одно застрахованное лицо (сейчас требуется чтобы увеличение было в 2,5 раза);

б) после применения коэффициента средний платеж на одно застрахованное лицо в отчетном месяце составит не менее среднемесячного платежа на одно застрахованное лицо плательщика за 2014 (сейчас – не менее 700-та гривен);

в) количество застрахованных лиц в отчетном месяце, которым начислены выплаты не превышает 200% среднемесячного количества застрахованных лиц плательщика за 2014 (такого условия сейчас нет – оно является новым). Данное условие не применяется к физическим лицам, обеспечивающим себя работой самостоятельно, и физическим лицам, использующим труд других лиц на условиях трудового договора (контракта).

Целью Закона является уменьшение нагрузки на фонд оплаты труда и стимулирование легализации доходов плательщиками единого взноса на общеобязательное государственное социальное страхование (<http://jurblog.com.ua/2015/03/umenshit-nagruzku>). – 2015. – 10.03).

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: О. Ефимчук

ICANN отказался от инициативы усилить влияние государств на рынок доменных имен

В августе 2014 года участников рынка доменных имен потрясла анонсированная ICANN поправка к уставу организации. Изменения должны были коснуться процедуры отклонения «рекомендаций» Правительственного консультативного комитета (GAC) Советом директоров ICANN.

Как известно, ICANN является неправительственной организацией ответственной за техническую координацию системы доменных имен (DNS). Практически сразу после создания она была выведена из-под влияния американского правительства и стала фактически независимой. Департамент коммерции Соединенных Штатов сохраняет незначительное влияние на

ICANN, при этом грядущая реформа предполагает полную передачу правительством США всех оставшихся у него функций в руки частного сектора.

Сейчас взаимодействие ICANN с государствами осуществляется через GAC, в который входят представители многих стран, в том числе и Украины. Решения комитета носят исключительно рекомендательный характер и не обязуют ICANN к каким-либо действиям.

Очевидно, опасаясь последствий вышеупомянутой реформы, которая предполагает переход к модели технической координации DNS исключительно частным сектором, ряд стран-членов GAC попытались усилить значение своих решений.

Согласно действующей редакции устава, для отклонения «рекомендации» GAC Совету директоров ICANN необходимо простое большинство голосов, а согласно предложенным изменениям нужно было бы 2/3. Примечательно, что для принятия решения GAC не требуется какой-либо кворум, т.е. рекомендация по тому или иному вопросу может быть проголосована всего несколькими странами. При этом независимо от количества стран поддержавших такое решение, ICANN обязано рассмотреть рекомендацию и либо принять ее, либо в случае несогласия, вступить с GAC в переговоры с целью поиска компромиссного решения. В таких условиях, усложнение процедуры отклонения рекомендаций GAC, значительно усиливает зависимость ICANN от позиций соответствующих государств.

Такая зависимость не согласуется с задекларированным ICANN обещанием в свете грядущей реформы ограничить влияние правительств на принятие решений.

Инициатива вызвала шквал критики, как со стороны частных субъектов, так и со стороны американского правительства. Очевидно, под таким давлением общества CEO ICANN неожиданно для всех объявил об отказе от нововведений, аргументируя это тем, что «такие действия не соответствовали бы провозглашенным целям (передача функций IANA). Поэтому Совет рассмотрел этот вопрос и отложил его, таким образом, он больше не обсуждается».

Участники рынка вздохнули с облегчением, ведь довольно часто позиция GAC не согласуется с их интересами. К примеру, не так давно GAC «настоятельно рекомендовал» установить правило, согласно которому регистратор должен был требовать от регистрантов доменов .doctor, .insurance, .banker, .attorney лицензии, сертификаты, другие документы, подтверждающие право осуществлять соответствующую деятельность. Возложение на регистраторов такого обязательства могло бы значительно усложнить их работу, а для потенциальных регистрантов сделать сервис непривлекательным. Понимая это, ICANN отклонил предложение GAC и только лишь обязал регистраторов включить в договор с клиентом условие об обязанности последнего иметь в наличии подтверждающие документы, но без необходимости предоставлять их для делегирования домена (<http://jurblog.com.ua/2015/03/icann-otkazalsya-ot-initsiativyi-usilit-vliyanie-gosudarstv-na-ryinok-domennyih-imen>). – 2015. – 13.03).

Блог на сайті «lb.ua»

Про автора: Ю. Слободяник, експерт Реанімаційного Пакету Реформ

Реформа Рахункової палати України: чи з'явиться в країні вищий орган державного аудиту?

Реформа Рахункової палати України хоча і не так широко обговорюється на шпальтах видань, проте, безумовно, є надто важливою для суспільства.

Вітчизняна Рахункова палата створена у 1996 році, але пересічні громадяни дотепер не відчували її «корисність». Утім досвід розвинутих країн доводить, що існування і правильно налагоджена робота вищого контрольного органу, яким є Рахункова палата, дозволяє забезпечити якість і ефективність системи державного управління. Як же спрацьовує цей механізм? Вищий контрольний орган країни (а зазвичай це, як і у нас, – Рахункова палата) перевіряє державні установи, організації, підприємства, які отримують фінансування з бюджету, підтверджує ефективність роботи міністерств, законність використання природних ресурсів, доцільність і результативність реформ, що проводяться в країні. Він не лише повідомляє про знайдені порушення, але й пропонує як їх виправити і що потрібно зробити, щоб уникнути їх в майбутньому. Цікаво те, що при цьому палата неупереджено і об'єктивно висловлює свої висновки стосовно всіх важливих для суспільства питань, а громадяни дійсно їй довіряють. На чому ж базується така довіра? Чим вона підкріплена?

Відповідь на ці питання полягає не лише у високій професійності працівників Рахункової палати, а й у тому, що знайдені ними порушення одразу викликають реакцію відповідних правоохоронних органів, жодна винна особа не залишається непокараною, а нанесені державі збитки повертаються до казни у повній мірі. Велику роль у цьому процесі відіграє існування «правил», за якими функціонує Рахункова палата. Ці правила відомі і зрозумілі всім, вони підтверджені часом і вписані у Конституції і відповідному законі.

Потрібно зауважити, що становлення вищих контрольних органів в іноземних країнах відбувалося протягом століть. На жаль, Україна долучилася до цього процесу лише з набуттям незалежності, а тому не має значного власного досвіду. Не зважаючи на це, вона стала членом багатьох міжнародних організацій, що об'єднують вищі контрольні органи, і має виконувати вимоги основних документів у цій сфері. У 2013 році Міжнародна організація вищих органів державного аудиту (INTOSAI) розробила і затвердила стандарти діяльності вищих органів державного аудиту (ISSAI), узагальнивши кращий досвід. Нарешті у вигляді єдиного документу було дано відповіді на питання як має проводитися якісний державний аудит. Застосування цих стандартів на практиці стало вимогою міжнародної спільноти до вищих органів державного аудиту і потребує внесення відповідних законодавчих змін.

Сьогодні діяльність Рахункової палати України регулюється нормами Закону України «Про Рахункову палату», який вперше було прийнято у 1996 році. З того часу цей закон 10 разів редагувався і двічі окремі його положення

визнавалися неконституційними. Чинна редакція закону вже «застаріла», не відповідає сучасним вимогам і потребує оновлення у зв'язку з прийняттям згаданих стандартів ISSAI. Саме тому реформування Рахункової палати України для перетворення її на вищий орган державного аудиту стало пріоритетом для експертів Реанімаційного пакету реформ і було включене до Дорожньої карти реформ для Верховної Ради України VIII скликання та безпосередньо внесено до Коаліційної угоди у складі реформи публічних фінансів (розділ VII). Необхідність такої реформи підтвердили також Світовий банк, EUROSAI, та іноземні вищі органи державного аудиту, серед яких Національний аудиторський офіс Великобританії, Федеральна рахункова палата ФРН та ін.

Враховуючи сказане, внесення Президентом України законопроекту «Про Рахункову палату» стало своєчасним та відповідає запитам українського суспільства. Зазначений законопроект № 2072 було зареєстровано 9 лютого, а вже 5 березня Верховна рада України розглянула його і прийняла у першому читанні. У цілому, експерти групи публічні фінанси ініціативи Реанімаційний Пакет Реформ оцінюють законопроект позитивно, хоча він і не позбавлений окремих недоліків, виправлення яких до другого читання дозволить досягти мети реформування Рахункової палати. Основні з них полягають у такому:

1) Залишився чітко не прописаним статус Рахункової палати як вищого органу державного аудиту (ст. 1), що суперечить вимогам стандартів ISSAI. Проблема в тому, що відсутність цього статусу негативно впливає на розподіл контрольних повноважень розгалуженої системи вітчизняних контрольних органів. Кожен з цих органів намагається взяти на себе роль основного, але реально виконувати її здатна лише незалежна Рахункова палата.

2) Відсутність у тексті закону окремої статті «Сфера діяльності Рахункової палати» не дозволила конкретизувати відповідні напрями діяльності палати. Водночас запропонована ст. 6 «Повноваження Рахункової палати» поєднує в собі сферу діяльності, функції та повноваження палати, що є некоректним і потребує відповідного розмежування. Із тексту закону має бути зрозумілим що саме перевіряє палата, хто підпадає під її контроль. Крім того, в переліку повноважень відсутній аудит відповідності, який, поряд з фінансовим аудитом і аудитом ефективності, є однією з основних форм контролю.

3) Недоцільним є введення таких статей, як «Особливості здійснення зовнішнього контролю (аудиту) ...» різних об'єктів (статті з 8 по 14). Справа в тому, що у своїй більшості вони дублюють та / або деталізують «Повноваження Рахункової палати» (ст. 6), водночас містять різний ступінь деталізації, напрямки та різний рівень заглибленості у ці «особливості».

4) Введення граничної чисельності апарату Рахункової палати (ст. 16) суперечить міжнародним стандартам і принципам функціонування палати, обмежує її незалежність і самостійність. Здавалося б, правильна пропозиція – обмежити кількість державних службовців. Але ж громадськість хоче отримати від Рахункової палати нові і якісні послуги, а для цього палата має розвиватися. Наразі в Україні більше 26 тисяч юридичних осіб, що діють лише на основі державної власності, більше 1 млн об'єктів державного майна, близько 17,5 тисяч розпорядників та одержувачів коштів державного бюджету. Чи достатньо

для якісного контролю усього 386 осіб? Питання риторичне. Зазначу, що Бельгійський вищий орган державного аудиту має 550 членів, Національний аудиторський офіс Великобританії – близько 860, а Рахункова палата Польщі – 1700. А ці країни є кращими прикладами організації роботи вищих контрольних органів.

Крім того, запропонована кількість (386 осіб) розрахована формально на підставі норм чинного законодавства щодо скорочення чисельності працівників органів виконавчої влади та інших державних органів і не враховує стан та перспективи розвитку Рахункової палати як вищого органу державного аудиту.

5) Потребують конкретизації процедури призначення та припинення повноважень членів Рахункової палати (ст. 16, 18), що відповідає вимогам міжнародних стандартів та досвіду провідних європейських країн.

6) Необхідно уточнити механізм встановлення умов і розмірів оплати праці членів Рахункової палати (ст. 24). Незрозумілою є процедура визначення «достатності матеріальних умов» і «стимулювання досягнення високих результатів у службовій діяльності» (хто встановлює, на підставі яких критеріїв, у який спосіб, в яких межах тощо). Кожен, хто читає закон, має розуміти скільки ж насправді отримуватимуть державні аудитори. Будь-яке «приховування» реальних розмірів оплати їх праці викликатиме недовіру, сумніви у їх чесності.

7) Загрозливою для незалежності і самостійності Рахункової палати, як не дивно, може стати пропозиція утворення при ній Громадської ради за участю інститутів громадянського суспільства (ст. 30). Зазначу, що якщо палата працює на підставі міжнародних стандартів, додатковий громадський орган їй непотрібен – вона і так відкрита для суспільства і реагує на всі його запити. Водночас зовнішнє втручання в роботу Рахункової палати у будь-якому випадку заборонено. Як же ми будемо довіряти результатам роботи палати, якщо на неї справлятимуть тиск?

8) У цілому позитивно оцінюючи введення норми щодо здійснення зовнішнього аудиту Рахункової палати, зауважу, що запропонована редакція ст. 44 не відповідає вимогам міжнародних стандартів. Зокрема, категорично неможливим є проведення зовнішнього аудиту Рахункової палати органом державного фінансового контролю, яким є Державна фінансова інспекція України. Це порушує принцип незалежності палати та суперечить логіці здійснення зовнішнього аудиту, оскільки Держфінінспекція є органом внутрішнього державного фінансового контролю і сама підлягає контролю з боку Рахункової палати.

9) Сумнівною з точки зору дотримання вимог чинного законодавства та принципу незалежності видається також вимога прикінцевих положень щодо перебування на посадах діючих членів і Голови Рахункової палати до вирішення Верховною Радою України питання про їх звільнення з посад. Це порушує процедуру звільнення членів палати.

Крім перерахованих принципових зауважень, є менш вагомими і скоріше дискусійними. Привертає увагу не завжди коректне використання термінів «державний аудит» та «фінансовий контроль», що суперечить вимогам стандартів ISSAI, і на чому наголошують фахівці Рахункової палати та науковці

у своїх дослідженнях. Також позитивно вплинули б на зміст закону більша конкретизація і розширення вимог до членів палати; включення можливості фінансування палати через отримання нею власних доходів за рахунок виконання аудиту міжнародних ресурсів та участі у міжнародних проектах і програмах; унормування вимог до підсумкового документу, який оформлюється за результатами різних контрольних та експертно-аналітичних заходів Рахункової палати (звіт / акт); більш чітка процедура реагування на звіти палати з боку державних органів тощо.

Насамкінець зауважу, що прийняття нових «правил гри» для вищого органу державного аудиту не повинно відбуватися поспіхом. Якість та ефективність змін у цьому випадку мають бути пріоритетом. Отже, залучення до обговорення переваг і недоліків прийнятого у першому читанні закону «Про Рахункову палату» експертного середовища, представників іноземних інституцій, фахівців Рахункової палати, науковців і широких кіл громадськості сприятиме підвищенню якості остаточного тексту закону, і, відповідно, забезпечуватиме досягнення кінцевої мети реформи (http://blogs.lb.ua/yulia_slobodianyuk/298777_reforma_rahunkovoi_palati_ukraini.html). – 2015. – 17.03).

Блог на сайті «ubr.ua»
Про автора: А. Каганец

В ожидании третьей волны люстрации

Слово «люстрация» основательно закрепило свои позиции в умах граждан, но не в правовой сфере, и на поверку, ярко выраженный политический оттенок этого процесса, намного превышает его юридический подтекст.

Люстрационный закон был принят в спешке, под давлением митингующих, и как результат — Венецианская комиссия выступила очень критично в его оценках, предложив парламентариям провести работу над ошибками.

Ранее сообщалось, что третья волна люстрации в Украине начнется в марте, поэтому мы решили проанализировать как действие Закона Украины «Об очищении власти» аукнулось на госслужащих, судьях, работниках правоохранительных органов и каковы результаты судебной практики.

Некачественная подготовка текста привела к тому, что возникает много предпосылок для признания закона неконституционным. В результате, Конституционный Суд Украины (далее – КСУ) уже получил три конституционных представления, а именно от Службы внешней разведки, от Верховного суда Украины и от 47 народных депутатов Украины. Не вдаваясь в подробности – все представления находятся на разных стадиях рассмотрения, однако, до окончательного решения еще далеко. В то же время, суды общей юрисдикции также получили свою дозу исков. Менее чем за полгода действия закона и с учетом того, что областной уровень люстрация еще не коснулась – более 170 граждан обжаловали свои увольнения. Казалось бы, цифра не очень большая, но с принимая во внимание, что всего на январь с.г. под люстрацию

подпало 375 чиновников, это свидетельствует о том, что ЗУ «Про очищение власти» обжаловал каждый второй. Соответственно, несовершенство правовой нормы будет вытягивать судебная система – на ее плечи ляжет обязанность осуществить трактовку законодательства и определить правильное применение норм. Суды испытывают определенный прессинг и со стороны чиновников, которые заняли ключевые позиции в стране, в частности Министр юстиции Украины Павел Петренко обратился в Верховный суд Украины и Высший административный суд Украины «с просьбой предоставить разъяснение про порядок использования закона о люстрации».

Что касается судебной практики – на сегодняшний день нет ни одного окончательного решения по сути, скорее всего, эта тенденция будет перманентной пока КСУ не примет соответствующее решение.

Позиция судов низшего уровня в целом однозначная – решения принимаются не в пользу лиц, которые были уволены с занимаемых должностей. В свою очередь, высшие судебные инстанции выдерживают паузу. Как мы уже упоминали, ВСУ обратился в КСУ относительно неконституционности отдельных положений ЗУ «Про очищение власти». Круг замкнулся.

И пока активисты множат мусорные баки под АП с требованиями активизировать люстрацию, очевидно, что решение КСУ будет только после доработки ЗУ «Про очищение власти», которую инициировал Минюст. Но и даже после этого у КСУ есть пути для отступления, чтобы не удовлетворять конституционное представление, например, можно сослаться на его недостаточную обоснованность. Еще одним пробелом в законодательстве могут стать нормы права, которые утратили силу. Это дает возможность КСУ не высказывать свою позицию, но при этом оставить проблему нерешенной.

И вопрос уже даже не столько в том, справедливо ли и законно ли этих людей уволили, а в том, сколько из них обратится в Европейский суд по правам человека и выиграет дело, в связи с тем, что в Украине столь противоречивое законодательство (<http://blog.ubr.ua/politika/v-ojidanii-tretei-volny-lustracii-9789>). – 2015. – 6.03).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: П. Петренко, міністр юстиції України

«Фотошоп» не врятує від люстрації

Закон «Про очищення влади» розвиває креативне мислення і спонукає до пошуку нових знань. Такий висновок можна зробити із сьогоденної історії про фальшиве «роз'яснення», за яким співробітниця фіскальної служби хотіла сховатися від люстраційної перевірки. Об'єктивне розслідування правоохоронцями цієї ситуації має стати наукою для тих, хто все ще вірить у гнучкість букви закону.

Що ж власне сталось? Відтворюю хронологію, як ми це зробили в рамках службового розслідування у Міністерстві юстиції. Нагадаю, що зараз в Україні триває другий етап люстраційної перевірки, під яку підпадають працівники

правоохоронних та інших силових відомств, зокрема, співробітники Державної фіскальної служби.

12 лютого на адресу Мінюсту надійшов запит від Ганни Володимирівни Ігнатенко щодо розповсюдження на неї норм закону «Про очищення влади», оскільки вона обіймала в період з 2010 року по 2013 рік керівні посади в територіальних органах Міністерства доходів та зборів залишилася в системі і не була звільнена на підставі норми про автоматичну люстрацію.

13 лютого цей документ було зареєстровано в Мінюсті у внутрішній системі обліку. 17 лютого його було направлено на департамент люстрації. 13 березня 2015 року нами було надано відповідь, яка, напевно, Ганні Володимирівні не сподобалась) Там було зазначено, що особи, які обіймали в період з 2010 року по 2013 рік більше року керівні посади в Міндоходів та зборів, мають бути звільнені автоматично.

У ході люстраційної перевірки Громадська люстраційна рада зробила запит до ДФС щодо низки посадовців та пані Ігнатенко зокрема. У відповіді керівництво фіскальної служби послалось на нібито «роз'яснення» Міністерства юстиції від 13 лютого 2015 року, де йшлося про незастосування норм законодавства до цієї громадянки. Ми зробили до них запит, щоб вони надали це роз'яснення. І факсом нам надіслали дуже дивний документ. Якби не ця відповідь, то історія не знала б своїх «героїв»))

У ЗМІ його вже охрестили «індульгенцією», оскільки в ньому йдеться про увільнення Г. Ігнатенко від люстраційної перевірки і взагалі від дії закону «Про очищення влади». Однак історія полягає в тому, що 13 лютого 2015 року Мінюст не видавав листа з таким номером (Г-2687), більше того, не міг день у день відреагувати на такого роду запит, оскільки він потребує детальної перевірки. Відтак можемо стверджувати, що це банальна фальсифікація.

Цікавий навіть сам вид фейкового документа. Так, частина його може бути справжня – це друга сторінка з підписом (хоча це може бути встановлено тільки після експертизи оригіналу документа, якщо такий існує), а от перша сторінка – суть «роз'яснення» – має невідоме походження. Більше того, друга сторінка із підписом має нейтральний характер – роз'яснює загальні положення закону «Про очищення влади» – та не містить жодної згадки про громадянку Ігнатенко, а навпаки – на ній наведені факти, які не співпадають з її зверненням.

Чому за це фальшиве «роз'яснення» вхопились поважні ЗМІ, і опублікували, не отримавши пояснень Мінюсту? Чому Державна фіскальна служба взяла такий документ в роботу, не підтвердивши його оригінальність і походження? Хто фабрикував документ, якщо його оригінал взагалі існує (нам було надано поки що лише факсокопію)?

На ці питання мають дати відповідь правоохоронні органи, куди передамо відповідні матеріали. Упевнений, що виконавці цієї провокації понесуть заслужену кримінальну відповідальність. Окрім того, ми направили офіційний запит на ДФС для того, щоб з'ясувати, хто саме подав до фіскальної служби фальсифікований лист-роз'яснення. Організатори ж можуть, нажалі, записати собі провал спецоперації. Хоча за моєю інформацією, такі випадки проти Мінюсту, люстраційного департаменту, особисто керівників відомства – лише

починаються.

Для усіх, хто хоче продовжувати «креативити» довкола закону «Про очищення влади», хотів би ще раз наголосити: даний закон має однозначні норми, які не підлягають додатковому трактуванню чи роз'ясненню. Якщо людина працювала певний час на певних посадах (а пані Ігнатенко таки працювала в органах Міндоходів на керівних посадах більше, ніж протягом року в період з 2010 по 2013 рік) – вона піде з державної служби незалежно від партійної приналежності, політичних чи економічних зв'язків тощо. А тим, хто намагається уникнути перевірки і власне люстрації у протиправний спосіб – загрожує ще й тюрма.

Також нагадаю, що нещодавно Уряд за ініціативи Мін'юсту ухвалив доручення, за яким усі органи, де проходить люстраційна перевірка, мають відзвітувати про її результати, що нівелювати спроби чиновники часів Януковича залишитися на своїх посадах. Вся інформація, яку отримає Мін'юст, буде офіційно оприлюднена, тож всі зможуть побачити, які посадові особи були приховані від люстрації (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/ppetrenko/550721ef9d8ea>). – 2015. – 16.03).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: Н. Мисник

Судова реформа. Чого бояться наші судді?

У лютому Верховна Рада ухвалила президентський закон про забезпечення права на справедливий суд (Законопроект №1656). Метою даного законопроекту є подолання корупції в суддівському апараті, забезпечення права особи на неупереджене судочинство, підвищення ефективності судової системи. Новий Закон не можна назвати реформаторським, проте він містить чималу кількість позитивних нововведень.

Верховний суд було наділено повноваженнями щодо перегляду рішень судів касаційної інстанції. При чому заяву про такий перегляд відтепер можна подавати безпосередньо до Верховного Суду України.

Висновки Верховного Суду України відносно застосування тих чи інших норм права повинні враховуватись судами загальної юрисдикції при вирішенні подібних спорів. Неврахування таких висновків, до речі, є самостійною підставою для подання заяви про перегляд.

Крім того, Законом удосконалена процедура притягнення судді до дисциплінарної відповідальності. Відтепер повна інформація про суддю зберігатиметься у відповідному досьє, на підставі якого представники громадських об'єднань зможуть проводити регулярну оцінку діяльності такого судді.

Результати такого оцінювання будуть враховуватись під час прийняття рішення про обрання судді безстроково.

Ще однією важливою новацією є можливість безперешкодного здійснення

аудіо та відеозапису судового засідання без отримання дозволу суду.

Всі ці новели спрямовані на забезпечення публічності судової влади, але поняття справедливого суду не вичерпується лише публічністю правосуддя. Так, відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод право на справедливий суд включає в себе такі принципи, як вільний доступ до суду, розумні строки судочинства, забезпечення презумпції невинуватості тощо.

Однак, новий Закон вищезазначені принципи не гарантує. Натомість він започаткував право президентського впливу на суд. Згідно нового Закону, Президента наділено додатковими повноваженнями, яких у нього раніше не було – правом ліквідувати суди, приводити суддів до присяги, підписувати їхні посвідчення, переводити суддів з одного суду до іншого. Отже, можна констатувати, що Закон №1656 не вирішив всіх проблем, пов'язаних із здійсненням правосуддя. Він лише фрагментарно врегульовує окремі аспекти діяльності суддів. Гарантії справедливості, рівності сторін, додержання прав та свобод особи під час здійснення правосуддя досі залишаються невизначеними (<http://blog.ubr.ua/pravo/sudova-reforma-chogo-boiatsia-nashi-suddi-9808/> – 2015. – 11.03).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: М. Гольдарб

Ризики податкової реформи для громадян

За повідомленням нардепів, Мінфін спільно з Державною фіскальною службою готує новий проект податкової реформи, який незабаром буде внесено на розгляд Верховної Ради. Проте цей проект містить суттєві ризики зловживань з боку фіскальних органів, а також змушує людей адміністративними методами повертати зароблені гроші в банки.

Основною зміною, яка приховується під поняттям «податкова реформа», є термінове повернення до введення 30% податку на видатки фізичних осіб, якщо вони перевищують їх доходи. База такого оподаткування – різниця між офіційними доходами та витратами. І якщо особа задекларувала більше 200 тис. грн доходів, вона зобов'язана протягом року відкрити депозитний рахунок у банку.

Мабуть, недоречно змушувати людей адміністративними методами повертати зароблені гроші до банків, адже банківська система не відновлена і довіра до фінустанов вкрай низька. А розширення повноважень фіскальних органів є величезним ризиком зловживань з їх боку. Вони можуть отримати право самостійно нараховувати суму податку, накладати арешт на майно фізичної особи та залучати податкову міліцію для документарної перевірки доходів і видатків громадян.

Тому, якщо від податкового тягаря та розгулу податківців раніше страждав тільки бізнес, тепер під удар можуть потрапити й звичайні громадяни. При чому це ніяк не узгоджується з задекларованою концепцією зниження податкового тиску та загалом ролі фіскальних і правоохоронних органів у

економічній сфері.

Нагадаю, згідно з попередньою версією «податкової реформи», всі громадяни повинні були подати з січня до листопада 2015 року «нульову» декларацію з зазначенням всіх доходів (готівкових грошей, заощаджень, банківських металів, рухомого та нерухомого майна, цінних паперів, часток/паїв в юридичних осіб тощо). Якщо фізична особа не подавала декларацію, фіскали автоматично мали підстави вважати, що вартість активів платника податків становить 200 тис. грн, при цьому наявні кошти й активи б не враховувалися.

До речі, наприкінці минулого року саме через суперечливі положення від цієї податкової реформи відмовилися (<http://blog.ubr.ua/politika/riziki-podatkovoi-reformi-dlia-gromadian-9844>). – 2015. – 14.03).

Блог на сайті «НикВести»

Про автора: Ф. Панченко, юрист, адвокат

Если что-то нельзя сделать по закону, то это можно превратить в закон

То, что пытаются вытворять, прикрываясь законодательной деятельностью, некоторые депутаты просто не укладываются в голове.

В январе этого года, три депутата от «Радикальной партии Олега Ляшка», зарегистрировали законопроект «про внесения змін до Прикінцевих положень Закону України «Про застосування амністії в Україні» (щодо повної реабілітації політичних в'язнів)», которим пропонують застосувати індивідуальну амністію к 49 лицам.

Применение амнистии предполагает полное или частичное освобождение от наказания. Проще говоря, этих лиц предлагается выпустить из мест лишения свободы, не смотря на то, что их виновность в совершении преступления была установлена судом, в соответствии с законами Украины.

Такие намерения депутатов взять правосудие в свои руки, в обход всех конституционных принципов осуществления правосудия и применения наказания за совершение преступления, откровенно подозрительны. Пройдемся по пояснительной записке к проекту. Она начинается со слов, с которых сегодня можно начать абсолютно любую пояснительную записку «Сьогодні, після перемоги Революції Гідності, на жаль».

Дальше интереснее «в неволі залишаються як особи, переслідувані за часів антинародного режиму, так і новітні політв'язні і політично переслідувані.» Ну, если с антинародным режимом все понятно, то вторая часть наталкивает на мысль о том, что действующая власть занимается политическими репрессиями.

Далее авторы очень кратко описывают плачевную ситуацию, сложившуюся в судебных и правоохранительных органах. Видимо пытаюсь логически оправдать свое желание взять на себя судебную функцию установления истины и определения виновности. Также в записке авторы сообщают, что «Досі не звільнено від відбуття покарання навіть деяких широко відомих діячів громадсько-політичного та правозахисного руху, героїв

Майдану та бійців добровольчих батальйонів, які і зараз перебувають на передовій в складі добровольчих батальйонів та інших військових підрозділів».

Относительно того, насколько широко известны «деятели», список которых приводится в проекте, и действительно ли они являются героями Майдана, я напишу ниже, а вот то, что по утверждению авторов законопроекта, бойцы добровольческих батальонов, не освобождены от отбывания наказания, похоже либо на бред, либо на сообщение о совершении преступления. Мне лично абсолютно не понятно каким образом лица, отбывающие наказание, могли оказаться на передовой. Возможно я чего-то не знаю.

Авторы утверждают, что целью принятия закона является устранение негативных последствий криминального преследования лиц по политическим мотивам и за их общественную деятельность. Ни в пояснительной записке, ни в самом проекте нет ни единого слова о том, в чем именно заключается политическая или общественная деятельность людей кандидатов на освобождение и каким образом они проявили себя как герои Майдана или выдающиеся политики.

Абсолютной тайной остается и связь между их политической, общественной деятельностью и преступлениями, за совершение которых они были осуждены. Я, честно, пытался собрать хоть какую-то информацию о выдающейся деятельности амнистируемых. Я обращался к журналистам и общественным деятелям, но все тщетно. Лишь один из источников рассказал, что большинство из этого списка обычные уголовники, а не политические заключенные. Не претендую на роль истины в последней инстанции, потому допускаю, что я просто не дорылся до нужной информации. Хотя сомнения меня терзают.

В двух словах о юридической стороне дела. Проектом закона предлагается принять изменения к заключительным положениям уже действующего закона Украины «О применении амнистии в Украине». Во-первых: в действующей редакции закона нет никаких заключительных положений. Во-вторых: попытка протасить список задним числом, путем включения его в уже принятый закон, так же является мягко говоря подозрительной.

Следует добавить, если авторы имеют и «фиксируют факты» того, что приговоры вынесены по политическим мотивам, а не на основании доказательств (об этом они говорят в пояснительной записке), то эти «факты» должны быть переданы в правоохранительные органы, а приговоры отменены в соответствии с УПК, а не путем принятия закона.

Если же авторы считают, что деяния, которые совершили лица, указанные в проекте, вообще не заслуживают уголовного наказания, стоит поднимать вопрос о декриминализации этих действий, и освобождении всех осужденных за их совершение, а не избранных. В данном виде, проект закона представляет собой, требование освободить из мест лишения свободы указанных лиц, без каких-либо оснований и точка.

P.S. Один из авторов проекта член комитета Верховной Рады по законодательному обеспечению правоохранительной деятельности. Артем Ильюк. Вы, как человек имеющий опыт работы в этом комитете, можете пояснить, являются ли подобные законопроекты нормальной практикой в

законотворческой деятельности комитета?

Также хочу обратиться к вам, Егору Соболеву и Бориславу Березе, как к представителям комитета Верховной Рады по вопросам предотвращения и противодействия коррупции, с просьбой, в случае если выдающиеся заслуги лиц указанных в проекте так и не найдут своего подтверждения, дать оценку возможной коррупционной природе подобных инициатив. С текстом проекта закона и пояснительной записки можно ознакомиться на сайте Верховной Рады (<http://nikvesti.com/blogs/show/10111>). – 2015. – 15.03).

Блог на сайті «s-quo.com»

Про автора: Р. Калиниченко, юрист

Право на банкротство

Украина уже более года страдает от политической турбулентности, осложненной аннексией Крыма и военными действиями на Донбассе, что отрицательно сказывается на экономической ситуации и финансовом положении граждан. Особенно тяжело сейчас тем, кто принял потребительские или ипотечные кредиты, вернуть которые, несмотря на последний скачок доллара и резкий рост цен, многие уже не сможет. Еще полгода назад размер сомнительной и просроченной задолженности физических лиц перед банками уже составил более 23 млрд грн. После обвала курса гривны и тотального подорожания продуктов и услуг в конце февраля эта цифра явно возрастет в несколько раз. Для защиты наших граждан от нищеты и обеспечения очистки экономики от безнадежной задолженности необходимо внедрять институт банкротства физических лиц.

Следует отметить, что Всемирный банк разработал принципы в сфере банкротства и защиты прав кредиторов и предложил первый набор принципов еще в 2001 г. В 2011 г. были дополнены Принципы эффективной системы несостоятельности и защиты прав кредиторов. В результате длительной работы экспертов со всего мира было подготовлено отчет Всемирного банка по вопросам банкротства физических лиц, который по сути является сравнительным анализом систем банкротства физических лиц в около 60 странах мира. Разработанные рекомендации служат ориентиром в реализации намерений разработчиков соответствующих законов для оказания помощи гражданам в решении проблем задолженности путем применения известных в мире юридических процедур.

Потребительские банкротства обычно связывают с доктриной «свежий старт» (FreshStartDoctrine). Эта правовая концепция впервые появилась в США и была внедрена там в национальное законодательство о банкротстве 1978 Концепция позволяет получения частным лицом списание так называемых добанкрутских долгов после прохождения через судебную процедуру банкротства, в результате чего должник получает «свежий старт» – начало новой жизни уже без долгов.

Сегодня реализация доктрины «свежий старт» и внедрение потребительских банкротств (ConsumerBankruptcy) в национальное

законодательство становятся признаком проведения современных реформ законодательства о банкротстве в странах мира. Процедуры, связанные с признанием физических лиц банкротами, в странах Европы стали вводиться с законодательством в конце 90-х годов прошлого века. Первой из них была Дания, потребительские банкротства там было введено в 1984 В 1989 процедуры урегулирования долгов физических лиц были введены в законодательство Франции. Впоследствии их примеру последовали другие. В то же время, в отличие от США, где банкрота полностью списываются долги, в странах Европы законодательство направлено прежде всего на установление препятствий возможных злоупотреблений должниками своими правами по делам о несостоятельности.

Уже несколько лет эта тема актуальна и для Украины: в меморандуме между Международным валютным фондом и Правительством Украины, подписанном в конце 2010, указываются и потребительские банкротства. А отечественные законодатели даже регистрировали несколько законопроектов для урегулирования этого вопроса, однако до их принятия дело так и не дошло.

Учитывая зарубежный опыт, при разработке законодательства о банкротстве физических лиц необходимо, прежде всего, определить состав имущества физического лица, будут исключены из ликвидационной массы при проведении процедуры банкротства должника. К тому же нужно максимально исключить случаи злоупотреблений как правами должника, так и кредиторов, чтобы не допустить использования положений закона для реализации незаконных схем. Особое беспокойство вызывает уязвимость малообеспеченных должников, которые могут лишиться единственного жилья. Внедрение существенных гарантий против сговора кредитора и оценщика имущества дополнительно обезопасят граждан от подобных злоупотреблений.

Актуальным является создание центрального каталога (реестра) физических лиц – банкротов и определение порядка взаимодействия бюро кредитных историй, кредиторов и арбитражных управляющих в процедуре банкротства физического лица.

Существенно закон о банкротстве физических лиц будет касаться банков, кредитующих население. Законодательное закрепление этой процедуры необходимо для цивилизованного развития кредитных правоотношений. С одной стороны, это должно создать возможность гражданам освободиться от наложенных друг на друга бесконечных долгов, с другой – банкам необходимо очистить балансы от безнадежных кредитов, улучшить качество своих кредитных портфелей.

На сегодня принятие Закона Украины «О банкротстве физических лиц» на основании принципов, разработанных Всемирным банком, является задачей первоочередного значения. Ведь количество судебных решений, которые оставлены без исполнения, где должником является физическое лицо, и численность физических лиц, неспособных платить кредиты, уже достаточно значительны и продолжают расти. Проблему нужно решать немедленно, времени на размышления уже не осталось. Тем более механизм решения уже известен, он удачно прошел испытания во многих цивилизованных странах и стал спасательным кругом для миллионов людей и экономик десятков

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: С. Холодов, юрист

Эмфитевзис – альтернатива аренде земли сельскохозяйственного назначения

В условиях роста стоимости аренды земли сельскохозяйственного назначения в связи с принятием изменений в Налоговый кодекс Украины, которые предусматривают, что арендная плата за земельные участки государственной и коммунальной собственности не может быть меньше 3% от нормативной денежной оценки такого земельного участка, все более актуальным становится поиск альтернативных, более экономически выгодных инструментов пользования землями сельскохозяйственного назначения.

Одним из таких инструментов является эмфитевзис. Эмфитевзис – это право пользования земельным участком для сельскохозяйственных потребностей, которое является отдельным видом вещного права, предусмотренным Гражданским кодексом Украины. Использование этого инструмента становится популярным среди арендаторов земель сельскохозяйственного назначения, поскольку является более выгодным и предоставляет гибкость в согласовании существенных условий пользования земельным участком.

Ниже приведены основные преимущества использования эмфитевзиса как альтернативы договора аренды земельного участка сельскохозяйственного назначения.

Срок аренды

Срок аренды всегда является одним из важнейших вопросов аренды земли.

Заключая договор аренды земельного участка, стороны ограничены максимальным сроком аренды земли, который определен в Законе Украины «Об аренде земли» (Закон об аренде) и составляет 50 лет, независимо от того, является ли арендованный земельный участок частной принадлежит к землям государственной или коммунальной собственности .

В случае эмфитевзиса эта ситуация несколько отличается. Для земель государственной и коммунальной собственности срок эмфитевзиса по срок аренды не может превышать 50 лет, однако в случае заключения договора эмфитевзиса по земель, находящихся в частной собственности, максимальный срок договора не ограничен. На практике встречаются случаи, когда договор эмфитевзиса заключают на срок 100 и более лет.

Более того, законодательство прямо предусматривает возможность заключения бессрочного договора эмфитевзиса. В таком случае каждая из сторон может в любое время расторгнуть такой договор, предупредив другую сторону за один год до такого расторжения.

Арендная плата

Арендная плата является еще одним важным аспектом аренды земли, поскольку ее размер напрямую влияет на финансовую модель

сельскохозяйственного предприятия-арендатора.

С принятием изменений в Налоговый кодекс Украины, размер арендной платы за земельные участки сельскохозяйственного назначения, находящихся в государственной или коммунальной собственности был увеличен до 3% от нормативной денежной оценки земли.

В связи с этим аренда государственных и коммунальных земель сельскохозяйственного назначения на основании договоров аренды стала существенно более затратной для арендатора.

По арендной плате за пользование землями сельскохозяйственного назначения, находящихся в частной собственности, то в соответствии с Указом Президента Украины «О дополнительных мерах по социальной защите крестьян – владельцев земельных участков и земельных долей (паев)» №92 / 2002 от 02.02.2002 такую арендную плату также рекомендовано устанавливать в размере не менее 3% от нормативной денежной оценки земельного участка.

В отличие от договора аренды, размер платы за пользование земельным участком по договору эфитевзиса, порядок и сроки ее выплаты решаются исключительно сторонами в договоре. Это позволяет сторонам согласовать существенно более низкую арендную плату или более удобные условия ее выплаты, чем это предусмотрено в законодательстве для договоров аренды земли.

Наличие такой возможности делает использование эфитевзиса чрезвычайно экономически привлекательным для арендатора, способствует интенсивному развитию практики заключения договоров эфитевзиса в современных условиях.

Существенные условия

Как известно, Закон о Аренду устанавливает исчерпывающий перечень из 11 существенных условий договора аренды земли и 4 (или в некоторых случаях 5) обязательных приложений. Отсутствие какой-либо из существенных условий или обязательного приложения является основанием для обжалования договора аренды земли и признание его недействительным.

Кроме того, договор аренды земли может заключаться в соответствии с типовой форме, утвержденной КМУ. Однако следует помнить, что на данный момент типовая форма не содержит всех существенных условий договора аренды земли, предусмотренных в Законе о Аренду.

Такое жесткое регулирование усложняет переговоры по заключению договора аренды и повышает риск того, что договор аренды, заключенный сторонами без надлежащей юридической помощи, не будет соответствовать всем требованиям законодательства.

Законодательство не устанавливает таких требований к договору эфитевзиса. Стороны обязаны согласовать в договоре эфитевзиса только те условия, которые они считают существенными. Это предоставляет сторонам гораздо больше свободы и позволяет согласовывать только те условия, которые важны для них, что особенно ценится иностранными инвесторами.

Возможность отчуждать

Важным отличием права эфитевзиса от права аренды реальная возможность отчуждать и наследовать право эфитевзиса, установлено

относительно земельного участка, находящегося в частной собственности.

В случае отчуждения права эфитевзиса, пользователь земельного участка обязан уведомить собственника о своем намерении отстранить право эфитевзиса не позднее чем за один месяц до такого отчуждения, поскольку владелец земельного участка имеет преимущественное право на приобретение права эфитевзиса.

Кроме того, договор эфитевзиса может предусматривать получение владельцем участка определенного процента от стоимости продажи права эфитевзиса по его земельного участка.

Возможность отчуждать право эфитевзиса фактически может означать возможность передавать право эфитевзиса в залог, однако, к сожалению, на практике такой залог невозможна поскольку: (1) право эфитевзиса почти невозможно оценить; регистрация перехода права эфитевзиса на основании договора залога не предусмотрена законодательством.

Государственная регистрация

Как и право аренды, право эфитевзиса подлежит государственной регистрации в Государственном реестре вещных прав на недвижимое имущество и возникает с момента такой регистрации.

Подводя итоги, договор эфитевзиса является интересной альтернативой договора аренды земли сельскохозяйственного назначения и имеет ряд существенных преимуществ в связи с отсутствием значительного регулирования этого инструмента в украинском законодательстве.

Однако в случае заключения договора эфитевзиса рекомендуем, кроме общего законодательства, обращать внимание также на локальные нормативно-правовые акты, регулирующие вопросы передачи в пользование земель сельскохозяйственного назначения. Такие акты могут регулировать некоторые аспекты правоотношений, связанных с правом эфитевзиса, которые не урегулированы в общем законодательстве, по аналогии с арендой земли сельскохозяйственного назначения (<http://www.s-quo.com/club/club.php/user/9/blog/831>). – 2015. – 16.03).